

Sisukord

Uuringu eesmärk.....	5
Uuringu tulemused.....	6
Uuringu kokkuvõte.....	76

Jooniste loetelu

Joonis 1. E-küsitluses osalenud põllumajandustootjate (n=2712) jagunemise suurusgrupiti.....	6
Joonis 2. Erinevate tegevusalade esinemine ettevõtetes suurusgrupiti (vastaja võis valida mitu vastust).....	7
Joonis 3. Põllumajandustoetuste taotlemine e-küsitlusele vastanute suurusgruppides (vastaja võis valida mitu vastust).....	9
Joonis 4. Põllumajandustoetuste taotlemine e-küsitlusele vastanute suurusgruppides (vastaja võis valida mitu vastust).....	9
Joonis 5. Tootjate (n=1368) hinnang oma huvi kasvule säästva keskkonnakasutuse vastu põllumajanduses pärast MAK keskkonnameetmetega liitumist.....	10
Joonis 6. Tootjate (n=1438) hinnang oma majandusliku elujõulisuse ja investeerimisvõime suurenemisele tänu MAK raames makstavatele põllumajandustoetustele.....	10
Joonis 7. Tootjate (n=989) hinnang erinevatele MAK raames makstavatele keskkonnatoetustele oma majandusliku elujõulisuse ja investeerimisvõime suurenemisele (vastaja võis valida mitu vastust).....	11
Joonis 8. Lühiajaliste (n=181) ja püsirohumaade (n=1667) peamised kasutamise või hooldamise viisid (vastaja võis valida mitu vastust).....	13
Joonis 9. Hooldusviisid lühiajalistel rohumaadel (n=835) ning aastas keskmiselt tehtavate niidete arv.....	13
Joonis 10. Lühiajaliste rohumaade (n=835) iga-aastane väetamine.....	14
Joonis 11. Erinevat tüüpi väetiste kasutamine lühiajaliste rohumaade väetamisel (n=163; vastaja võis valida mitu vastust).....	14
Joonis 12. Hooldusviisid püsirohumaadel (n=2321) ning aastas keskmiselt tehtavate niidete arv.....	15
Joonis 13. Püsirohumaade (n=2321) iga-aastane väetamine.....	15
Joonis 14. Erinevat tüüpi väetiste kasutamine püsirohumaade väetamisel (n=165; vastaja võis valida mitu vastust).....	16
Joonis 15. Põllumajandustootjate (n=2321) soov harida üles püsirohumaad.....	16
Joonis 16. Püsirohumaade üles harimise soovi põhjused (n=660; vastaja võis valida mitu vastust).....	17
Joonis 17. Rohumaadelt kogutud heina ja/või silo koguste arvestamise meetod (n=2502; vastaja võis valida mitu vastust).....	17
Joonis 18. Vastanud tootjate (n=2712) maade kohta koostatud väetistarbekaardi või mullaproovide analüüsitulemuste kasutamine.....	18
Joonis 19. Tootjate (n=2712) väetamispraktikate lähtealused (vastaja võis valida mitu vastust).....	18
Joonis 20. Üheaastaste põllukultuuride (n=937) iga-aastane väetamine.....	19
Joonis 21. Erinevat tüüpi väetiste kasutamine üheaastaste põllukultuuride põldude väetamisel (n=729; vastaja võis valida mitu vastust).....	20
Joonis 22. Tootjate (n=2712) kasutatavate põllutöömasinate GPS seadmete ja rakenduste valmidus digitaalsete väetistarbekaartide kasutamiseks.....	20
Joonis 23. Väetamise ja maaharimise planeerimisel kasutatavad abivahendid (n=2712; vastaja võis valida mitu vastust).....	21
Joonis 24. Tootjate (n=2712) valmidus mullaviljakuse taseme selgitamiseks võtta mullaproove ka juhul, kui see poleks kohustuslik.....	21
Joonis 25. Vahekultuuride osakaal üheaastaste põllukultuuride põldude kogupinnast (n=937).....	22
Joonis 26. Tootjate (n=937) hinnang vahekultuuride kasvatamise vajalikkusele.....	22
Joonis 27. Põhjused, miks ei peeta vahekultuuride kasvatamist vajalikuks (n=139; vastaja võis valida mitu vastust).....	23
Joonis 28. Tootjate (n=937) huvi vahekultuuride kasvatamise vastu, juhul kui seda põllumajanduse keskkonnameetmena toetataks (vastaja võis valida mitu vastust).....	24
Joonis 29. Haljasväetiskultuuride osakaal üheaastaste põllukultuuride põldude kogupinnast (n=937).....	25

Joonis 30. Tootjate (n=937) hinnang haljasväetiskultuuride kasvatamise vajalikkusele viljavahelduses	25
Joonis 31. Põhjused, miks ei peeta haljasväetiskultuuride kasvatamist vajalikuks (n=101; vastaja võis valida mitu vastust)	26
Joonis 32. Tootjate (n=937) huvi haljasväetiskultuuride kasvatamise vastu viljavahelduses, juhul kui seda põllumajanduse keskkonnameetmena toetatakse (vastaja võis valida mitu vastust)	26
Joonis 33. Mullaharimise tehnoloogia üheaastaste põllukultuuride põldudel (n=937; vastaja võis valida mitu vastust)	27
Joonis 34. Põhu kasutamine ettevõttes (n=937; vastaja võis valida mitu vastust)	27
Joonis 35. Põhu saagi arvestamise meetod (n=937)	28
Joonis 36. ETKI taimekahjustajate monitooringu tulemuste arvestamine tootjate seas (n=937) taimekaitsetööde planeerimisel	28
Joonis 37. Tootjate hinnang elurikkusele oma ettevõtte põllumajandusmaal	29
Joonis 38. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huvile põllumajandusmaastiku lindude vastu	30
Joonis 39. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huvile põllumajandusmaastiku taimede vastu	30
Joonis 40. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huvile mullaelustiku vastu	31
Joonis 41. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huvile põllumajandusmaastiku kasulike putukate vastu	31
Joonis 42. Tootjate põllumajandusmaastikuga seotud elurikkuse kohta kogutud teadmiste allikad (üks vastaja võis valida mitu vastust)	32
Joonis 43. Tegevused, mille läbi tootjad on oma ettevõttes säilitanud või suurendanud elurikkust (üks vastaja võis valida mitu vastust)	33
Joonis 44. Tegevused, mille läbi tootjad on oma ettevõttes säilitanud või suurendanud elurikkust (üks vastaja võis valida mitu vastust)	33
Joonis 45. Väited, mis iseloomustavad kõige paremini tootjate arvamusi põllu servades asuvate rohumaaribade kohta (üks vastaja võis valida mitu vastust)	34
Joonis 46. Väited, mis iseloomustavad kõige paremini tootjate arvamusi põllu servades asuvate rohumaaribade kohta (üks vastaja võis valida mitu vastust)	35
Joonis 47. Väited, mis sobivad tootjate põldude servades asuvate rohumaaribade majandamisega (üks vastaja võis valida mitu vastust)	36
Joonis 48. Väited, mis sobivad tootjate põldude servades asuvate rohumaaribade majandamisega (üks vastaja võis valida mitu vastust)	36
Joonis 49. Tootjate hinnang keskkonnakaitse olulisusele ettevõttes	37
Joonis 50. Tootjate keskkonnasõbraliku majandamise motivaatorid (üks vastaja võis valida mitu vastust)	37
Joonis 51. Hea Põllumajandustava järgimine tootjate endi hinnangul	38
Joonis 52. Tootjate hinnang intensiivse põllumajanduse probleemsele piirkonnas	38
Joonis 53. Tootjate hinnang täiendavatele keskkonnavalastele piirangutele ja nõuetele, mida oldaks valmis täitma, kui selle eest toetust makstakse (üks vastaja võis valida mitu vastust)	39
Joonis 54. Kliimamuutuste mõju põllumajandustootmisele Eestis tootjate hinnangul (üks vastaja võis valida mitu vastust)	39
Joonis 55. Kliimamuutuste mõju põllumajandustootmisele Eestis tootjate hinnangul (üks vastaja võis valida mitu vastust)	40
Joonis 56. Tootjate tegevused kliimamuutuste leevendamiseks ja nendega kohanemiseks (üks vastaja võis valida mitu vastust)	40
Joonis 57. Tootjate tegevused kliimamuutuste leevendamiseks ja nendega kohanemiseks (üks vastaja võis valida mitu vastust)	41
Joonis 58. Tootjate (n=2712) vastus ettevõtte kohustuse kohta jätta rohestamise nõude raames igal aastal põllumaast vähemalt 5% aktiivsest kasutusest kõrvale ehk ökoalaks	42
Joonis 59. Ökoalade säilitamise kohustusega tootjate (n=314) suhtumine antud nõudesse	42
Joonis 60. ÜPT toetust taotlenud tootjate (n=2594) suhtumine HPK maastikuelementide säilitamise nõudesse (vastaja võis valida mitu vastust)	43
Joonis 61. Tootjate (n=2712) põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustus rohestamise nõude raames	44
Joonis 62. Rohestamise nõude raames põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustusega tootjate (n=406) suhtumine antud kohustusse	45
Joonis 63. Tootjate (n=405) hinnang, milline keskkonnasõbraliku majandamise toetuse nõue on kõige raskemini täidetav (üks vastaja võis valida mitu vastust)	46

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Joonis 64. Küsitluses osalenud MULD tootjate (n=52) jagunemine suurusgrupiti	47
Joonis 65. Põhjused, miks marja- või puuviljakultuure kasvatavad tootjad ei ole taotlenud keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse (KSA) toetust (üks vastaja võis valida mitu vastust)	48
Joonis 66. Põhjused, miks kõõgivilja, ravim- ja maitsetaimi või maasikat kasvatavad tootjad ei ole taotlenud keskkonnasõbraliku kõõgivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuse ning maasikakasvatuse (KSK) toetust (üks vastaja võis valida mitu vastust) ...	49
Joonis 67. Tootjate (n=2712) kinnitus ettevõtte omandis või kasutuses olevate poollooduslike koosluste kohta (olenemata sellest, kas nendele mõnda toetust taotletakse)	51
Joonis 68. Tootjate vastus ettevõtte omandis või kasutuses olevate poollooduslike koosluste (n=856) hooldamise kohta (olenemata sellest, kas nendele mõnda toetust taotletakse)	51
Joonis 69. Poollooduslike kooslusi omavate või kasutavate ning osaliselt või täielikult hooldavate tootjate (n=710) kinnitus poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse (PLK) taotlemise kohta (vastaja võis valida mitu vastust)	52
Joonis 70. Hooldatavate PLK-de (>15 ha, välja arvatud puisniit) niitmise võtted (n=710)	52
Joonis 71. Raskemini täidetavad PLK toetuse nõuded taotlejate (n=250) hinnangul (vastaja võis valida mitu vastust)	54
Joonis 72. Loomade karjatamine hooldatavatel PLK-del (n=710)	55
Joonis 73. Hooldatavatel PLK-del karjatatavad loomad (n=298; vastaja võis valida mitu vastust)	55
Joonis 74. PLK toetuse taotlejate (n=250) valmidus PLK-sid hooldada ka ilma selle eest toetust saamata	56
Joonis 75. PLK toetuse taotlejate (n=250) hinnang toetuse nõuetest tulenevate lisakulutuste ja saamata jäänud tulu piisavale kompenseerimisele PLK toetuse läbi	56
Joonis 76. PLK-de hooldamisest saadava tulu osakaal vastanute (n=710) sissetulekust	57
Joonis 77. Poollooduslike koosluste suurimad väärtused tootjate hinnangul olenemata sellest, kas nende omandis või kasutuses on PLK-sid (n=2712; vastaja võis valida mitu vastust)	58
Joonis 78. Püsirohumaid, sh PLK-sid omavate või kasutavate tootjate (n=2321) hinnang oma teadmistele poollooduslikele kooslustele iseloomulike liikide osas (vastaja võis valida mitu vastust)	58
Joonis 79. Ilusa/heas seisus/hästi hooldatud poolloodusliku koosluse kriteeriumid püsirohumaid, sh PLK-sid omavate või kasutavate tootjate hinnangul (n=2321; vastaja võis valida mitu vastust)	59
Joonis 80. Põhilised tegurid, mis ohustavad poollooduslike koosluste väärtuste säilimist tootjate hinnangul olenemata sellest, kas nende omandis või kasutuses on PLK-sid (n=2712; vastaja võis valida mitu vastust)	60
Joonis 81. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse võimalik abi maapiirkonna elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse kasvule PLK toetuse taotlejate hinnangul (n=250)	60
Joonis 82. Poollooduslike kooslusi hooldavate tootjate (n=710) teadlikkus oma valduses olevatel PLK-del asuvatest pärandkultuuri objektidest (vastaja võis valida mitu vastust)	61
Joonis 83. Poollooduslike kooslusi hooldavate ja sealsetest pärandkultuuri objektidest teadlike tootjate (n=342) huvi objekte hooldada ja säilitada (vastaja võis valida mitu vastust)	61
Joonis 84. Poollooduslike kooslusi hooldavate tootjate (n=710) valmidus PLK elupaikadel põhinevaid tooteid ja teenuseid pakkuda	62
Joonis 85. Vajalik tugi poollooduslike kooslusi hooldavate tootjate (n=710) hinnangul (vastaja võis valida mitu vastust)	62
Joonis 86. Nõustamist vajavad teemad püsirohumaid, sh PLK-sid omavate või kasutavate tootjate (n=2321) hinnangul (vastaja võis valida mitu vastust)	63
Joonis 87. Püsirohumaid, sh PLK-sid omavate või kasutavate tootjate (n=2321) valmidus ise oma püsirohumaade/PLK-de seisukorda hinnata ja hooldustulemuse eest vastutada, kui selle eest toetust makstaks	64
Joonis 88. Püsirohumaid, sh PLK-sid omavate või kasutavate tootjate (n=2321) valmidus võtta kasutusele uusi püsirohumaid, juhul kui selle eest toetust makstaks	64
Joonis 89. NAT toetuse taotlejate (n=311) teadlikkus oma põllumajandusmaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest ning teadmiste allikad (vastaja võis valida mitu vastust)	66
Joonis 90. NAT toetuse taotlejate (n=311) hinnang oma rahulolule seoses põllumajandusmaa Natura 2000 võrgustiku osaks olemisega	66
Joonis 91. NAT toetuse taotlejate (n=311) hinnang, kas toetus toetab tootja tegevuse jätkamist praeguses asukohas	67
Joonis 92. NAT toetuse taotlejate (n=311) hinnang, kas toetus kompenseerib alale kehtestatud looduskaitselisi piiranguid	67

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse

Joonis 93. NAT toetuse taotlejate, kellel on lühiajalisi ja/või püsirohumaid, sh poollooduslikke kooslusi (n=306), Natura 2000 aladel asuvate rohumaade kasutus- või hooldusviis (vastaja võis valida mitu vastust)	68
Joonis 94. NAT toetuse taotlejate (n=311) põllumajandusmaa paiknemine erineva rangusastmega kaitsevööndites (vastaja võis valida mitu vastust)	68
Joonis 95. NAT toetuse taotlejate (n=74) hinnang, kas sihtkaitsevööndi piirangud põllumajandusmaal on liiga ranged	69
Joonis 96. NAT toetuse taotlejate (n=163) hinnang, kas neil jääb piiranguvööndis või hoiualal paikneval põllumajandusmaal kehtestatud piirangute tõttu midagi tegemata	70
Joonis 97. Tootjate (n=391) hinnang, mis motiveerib neid täitma loomade heaolu kõrgemaid nõudeid (üks vastaja võis valida mitu vastust)	70
Joonis 98. Kui suur osa NAM tootjate (n=1307) erametsamaast asub Natura 2000 alal	71
Joonis 99. Kas ja millise allika kaudu on NAM tootjad (n=1307) teadlikud oma metsamaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest (liik/elupaik) (üks vastaja võis valida mitu vastusevarianti)	72
Joonis 100. NAM tootjate (n=1307) hinnang, kas Natura 2000 toetus erametsamaale kompenseerib sellele alale kehtestatud looduskaitselisi piiranguid	72
Joonis 101. NAM tootjate (n=1307) teadlikkus oma metsamaal kehtivatest piirangutest ja võimalustest	73

Tabelite loetelu

Tabel 1. Ülevaade 2021. aastal e-küsitlusele vastanute põllumajandustoetuste taotlemisest (üks vastaja võis valida mitu vastust, olenevalt sellest, missuguseid toetusi ta 2020. aastal taotlenud oli)	8
--	---

Uuringu eesmärk

Põllumajandusuuringute Keskus viis läbi 2017. aastal Eesti Maaelu Arengukava (MAK) 2014–2020 hindamise raames põllumajandustootjate e-küsitluse, mille eesmärgiks oli välja selgitada:

- ☞ põllumajandustootjate üldine teadlikkus ja informeeritus keskkonda puudutavates küsimustes;
- ☞ põllumajandustootjate levinumad tegevuspraktikad;
- ☞ põllumajandustootjate hinnang oma keskkonnaalaste teadmiste kohta ja
- ☞ põllumajandustootjate arvamused maaelu arengukava toetuste (nõuete) kohta.

2021. aasta lõpus viidi läbi kordusküsitlus, et hinnata, mil määral on tootjate teadlikkus, hinnangud ning tegevuspraktikad käesoleva MAK perioodi jooksul muutunud. Oluline on märkida, et ehkki kasutatakse terminit põllumajandustootja, ei hõlmanud küsitlus vaid tootjaid, kes tegelevad aktiivselt põllumajandusega ning oma põllu- või aiasaaduste müügiga, vaid sooviti võimalikult paljude 2020. aastal PRIA pindala- ja/või loomatoetusi saanute vastuseid.

Põllumajandusuuringute Keskus on varasematel aastatel maaelu arengukava püsihindamise raames põllumajandustootjate seas korraldanud kaks keskkonnateadlikkuse postiküsitlust (2004. ja 2007. a) ja kaks e-küsitlust (2009. ja 2014. a). Esimesed küsitlused keskendusid tootjate üldise keskkonnateadlikkuse taseme teadasaamiseks. 2009. aastal lisandusid küsimused MAK 2. telje meetmete kohta ning 2014. aasta küsitluses lisandus veelgi küsimusi ja/või täpsustusi põllumajandustootjate majandamistavade kohta.

Ülevaade vastajatest

Küsitlusele vastajaid oli kokku 2712, neist 66% mehed ja 34% naised.

Vastajatest olid 78% ettevõtte omanikud, 7% juhatuse liikmed ning 3% töötajad. 5% vastajatest oli valinud vastusevariandi „Muu“, neist 15% oli tegu maaomanikuga. Vastajates tekitas ilmselt segadust termin „ettevõtte“, kuna 41% vastusevariandi „teised“ valinutest pidas vajalikuks täpsustada, et ei oma ettevõtet, tegutseb FIE või eraisikuna. Nii küsimustikus kui käesolevas aruandes on kasutatud mõistet „ettevõtte“ tootjate põllumajanduslike majapidamiste kohta, tegemata vahet, kas tegemist on eraisiku, füüsilisest isikust ettevõtja või äriühinguga.

Enim vastanuid (61%) kuulus vanusegruppi 41–65, vanusegruppides 66+ ja 18–40 oli vastavalt 28% ja 10% küsimusele vastanutest.

Ainult praktiline põllumajanduslik kogemus (põllumajanduslik haridus puudub) oli 57% vastanutest. Põllumajanduslik kutse- või keskeriharidus oli 24% ning põllumajanduslik kõrgharidus 13% vastajatel. 5% küsimusele vastanud tootjatel oli nii põllumajanduslik kutse- või keskeriharidus kui ka kõrgharidus.

Tootjatest, kes põllumajandusmaad deklareerinud ei olnud, kuid kel oli metsamaad ning olid taotlenud Natura 2000 toetust erametsamaale (edaspidi NAM toetus), vastas küsimustikule 1061 tootjat. Neist 57% olid mehed ning 43% naised. NAM vastajatest 74% olid ettevõtte omanikud, 20% vastajatest valis vastusevariandi „Teised“ ning neist 30% tekitas segadust, millise ettevõttega neil seos peaks olema. 61% NAM küsitlusele vastanutest kuulus vanusegruppi 41–65, vanusegrupis 66 ja vanemad oli 34% ning vanusegrupis 18–44 5% vastajatest. Vastajatelt uuriti ka nende metsamajandusliku ja/või põllumajandusliku väljaõppe kohta. Enamikul (79%) NAM vastajatest on ainult praktiline metsamajanduslik ja/või põllumajanduslik kogemus (metsamajanduslik ja/või põllumajanduslik haridus puudub).

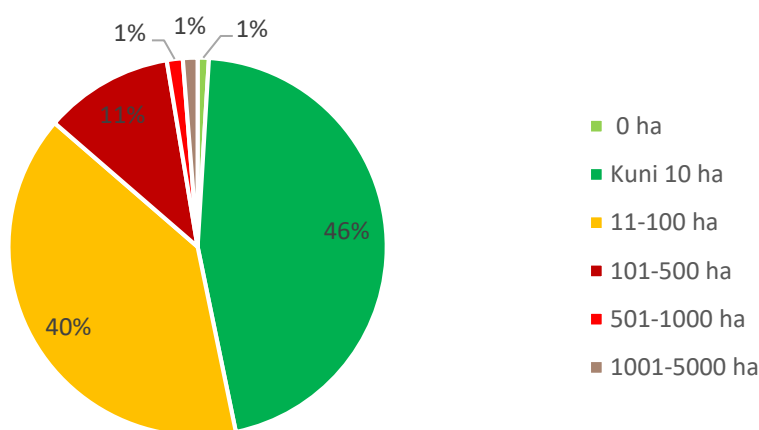

Uuringu tulemused

Uuringu tulemused on jaotatud teemaplokkidesse. Küsimustik koosnes 128 küsimusest ja sarnaselt 2017. aasta küsimustikuga oli üles ehitatud nii, et vastavalt valikutele üldküsimuste ploki (tegevusvaldkond, toetused), tulid järgmised küsimused. Edasised küsimused hõlmasid rohumaa viljelust, mulda ja agrotehnooloogiat, elurikkust, keskkonnateadlikkust ning maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid ning kliimat ja keskkonda säästvaid põllumajandustavasid. Ankeedi II osas keskenduti MAK keskkonnatoetustele – uuriti tootjate hoiakuid ja tegevuspraktikaid seoses keskkonnasõbraliku majandamise, piirkondliku mullakaitse, keskkonnasõbraliku aianduse, kohaliku sorti taimede kasvatamise, ohustatud tõugu looma pidamise, poollooduslike koosluste hooldamise, mahepõllumajanduse, Natura 2000 põllumajandusmaa ja erametsamaa ning loomade heaolu toetuste taotlemisega. Lõpetuseks paluti tootjatel kommenteerida maaelu arengukava toetusi vabas vormis ning teha omapoolseid ettepanekuid.

Üldküsimused

Analüüsi lõpuni täidetud ankeete ehk kokku 2712 põllumajandustootja vastuseid. Kõige enam oli e-küsitlusele vastanute hulgas tootjaid, kelle ettevõtte suurus jäi vahemikku kuni 10 ha ja 11–100 ha – vastavalt 46% ja 40% (Joonis 1). Tootjaid suurusega 101–500 ha esindas 11% ning nii 501–1000 ha kui 1001–5000 ha vaid 1% vastanutest. 1% oli ka neid, kel 2020. aastal põllumajandusmaad deklareeritud ei olnud. Üle 5000 ha suurused ettevõtted vastanute seas esindatud ei olnud.

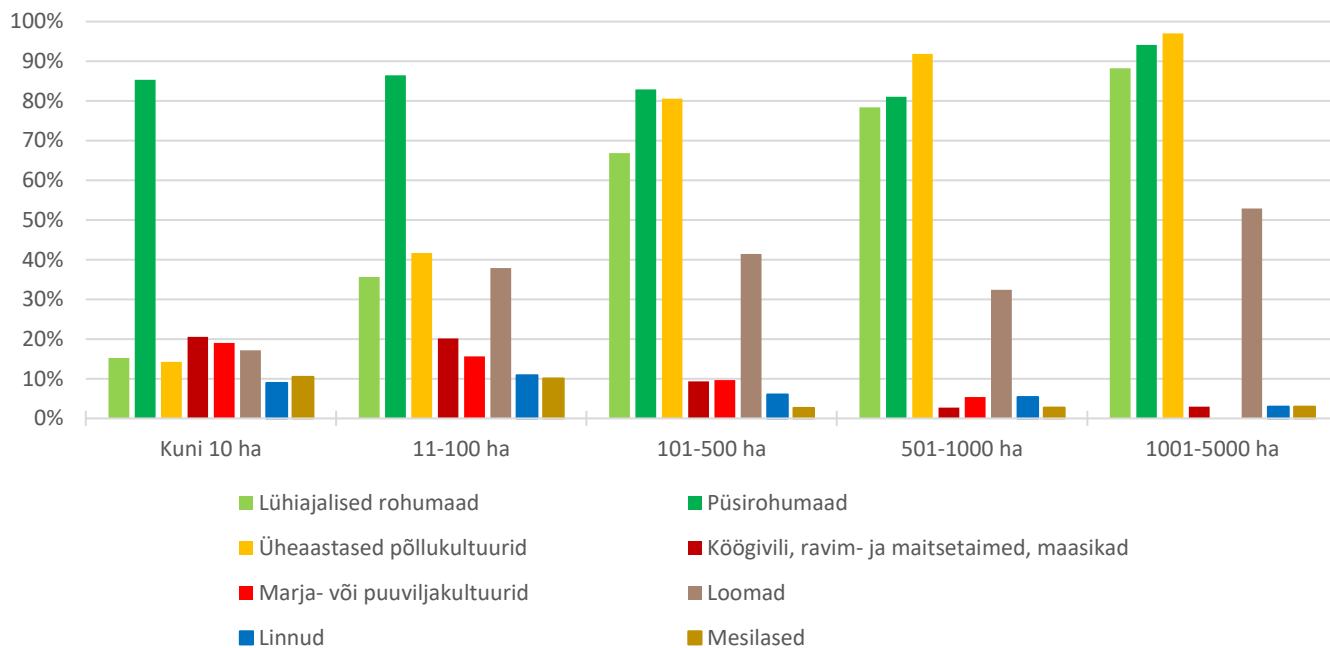

Joonis 1. E-küsitluses osalenud põllumajandustootjate (n=2712) jagunemise suurusgrupiti

Lühiajalisi (kuni 5 a) rohumaid oli 31% ning püsirohumaid (sh poollooduslike kooslusi) 86% vastanutel. Üheaastaseid põllukultuure (sinna hulka loeti tera- ja kaunviljad ning õli-, kiu- ja rühvelkultuurid) kasvatas 35%, köögivilja, ravim- ja maitsetaimi või maasikat kasvatas 19% ning marja- või puuviljakultuure 16% ettevõtteid. Loomi pidas 29%, linde 9% ning mesilasi samuti 9% vastanutest.

Analüüsi ka erinevate tegevusalade esinemist ettevõtetes suurusgrupiti (Joonis 2). Püsirohumaid oli igas suurusgrupis valdaval hulgal (81–94%), lühiajalisi rohumaid, üheaastasi põllukultuure ning loomi oli sagedamini suurematel tootjatel, seevastu köögivilja, ravim- ja maitsetaimi või maasikaid, marja- või puuviljakultuure kasvatasid sagedamini väiksemad tootjad. Linde ja mesilasi peeti kõige sagedamini kuni 10 ha ja 11-100 ha suurusgruppi kuuluvates ettevõtetes.

Joonis 2. Erinevate tegevusalade esinemine ettevõtetes suurusgrupiti (vastaja võis valida mitu vastust)

Tootjatelt uuriti ka taotletud põllumajandustoetuste kohta. 2020. aastal oli taotletud kõiki toetusi, mille kohta uuringus küsiti (Tabel 1).

Tabel 1. Ülevaade 2021. aastal e-küsitlusele vastanute põllumajandustoetuste taotlemisest (üks vastaja võis valida mitu vastust, olenevalt sellest, missuguseid toetusi ta 2020. aastal taotlenud oli)

Milliseid järgnevatest põllumajandustoetustest taotlesite aastal 2020?	Vastanute arv	Osakaal (%)
1. Ühtne pindalatoetus ning kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetus (ÜPT)	2594	96
2. Natura 2000 põllumajandusmaa toetus (NAT)	311	11
3. Natura 2000 erametsamaa toetus (NAM) ¹	246	9,1
4. Mahepõllumajandusega jätkamise toetus (MAHE J)	327	12
5. Mahepõllumajandusele ülemineku toetus (MAHE Ü)	18	0,7
6. Keskkonnasõbraliku majandamise toetus (KSM)	405	15
7. Keskkonnasõbraliku aianduse toetus puuvilja- ja marjakasvatuse ning sellega seotud tegevuste elluviimise eest (KSA)	18	0,7
8. Keskkonnasõbraliku aianduse toetus köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimkasvatuse ning maasikakasvatuse tegevuse elluviimise eest (KSK)	16	0,6
9. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus (PLK)	250	9,2
10. Ohustatud tõugu looma pidamise toetus (OTL)	135	5,0
11. Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus (SORT)	13	0,5
12. Loomade heaolu toetus (LHT)	391	14
13. Piirkondlik mullakaitse toetus (MULD)	52	1,9
14. Täiendava veekaitse lisategevus (KSM lisategevus)	72	2,7
15. Mesilaste korjealade rajamise lisategevus (KSM lisategevus)	20	0,7
16. Põllulindude soodustamise lisategevus (KSM lisategevus)	17	0,6

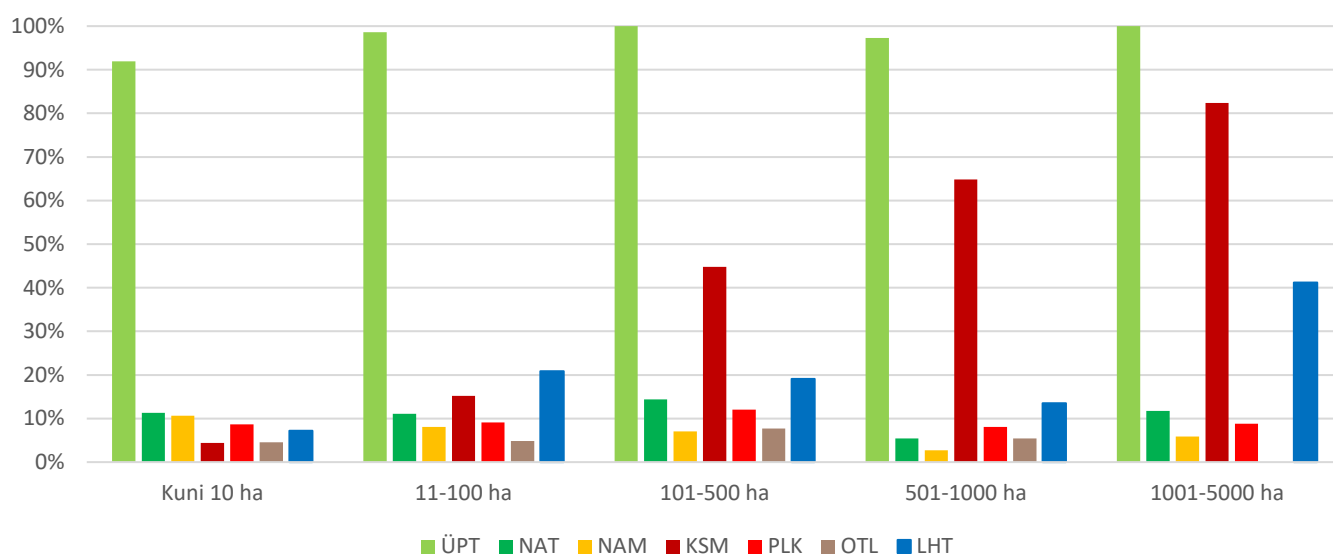
Ootuspäraselt kõrge (96%) oli ühtse pindalatoetuse ning kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetuse (ÜPT) taotlejate osakaal. Eesti Maaelu Arengukava (MAK) 2014–2020 toetustest taotleti kõige rohkem keskkonnasõbraliku majandamise toetust (KSM, 15%), loomade heaolu toetust (LHT, 14%) ning mahepõllumajandusega jätkamise toetust (MAHE J, 12%). Kõige vähem oli taotletud kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust (SORT, 0,5%), põllulindude soodustamise lisategevust (KSM lisategevus, 0,6%),

¹Tabelis 1 on toodud NAM taotlejate arv, kes olid 2020. aastal deklareerinud põllumajandusmaad ja taotlenud ka teisi pindala ja/või loomatoetusi. Lisaks analüüsi käesolevas uuringus 1061 NAM taotleja vastuseid, kel põllumajandusmaad deklareeritud ei olnud ning kellele saadeti eraldi ankeet vaid NAM toetust puudutavate küsimustega.

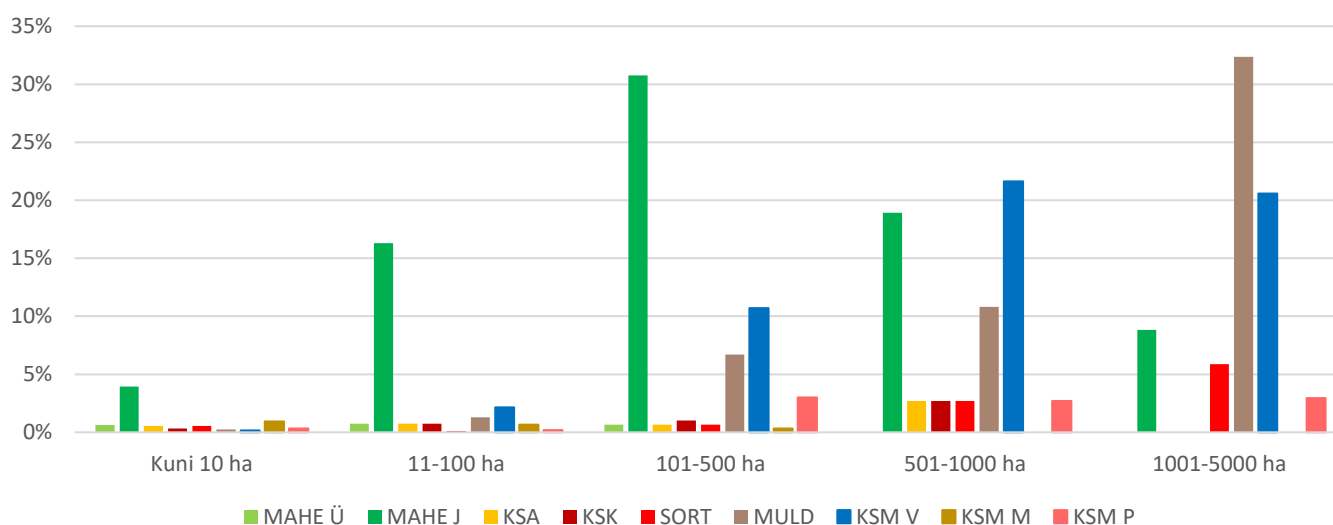

keskkonnasõbraliku aianduse toetust köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimakasvatuse ning maasikakasvatuse tegevuse elluviimise eest (KSK, 0,6%), mesilaste korjealade rajamise lisategevust, mis on KSM lisategevus (0,7%), keskkonnasõbraliku aianduse toetust puuvilja- ja marjakasvatuse ning sellega seotud tegevuste elluviimise eest (KSA, 0,7%) ning mahepõllumajandusele ülemineku toetust (MAHE, 0,7%).

Vaadeldi ka erinevate toetuste taotlemist ettevõtetes suurusgrupiti (Joonis 3). ÜPT taotlejate hulk oli kõikides suurusgruppides ühtlaselt kõrge – 0–10 ha suurustest ettevõtetest taotles antud toetust 92%, 101–500 ha ning üle 1001 ha suurustest ettevõtetest koguni 100%. KSM toetust taotleti sagedamini suuremates suurusgruppides – 0–10 ha suuruste ettevõtete puhul vaid 4,4%, 101–500 ha suurusgrupis 45% ning 1001–5000 ha suurusgrupis 82%. Ka MULD toetust taotleti sagedamini suuremates ettevõtetes – 0–10 ha suurusgrupis taotles seda toetust 0,2%, 11–100 ha suurusgrupis 1,3%, 101–500 ha suurusgrupis 6,7%, 501–1000 ha suurusgrupis 11% ning 1001–5000 ha suurusgrupis 32% taotlejatest. LHT toetust taotleti enim 1001–5000 ha suurusgrupis (41%) ja 11–100 ha suurusgrupis (21%). MAHE J toetus oli populaarseim keskmistes suurusgruppides – 101–500 ha grupis oli seda taotlenud 31%, 501–1000 ha grupis 19% ning 11–100 ha suurusgrupis 16% vastanutest.

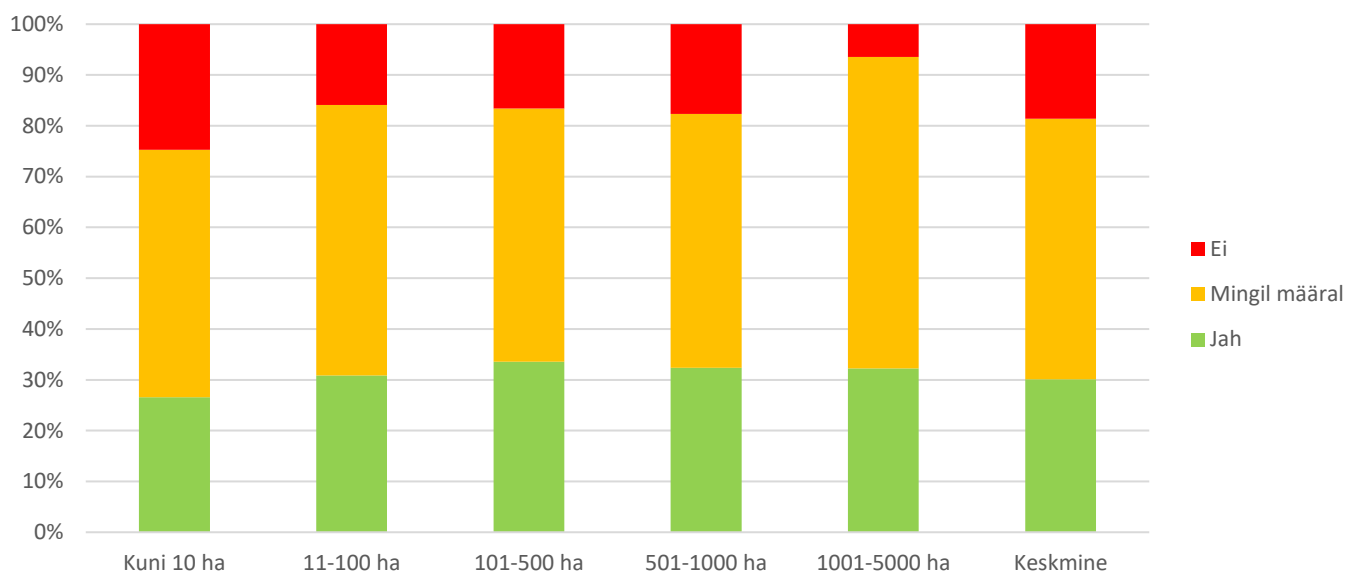
Joonis 3. Põllumajandustoetuste taotlemine e-küsitlusele vastanute suurusgruppides (vastaja võis valida mitu vastust)

Joonis 4. Põllumajandustoetuste taotlemine e-küsitlusele vastanute suurusgruppides (vastaja võis valida mitu vastust)

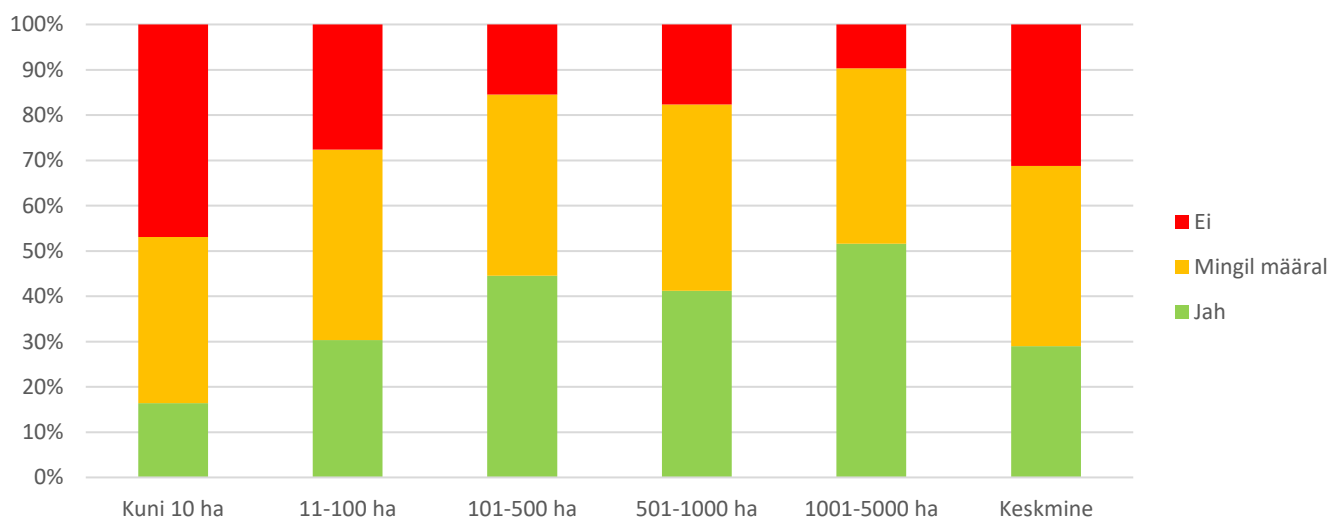

MAK keskkonnameetmetega (Tabel 1, toetused nr 2–16) liitunud tootjatelt küsiti, kas antud toetuste taotlemine on suurendanud nende huvi säästva keskkonnakasutuse vastu põllumajanduses. Tootjatest 30% vastas küsimusele jaatavalt, 51% kinnitas, et huvi on suurenenud mingil määral ning 19% väitis, et MAK keskkonnatoetuste taotlemine pole nende huvi säästva keskkonnakasutuse vastu suurendanud (Joonis 5). Üldiselt mida suurem ettevõtte, seda sagedamini kinnitati, et huvi säästva keskkonnakasutuse vastu on vähemalt mingil määral kasvanud. Positiivselt eristusid 1001–5000 ha suurusgruppi jäävad tootjad, kellest vaid 6% ütles, et huvi säästva keskkonnakasutuse vastu ei ole suurenenud. Kuni 10 ha suurusgrupis väitis huvikasvu puudumist lausa neljandik vastanutest.

Joonis 5. Tootjate (n=1368) hinnang oma huvi kasvule säästva keskkonnakasutuse vastu põllumajanduses pärast MAK keskkonnameetmetega liitumist

Samuti küsiti MAK keskkonnameetmetega liitunud tootjatelt, kas nende kui põllumajandustootjate majanduslik elujõulisus ja investeerimisvõime on tänu maaelu arengukava raames makstavatele põllumajandustoetustele suurenenud (Joonis 6). Küsimusele vastas jaatavalt 29% ning eitavalt 31% vastanutest, 40% hinnangul on nende majanduslik elujõulisus ja investeerimisvõime paranenud mingil määral.

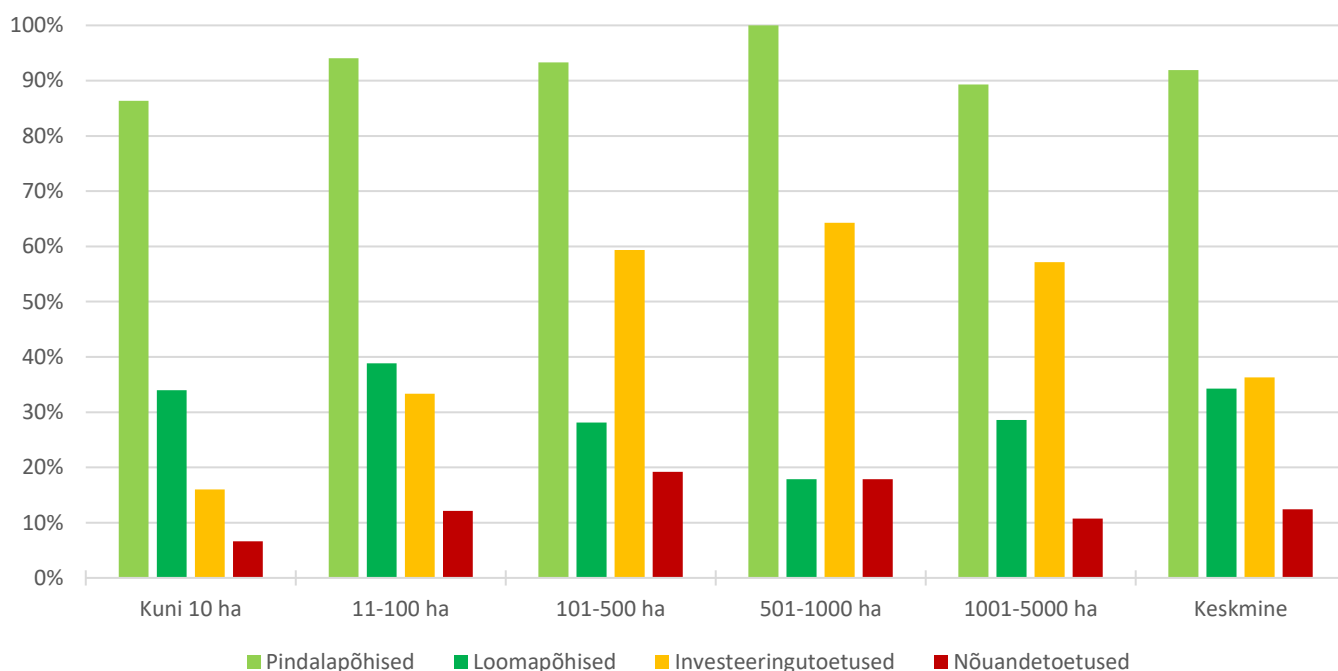

Joonis 6. Tootjate (n=1438) hinnang oma majandusliku elujõulisuse ja investeerimisvõime suurenemisele tänu MAK raames makstavatele põllumajandustoetustele

Kõrgemalt on oma majandusliku elujõulisuse ja investeerimisvõime suurenemist tänu MAK raames makstavatele põllumajandustoetustele hinnanud 1001–5000 ha, 101–500 ha ning 501–1000 ha suurusgruppidesse kuuluvad tootjad, kellest vaid vastavalt 10%, 15% ja 18% sõnul pole antud toetustest abi olnud. Kõige vähem tunnetavad majandusliku olukorra paranemist 0–10 ha suurusgruppi kuuluvad väiketootjad – neist 16% vastas küsimusele „jah“ ning 37% „mingil määral“, samas ei ole MAK keskkonnatoetustest majanduslikus mõttes abi ligi poolte väiketootjate väitel.

Vastanutel, kelle sõnul MAK keskkonnatoetused on nende kui põllumajandustootjate majanduslikku elujõulisust ja investeerimisvõimet suurendanud või mingil määral suurendanud, paluti täpsustada, millised toetused neile abiks on olnud (Joonis 7).

Joonis 7. Tootjate (n=989) hinnang erinevatele MAK raames makstavatele keskkonnatoetustele oma majandusliku elujõulisuse ja investeerimisvõime suurenemisele (vastaja võis valida mitu vastust)

Valdava osa (92%) tootjate sõnul on nende majanduslik elujõulisus ja investeerimisvõime suurenenud tänu pindalapõhiste toetustele. Investeeringutoetused märkis ära 36% ning loomapõhised toetused 34% tootjatest, nõuandetoetustest on abi olnud 12% vastanutest. Analüüsis erineva suurusega ettevõtete vastuseid on märgatav pindalatoetuste stabiilselt sage (86–100%) nimetamine kõikides suurusgruppides. Loomapõhiseid toetusi on majandusliku elujõulisuse ja investeerimisvõime suurendajana veidi sagedamini nimetatud väiksemates ettevõtetes (0–10 ha ja 11–100 ha suurusgruppides, vastavalt 34% ja 39%) ning mõnevõrra üllatuslikult vaid 18% 501–1000 ha suurusgrupis. Investeeringutoetused on abiks olnud pigem suuremates ettevõtetes (101–500 ha, 501–1000 ha ja 1001–5000 ha, vastavalt 59%, 64% ja 57%). Nõuandetoetusi on sagedamini märkinud keskmise või suurema pindalaga tootjad, neist on kasu olnud ligi viiendikul 101–500 ha ning 501–1000 ha suurusgruppidesse kuuluval ettevõttel.

Rohumaaviljelus

Rohumaade majandamine tähendab inimtegevuse (näiteks niitmine, karjatamine, väetamine) tulemusena heintaimekoosluste mõjutamist, mille eesmärgiks on tavaliselt nende tootlikkuse suurendamine. Rohumaade väetamise eesmärk on saada suurem ja toitainerikkam saak, kiirendada heintaimede juurdekasvu ning tõsta vastupanuvõimet ebasoodsatele talvitumistingimustele. Elurikkuse seiskohast, mida vähem väetatakse, seda liigirikkamaks saab taimekooslus areneda (ei domineeri lämmastiku armastavad liigid) ja rohumaade hilisem niitmine või võimalusel vahel ka niitmata jätmise omab samuti olulist rolli elurikkuse säilitamisel ja suurendamisel.

Lühiajalised rohumaad on alla 5 aasta vanused põllumaale rajatud rohumaad, mis on osa viljavaheldusest/külvikorrast ning mida uuendatakse regulaarselt, et saada võimalikult palju rohumassi. Lühiajalised rohumaad on tavaliselt intensiivses kasutuses ja väetatud ning sealne elustik on üpriski liigivaene. Püsirohumaadeks nimetatakse meil vägagi erinevaid rohumaid, mille ühisosaks on, et nad on asunud sama koha peal vähemalt viis aastat. Osad püsirohumaad võivad olla pigem liigivaesed küllaltki intensiivselt majandatavad rohumaad, teised aga pikema aja vältel kujunenud liigirikkad ja väärtuslikud rohumaad või ekstensiivselt majandatavad poollooduslikud kooslused ehk pärandniidud. Püsirohumaad ja poollooduslikud kooslused on olulised, kuna seal on tagatud tingimused kõrgeks elurikkuseks. Püsirohumaade säilitamine aitab kaasa ka kliimaeesmärkide täitmisele säästva süsinikuringe tagamisel, samuti vähendab toitainete leostumist ja erosiooni.

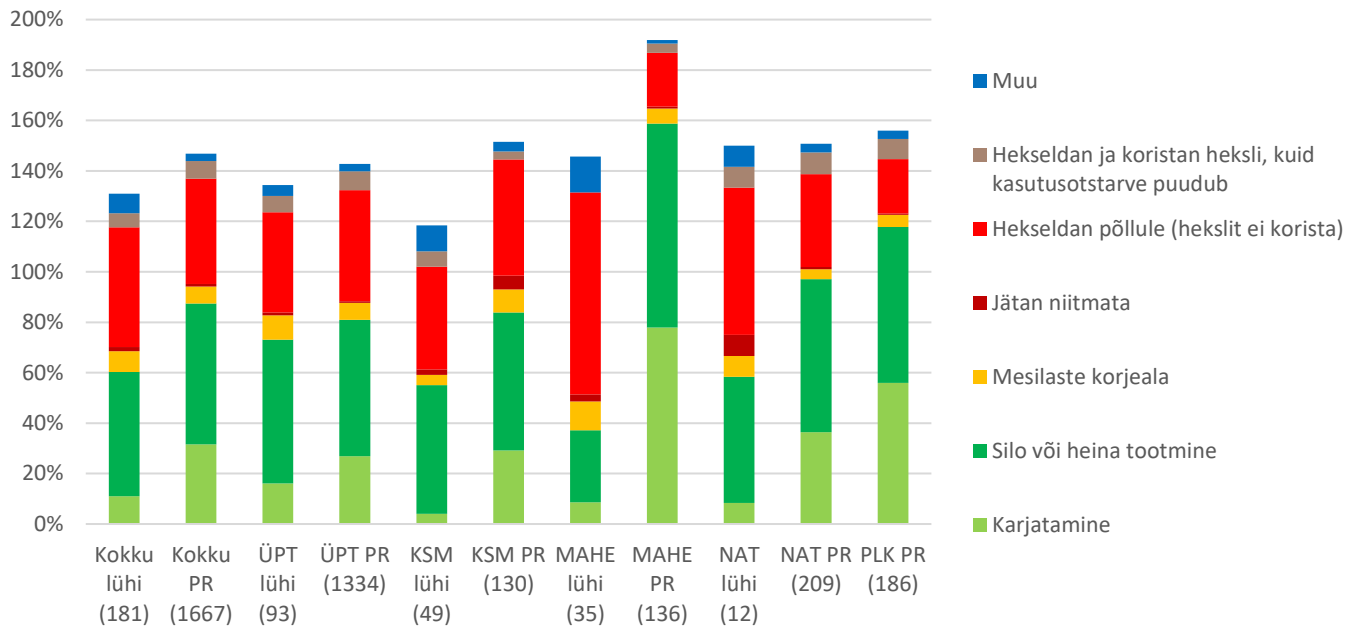
Lühiajalisi rohumaid (LR) oli ligi kolmandikul (31%, 835 vastajat) küsitlusele vastajatest ning püsirohumaad (PR), sh poollooduslikke kooslusi valdavalt osal vastajatest (86%, 2321 vastajat). Tootjatelt sooviti teada saada, milline on nende rohumaade peamine kasutamise või hooldamise viis. Et võimalikud erinevused eri rohumaaüüpide hooldamisviiside vahel esile tuleks, eristati antud küsimusele vastajate seast need, kel oli lühiajalisi rohumaid ent polnud püsirohumaad (181 vastajat), ning vastupidi (1667 vastajat). Vastajad, kel oli oma sõnul nii lühiajalisi kui püsirohumaad (654 vastajat), jäeti selle küsimuse analüüsist välja.

Lühiajalisi rohumaid kasutati pooltel juhtudel silo või heina tootmiseks (49%), kuid peaaegu sama levinud oli ka hekseldamine ilma hekslit koristamata (48%) (Joonis 8). Lühiajalisi rohumaid karjatas 11% ning kasutas mesilaste korjealana 8% vastanutest. Tootjatest 6% hekseldas ja koristas heksli, kuid ei leidnud sellele kasutusotstarvet. Niitmata jättis oma sõnul 2% tootjatest. Vastusevariandi „muu“ valis 8%, võimalust tegevust kommentaaris täpsustada kasutas 14 vastajat. Kommentaarides toodi välja heinaseemne kasvatamine, haljasväetiseks hekseldamine, vahekultuuride sissekünd, komposti valmistamine (hekseldab ja koristab) ja niitmine niidet koristamata.

Püsirohumaadel oli levinuim kasutusviis silo või heina tootmine (56%). Hekseldamist hekslit koristamata kasutas 42% ning karjatamist 32% vastanutest. Püsirohumaad kasutas mesilaste korjealana 7% vastanutest; sama palju oli neid, kes hekseldasid ja koristasid kasutusotstarbeta heksli. Niitmata jättis püsirohumaad 1% vastanutest. Vastusevariandi „muu“ valis 3% vastanutest, kirjutati 48 täpsustavat kommentaari. Kommentaarides mainiti sageli samu tegevusi, mis olid vastusevariantidena juba välja toodud, lisaks kuivatatud heina talvel metsloomadele viimine, naabri loomade karjatamine, niidetud heina koristamine kellegi teise poolt, osaline käsitsiniitmine ning veekaitsevööndina hoidmine. Juhtis tähelepanu, et niitmiskohustus häirib rukkirääkude pesitsemist.

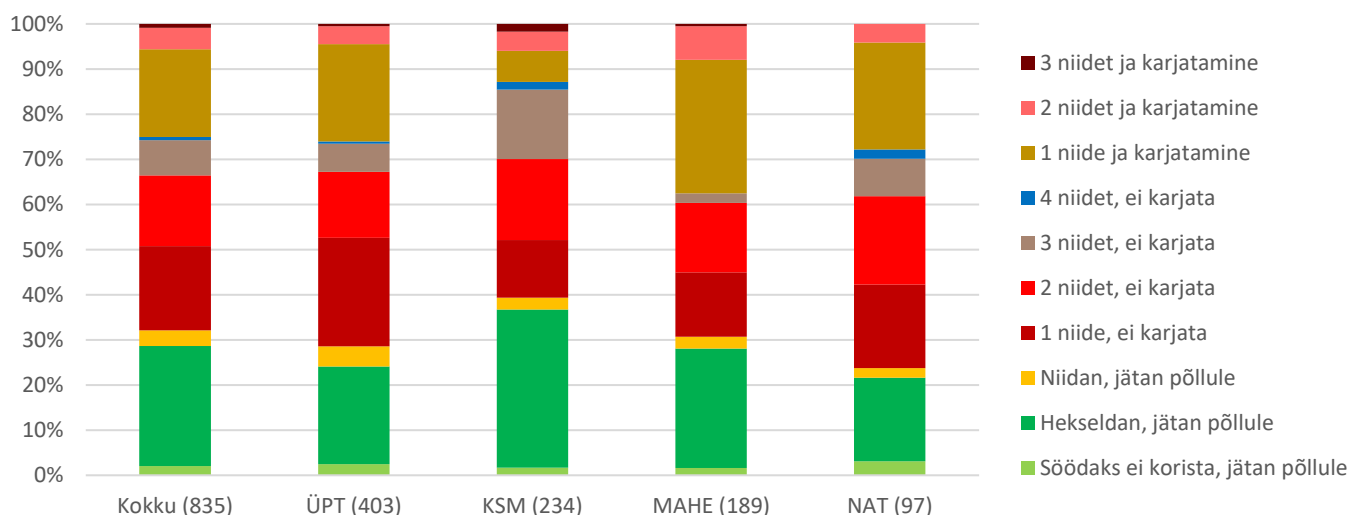
Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapirkondadesse

Joonis 8. Lühiajaliste (n=181) ja püsirohumaade (n=1667) peamised kasutamise või hooldamise viisid (vastaja võis valida mitu vastust)

Analüüsidest rohumaade kasutusviise eri toetustüüpide lõikes, tuleb esile MAHE ja PLK taotlenute püsirohumaade/poollooduslike koosluste sagedasem karjatamine (vastavalt 78% ja 56%). Levinuim kasutusviis MAHE grupi püsirohumaadel on aga silo või heina tootmine (81%). Hekseldamist hekslit koristamata praktiseeritakse enim MAHE lühiajalistel rohumaadel (80%), ent kõige harvem MAHE püsirohumaadel (21%).

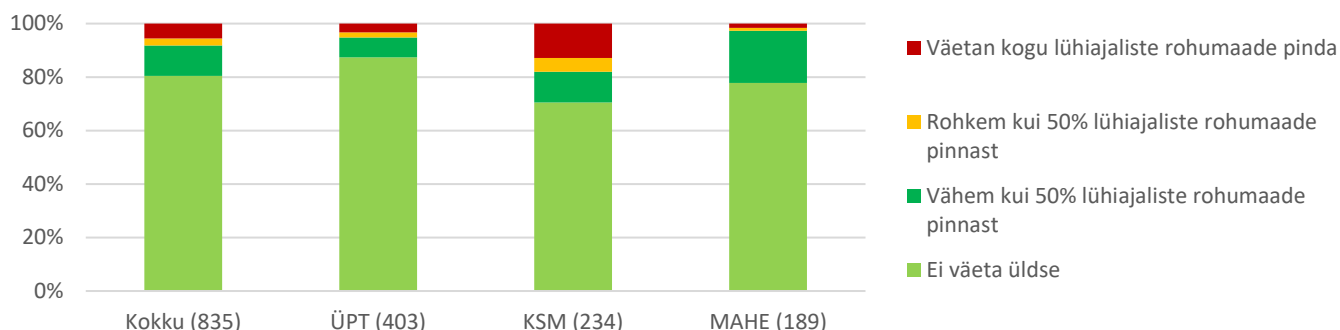
Edasi küsiti, mitu niidet koristatakse vastaja ettevõttes kasutatavalt lühiajalistelt rohumaadelt aastas keskmiselt. Vastanutest 27% hekseldab ning jätab heksli põllule; ühe niite teeb 19%, 2 niidet 16%, 3 niidet 8% ning 4 niidet 1% tootjatest (Joonis 9). Ühe niite teeb ning samas ka karjab oma rohumaad samuti 19% vastanutest. Heksli jätavad põllule enim KSM tootjad (35%), samuti teevad nad teistest gruppidest oluliselt sagedamini 3 niidet (15%). MAHE tootjad praktiseerivad teistest sagedamini 1 niidet koos karjatamisega (30%).

Joonis 9. Hooldusviisid lühiajalistel rohumaadel (n=835) ning aastas keskmiselt tehtavate niidete arv

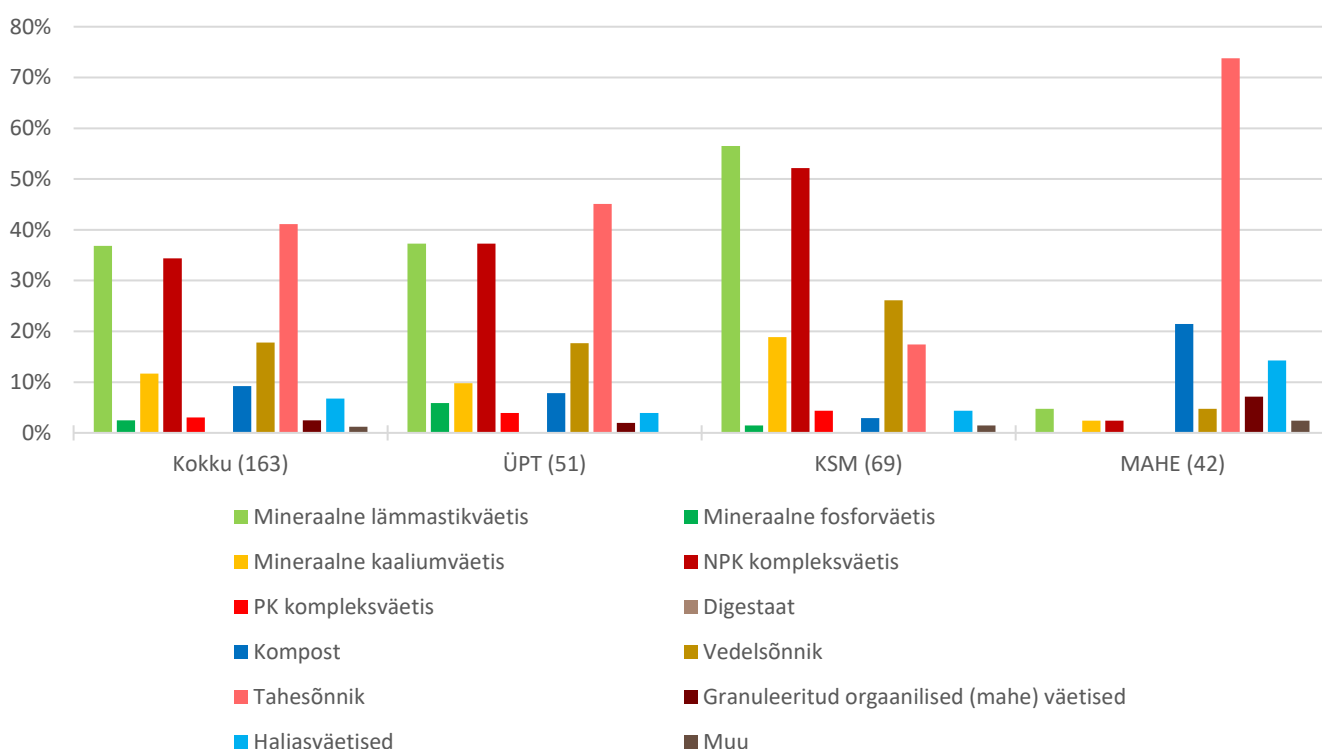

Vastanutest 6% väetab iga-aastaselt kogu oma lühiajaliste rohumaa pinda (Joonis 10). Rohkem kui poolt oma kasutuses olevate lühiajaliste rohumaa pinnast väetab 3% ja vähem kui poolt pinnast 11% vastanud tootjatest. Lühiajalisi rohumaid ei väeta 80% vastanutest. Üldse ei väeta oma lühiajalisi rohumaid 87% ÜPT tootjatest, samas kui KSM tootjatest vastas sama 71%. Kogu lühiajaliste rohumaa pinda väetab 13% KSM tootjatest; seda on oluliselt rohkem kui ÜPT ja MAHE grupis (vastavalt 3% ja 2%).

Joonis 10. Lühiajaliste rohumaa (n=835) iga-aastane väetamine

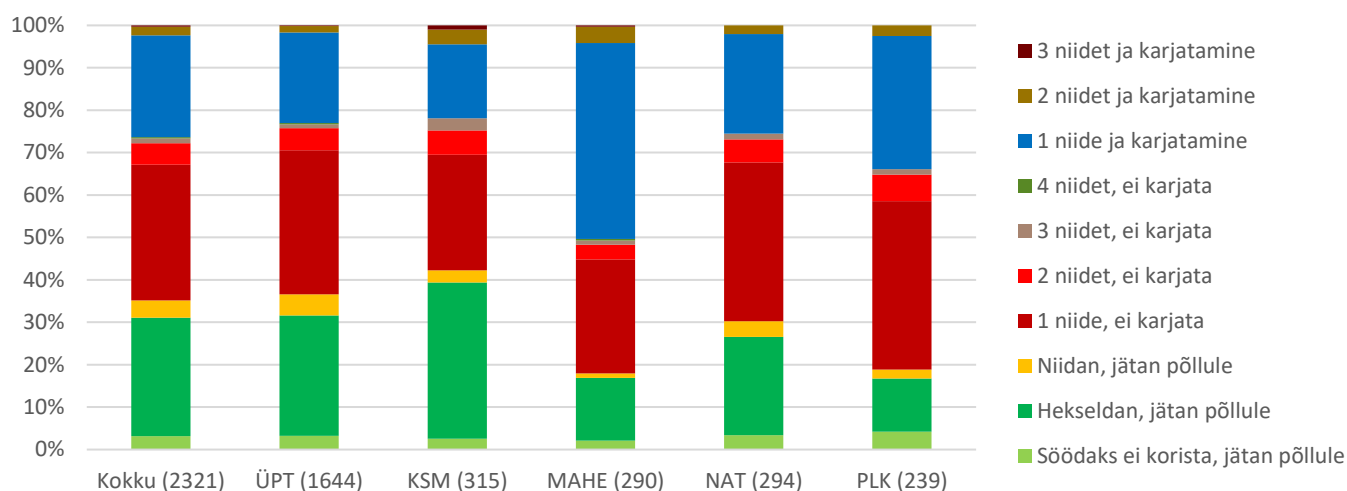
Tootjalt, kes oma lühiajalisi rohumaid väetavad, küsiti, mis tüüpi väetist või väetisi nad selleks tavaliselt kasutavad. Kõige sagedamini kasutatakse väetamiseks tahesõnnikut (41%), mineraalset lämmastikväetist (37%) ning NPK kompleksväetist (34%) (Joonis 11). Mineraalset kaaliumväetist kasutab 12%, komposti 9% ning haljasväetist 7%, teisi väetisi kasutatakse oluliselt vähem. Mitte ükski vastajatest ei kasuta digestaati. MAHE tootjate seas on lühiajaliste rohumaa väetamisel ülekaalukalt populaarseim tahesõnnik (74%), järgnevad kompost (21%) ja haljasväetised (14%).

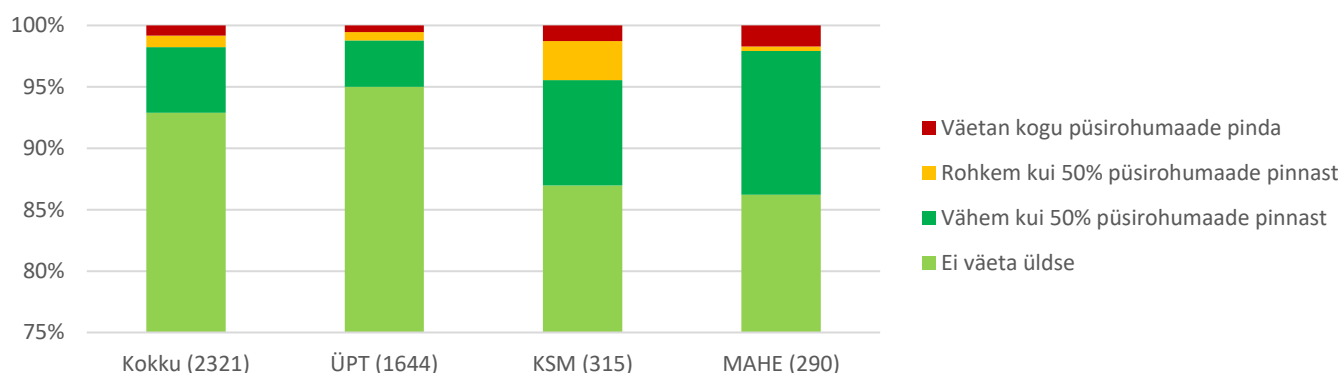
Joonis 11. Erinevat tüüpi väetiste kasutamine lühiajaliste rohumaa väetamisel (n=163; vastaja võis valida mitu vastust)

Ka püsirohumaid omavatel või kasutatavatel tootjatel küsiti, mitu niidet koristatakse vastaja ettevõttes kasutatavatel püsirohumaadel aastas keskmiselt. Vastanutest 32% teeb ühe niite, 28% hekseldab ja jätab heksli koristamata ning 24% teeb ühe niite ning samas ka karjab (Joonis 12). Heksli jätvad koristamata kõige sagedamini KSM tootjad (37%). Loomi karjatatakse kõige enam MAHE püsirohumaadel (50%).

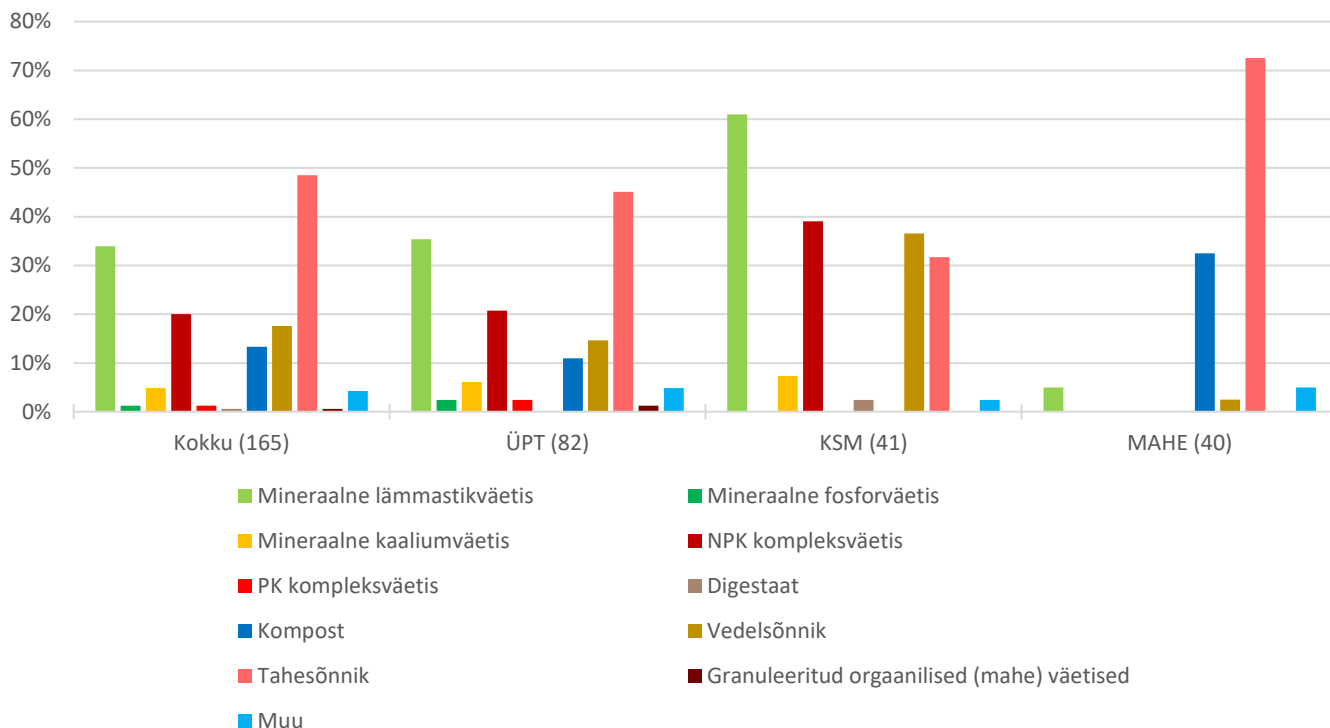
Joonis 12. Hooldusviisid püsirohumaadel (n=2321) ning aastas keskmiselt tehtavate niidete arv

Joonis 13. Püsirohumaade (n=2321) iga-aastane väetamine

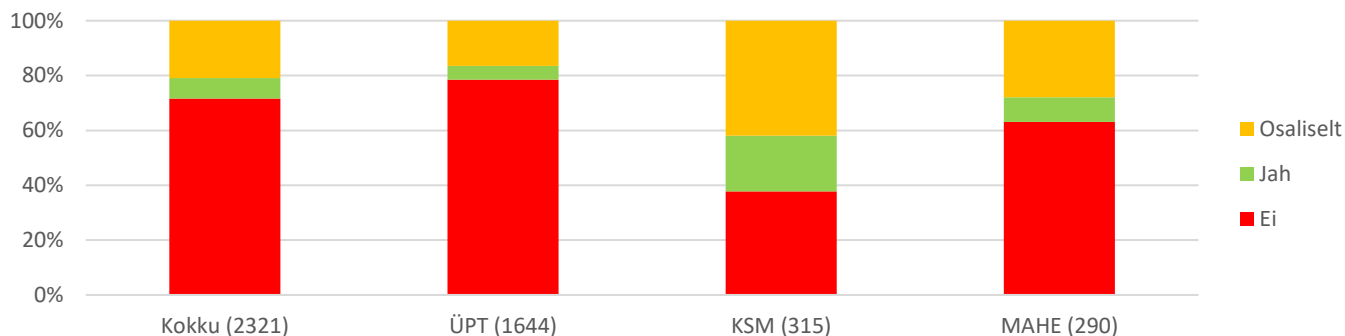
Vastanutest 93% ei väeta oma püsirohumaid üldse (Joonis 13), ÜPT tootjatest lausa 95%. Vähem kui poolt oma püsirohumaade pinnast väetab 5% ning rohkem kui poolt vaid 0,9% tootjatest. Kogu oma püsirohumaade pinda väetab 0,8% vastanutest.

Joonis 14. Erinevat tüüpi väetiste kasutamine püsirohumaade väetamisel (n=165; vastaja võis valida mitu vastust)

Püsirohumaad väetavatelt tootjatelt küsiti, mis tüüpi väetist või väetisi nad selleks tavaliselt kasutavad. Kõige sagedamini kasutatakse väetamiseks tahesõnnikut (48%) ja mineraalset lämmastikväetist (34%) (Joonis 14), aga ka NPK kompleksväetist (20%), vedelsõnnikut (18%) ning komposti (13%). KSM tootjatest 2,4% kasutab oma püsirohumaade väetamiseks digestaati, teistes gruppides pole digestaadiga väetamist mainitud. Granuleeritud orgaanilisi väetisi MAHE ega KSM grupis ei kasutata, küll aga on selle välja toonud üks ÜPT tootja.

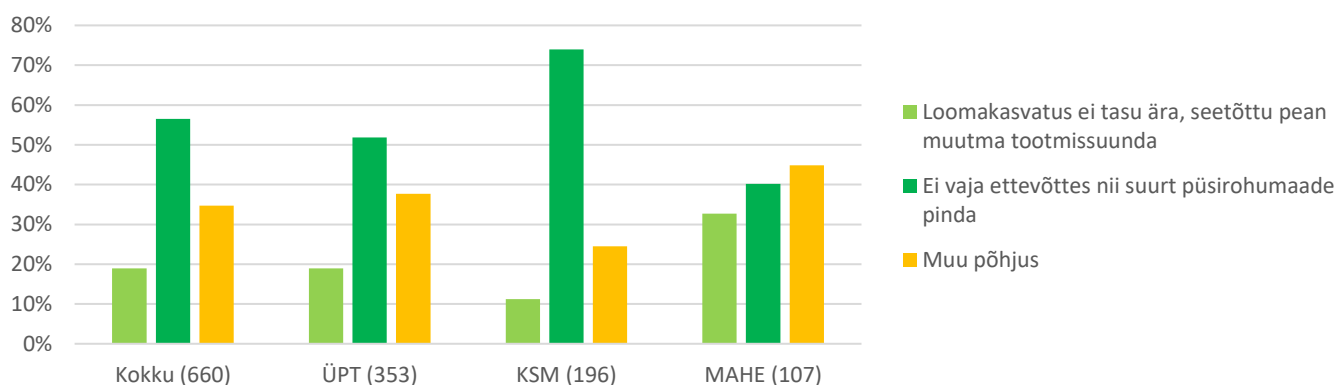
Joonis 15. Põllumajandustootjate (n=2321) soov harida üles püsirohumaad

Euroopa Liidu liikmesriikidel on kohustus jälgida, et otsetoetuste taotlejate pindalatoetuste taotlustega hõlmatud püsirohumaad all olev pind ei väheneks. Püsirohumaade säilitamine on vajalik elurikkuse, sh mulla elurikkuse hoidmise ning orgaanilise aine (sh süsiniku) sidumise huvides.

Oma püsirohumaad sooviks täielikult üles harida ja põllukultuuride alla viia 8% ning osaliselt 21% vastanutest (Joonis 15). Tootjatest 72% ei soovi püsirohumaad üles harida. Enim soovitakse püsirohumaad säilitada ÜPT tootjate seas (79%), samas kui KSM tootjatest on püsirohumaad säilitamisest huvitatud vaid 38%.

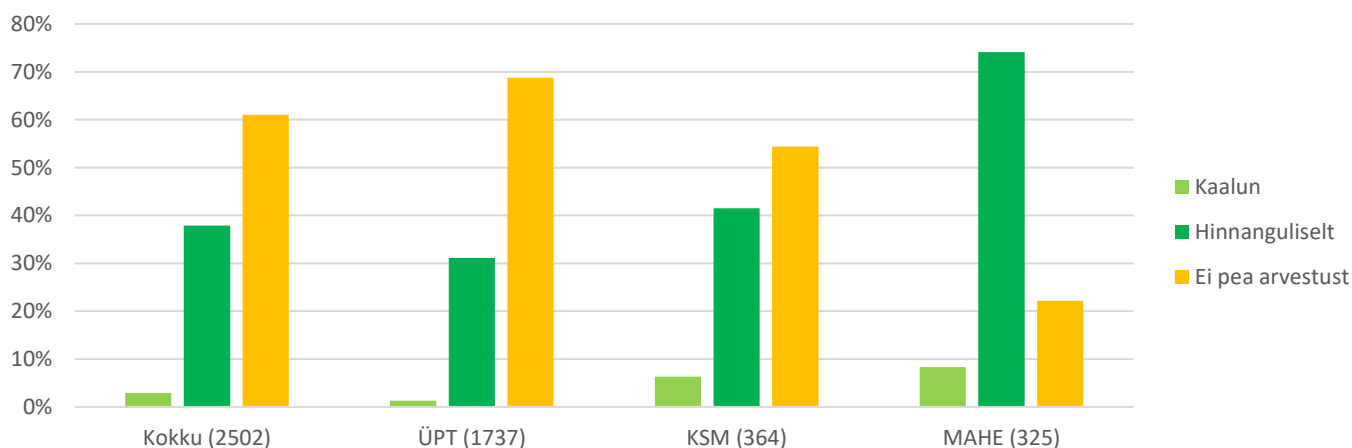
Tootjatelt, kes sooviksid oma püsirohumaad osaliselt või täiesti üles harida, küsiti, mis on selle põhjuseks. 57% vastanutest leidis, et nad ei vaja ettevõttes nii suurt püsirohumaade pinda ning 19% sõnul ei tasu loomakasvatus ära, mistõttu on nad sunnitud muutma tootmissuunda (Joonis 16). 35% tootjatest on püsirohumaade üles harimise soovi tekitanud mõni muu põhjus ning seda selgitati lähemalt 229 kommentaaris.

Joonis 16. Püsirohumaade üles harimise soovi põhjused (n=660; vastaja võis valida mitu vastust)

ÜPT tootjad soovivad nt maa rendile anda, kasvatada oma tarbeks kartulit ja köögivilja ning loomasöödaks maisi, kasvatada meetaimi/mesilaste korjeala suurendada, maa metsastada, tootmist mitmekesistada (sh tulu suurendamiseks). Paljudes vastustes rõhutatakse, et püsirohumaad tuleks uuendada, et pinda tasandada ning hõlbustada niitmist, tõrjuda võsa ja et ühtlasi hein seal paremini kasvaks. Mainitakse, et olukord, kus lühiajalised rohumaad tuleb üles harida, enne kui need viie aasta möödudes muutuvad püsirohumaadeks (sest muidu enam ei saa), on majanduslikult ebamõistlik, sest rohukamar kannataks veel mõned aastad seda maad viljaka rohumaana pidada. KSM tootjate kommentaarides kordub mõte, et kui püsirohumaad on korralik põllumaa, siis oleks mõistlik seal kasvatada põllukultuure; sageli mainitakse ka, et püsirohumaad alla jäi nõ vale põld, mis oleks loogilisem põllumaaga liita. Sarnaselt ÜPT tootjatega mainitakse püsirohumaade ebatasasust ning vähest heinasaaki, mida nende hinnangul tuleks parandada rohumaad uuendamisega. Ka MAHE tootjad sooviksid püsirohumaad uuendada ja tasandada, mitmel korral mainitakse metssigade tehtud kahjustusi. Lammaste karjatamisel probleemiks kujunenud karjamaa saastumist parasiitidega soovitakse vähendada maa periooditi üles kündmisega. Ka soovitakse kasvatada teravilja (tulusam), köögivilja ja kartulit.

Lühiajalistelt ja püsirohumaadelt kogutud heina ja/või silo koguste üle ei peeta valdavalt arvestust, nii vastas 61% tootjatest (Joonis 17). Koguseid arvestab hinnanguliselt 38% ning kaalub 3% vastanutest. Teistest eristuvad MAHE tootjad, kellest 8% kaalub ja 74% arvestab hinnanguliselt heina ja/või silo koguseid; arvestust ei pea vaid 22%.

Joonis 17. Rohumaadelt kogutud heina ja/või silo koguste arvestamise meetod (n=2502; vastaja võis valida mitu vastust)

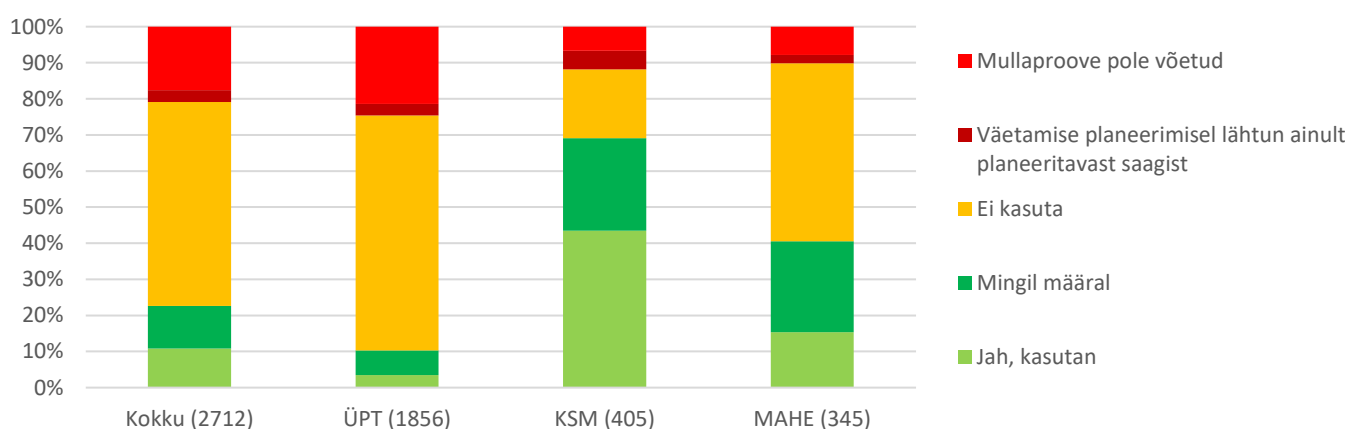

Muld ja agrotehnoloogia

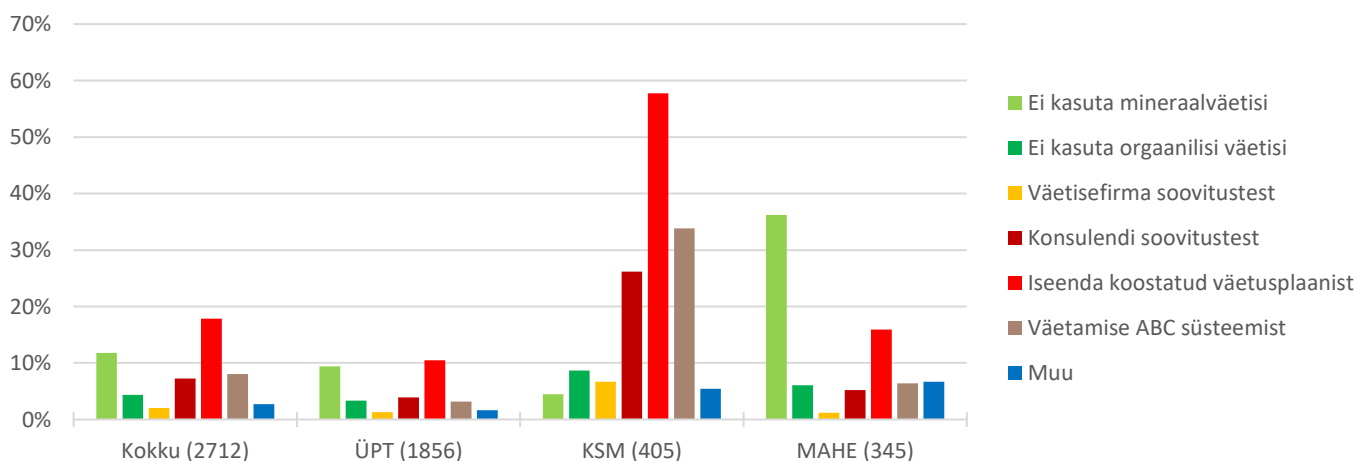
Jätkusuutlik tootmine sõltub mulla kvaliteedist ja viljakusest, mille teadlikuks säilitamiseks ja parandamiseks on vaja tunda nii oma muldi kui selle hoidmiseks sobilikke võimalusi ja praktikaid.

Väetamine

Keskkonnasõbraliku majandamise juurde kuulub nii viljavaheldus- või külvikorra plaani kui ka väetusplaani koostamine. MAHE ja KSM toetuse taotlejatel on määrusest tulenev nõue, et peavad olema kehtivad mullaproovid põllumajandusliku majapidamise iga 5 hektari põllumaa kohta. Mullaproovi analüüsitulemuste või väetustarbekaardi alusel saab tootja kavandada väetamist vastavalt põllu väetustarbele. Oma põldude kohta koostatud väetistarbekaarti või mullaproovide analüüsitulemusi kasutab 11% ning mingil määral kasutab 12% vastanutest (Joonis 18). Väetamise planeerimisel lähtub ainult planeeritavast saagist 3% tootjatest. Väetistarbekaarti ega mullaproovide tulemusi ei kasuta rohkem kui pooled tootjad ehk 57%; 18% vastajate sõnul pole mullaproove võetud. Teistest gruppidest eristuvad positiivselt KSM tootjad, kellest kasutab väetistarbekaarti või mullaproovide tulemusi vähemalt mingil määral 69%. Samas 21% ÜPT tootjate sõnul pole nende maadelt mullaproove võetudki.

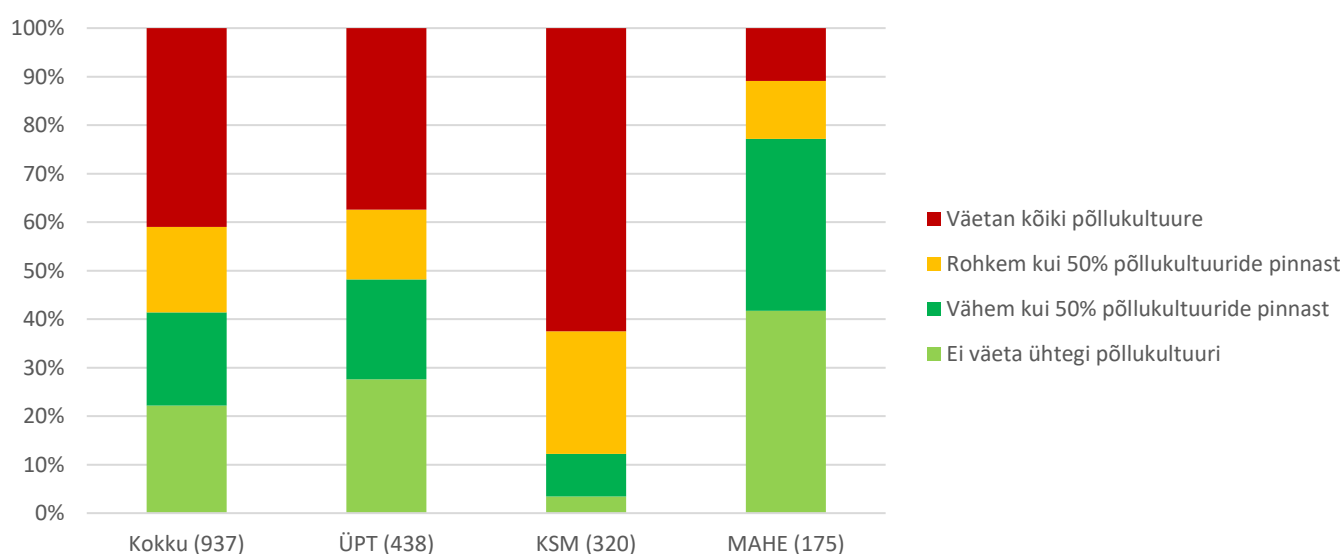
Joonis 18. Vastanud tootjate (n=2712) maade kohta koostatud väetistarbekaardi või mullaproovide analüüsitulemuste kasutamine

Joonis 19. Tootjate (n=2712) väetamispraktikate lähtealused (vastaja võis valida mitu vastust)

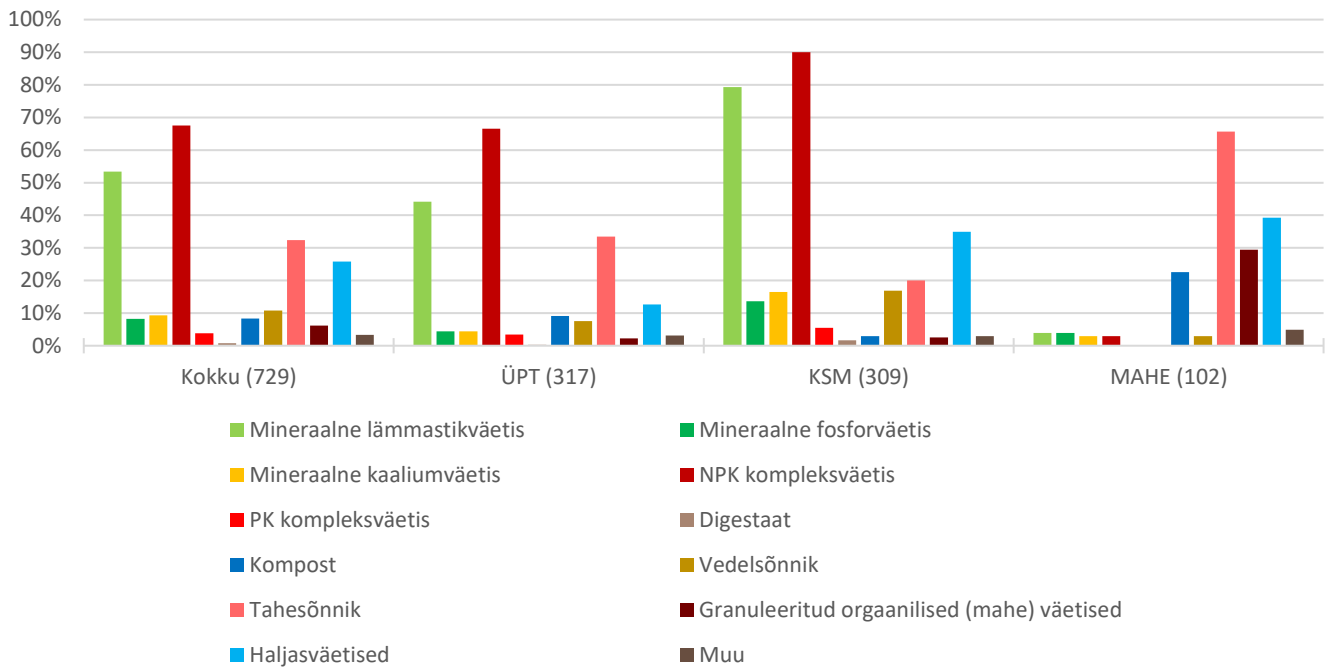
Edasi küsiti tootjatelt, millest lähtuvalt nad oma ettevõttes väetisi kasutavad. Vastanutest 18% lähtub iseenda koostatud väetusplaanist, 8% väetamise ABC süsteemist ning 7% konsulendi soovitustest (Joonis 19). Väetisefirma soovitusel võtab aluseks 2% tootjatest. Vastanutest 12% ei kasuta mineraalväetisi ning 4% ei kasuta orgaanilisi väetisi. KSM tootjad kasutavad erinevaid allikaid teistest märkimisväärselt aktiivsemalt. Vastusevariandi “muu” valis 3% tootjatest ning oma valikut selgitati 74 kommentaariga. ÜPT tootjad on oma kommentaarides osaliselt korranud juba välja pakutud variante, lisaks on mainitud teiste (põllumajandustootjate) kogemusest, mõne täppisviljeluse valdkonna ettevõtte soovitustest ning permapõllunduse põhimõtetest lähtumist. Mainitud on ka haljasväetiskultuuride, vedelsõnniku ja pritsitavate lehevätiste kasutamist ning karjatamist (karjatavate loomade sõnnik väetab rohumaad). Ka KSM tootjad toovad kommentaarides välja teiste tootjate kogemused ja katsetuste tulemused ning enda eelmiste aastate kogemused. Mitmel korral mainitakse Kevili väetusplaani ja/või Kevili agronoomide soovitusi arvestamist. Lisaks märgitakse olulise otsustuskohana ära väetise hind ning iseenda majanduslikud võimalused. MAHE tootjad on muuhulgas eraldi välja toonud Albrechti mullanalüüsi tulemused, erinevate katsetulemuste, nt maheklatri töö arvessevõtu ning põllu olukorra jälgimise.

Joonis 20. Üheaastaste põllukultuuride (n=937) iga-aastane väetamine

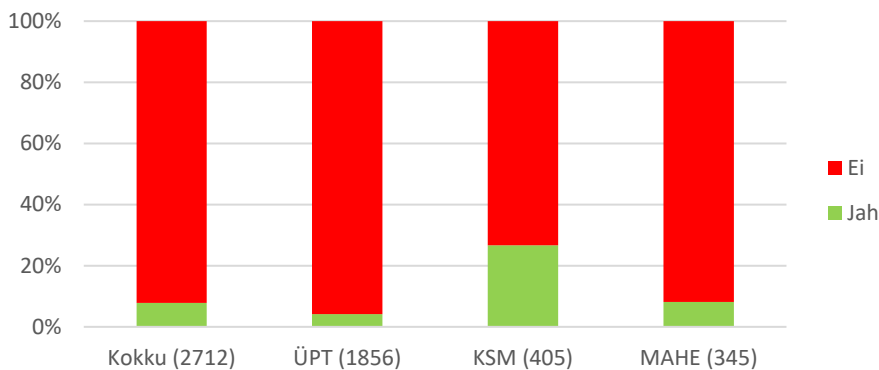
Kõiki üheaastasi põllukultuure väetab iga-aastaselt 41% vastanutest (Joonis 20). Rohkem kui poolt põllukultuuride pinnast väetab 18% ning vähem kui poolt 19% tootjatest. Ühtegi põllukultuuri ei väeta oma sõnul 22% tootjatest. Enim väetavad oma põllumaad KSM tootjad (ühtegi põllukultuuri ei väeta neist vaid 3%) ning kõige tagasihoidlikumalt MAHE tootjad, kellest 42% ei väeta ühtegi põllukultuuri ning 35% väetab vähem kui poolt põllukultuuride pinnast.

Joonis 21. Erinevat tüüpi väetiste kasutamine üheaastaste põllukultuuride põldude väetamisel (n=729; vastaja võis valida mitu vastust)

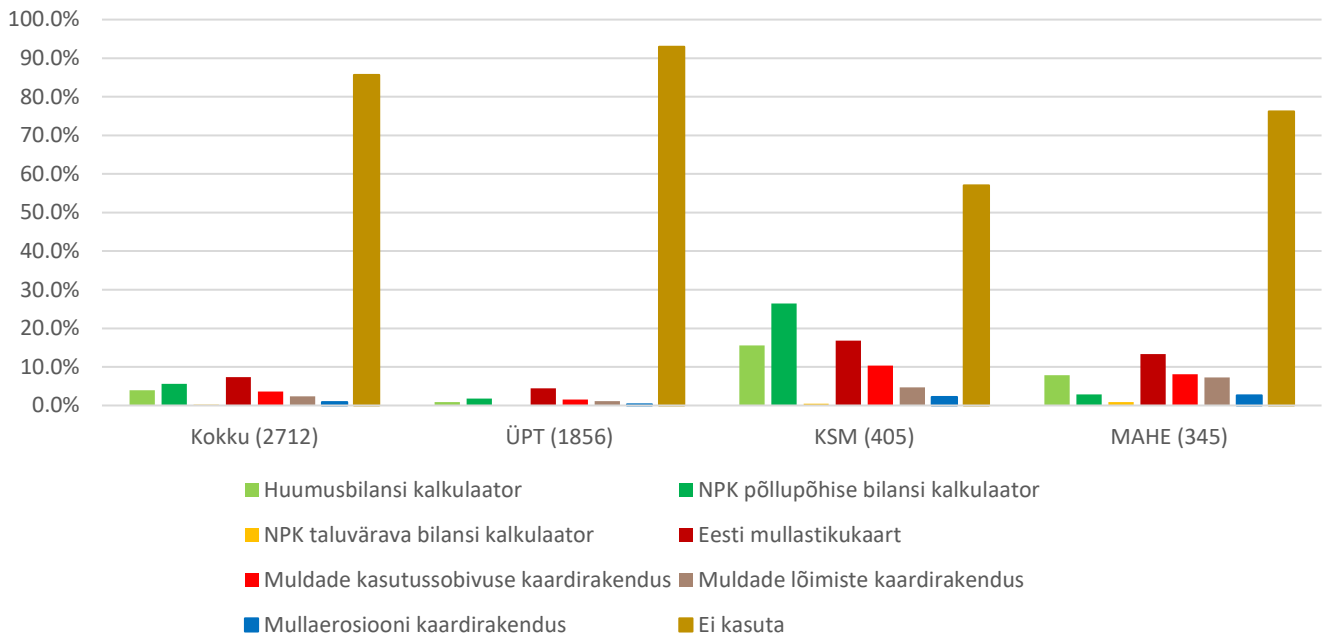
Üheaastaste põllukultuuride väetamisel kasutatakse kõige sagedamini NPK kompleksväetist (67%), mineraalset lämmastikväetist (53%), tahesõnnikut (32%) ning haljasväetisi (26%) (Joonis 21). Teisi väetisi kasutatakse oluliselt vähem. Ootuspäraselt eristub MAHE grupi väetiste valik teistest gruppidest – MAHE tootjad kasutavad keskmisest sagedamini tahesõnnikut (66%) aga ka haljasväetisi (39%), granuleeritud orgaanilisi väetisi (29%) ning komposti (23%).

Joonis 22. Tootjate (n=2712) kasutatavate põllutöomasinate GPS seadmete ja rakenduste valmidus digitaalsete väetistarbekaartide kasutamiseks

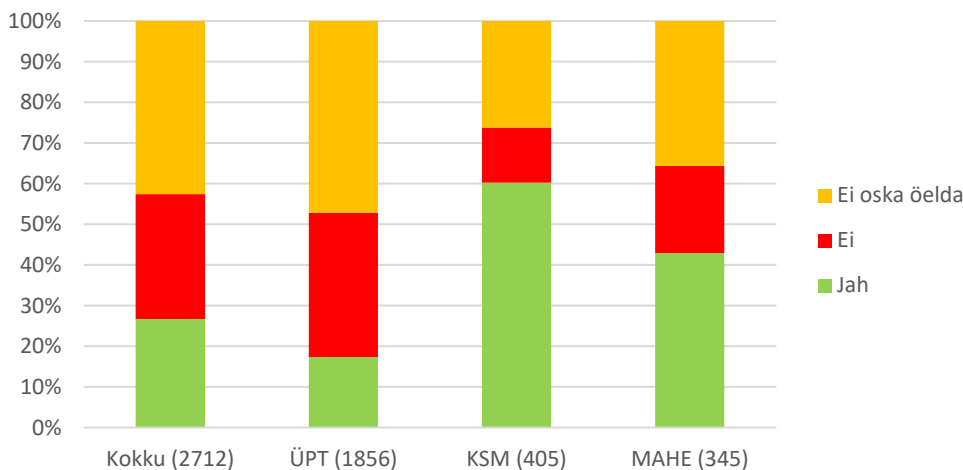
Kõikidelt vastajatelt küsiti, kas nende ettevõttes kasutatavatel põllutöomasinatel on olemas GPS seadmete ja rakenduste valmidus digitaalsete väetistarbekaartide kasutamiseks. Valmidus on vaid 8% tootjatel (Joonis 22), teistest mõnevõrra kõrgem on see KSM tootjatel (27%).

Joonis 23. Väetamise ja maaharimise planeerimisel kasutatavad abivahendid (n=2712; vastaja võis valida mitu vastust)

Väetamise ja maaharimise planeerimiseks vabalt kättesaadavaid abivahendeid kasutatakse valdavalt harva. Vastanutest 7% kasutab Eesti mullastikukaarti, 6% NPK põllupõhise bilansi kalkulaatorit, 4% muldade kasutussobivuse kaardirakendust ning samuti 4% huumusbilansi kalkulaatorit, 2% muldade lõimiste kaardirakendust, 1% mullaerosiooni kaardirakendust ning 0,2% NPK taluvärava bilansi kalkulaatorit (Joonis 23). Vastajatest 86% ei kasuta ühtegi mainitud abivahenditest. Rakenduste aktiivsema kasutamisega eristuvad KSM tootjad, enim kasutavad nad NPK põllupõhise bilansi kalkulaatorit (26%), Eesti mullastikukaarti (17%), huumusbilansi kalkulaatorit (16%) ja muldade kasutussobivuse kaardirakendust (10%).

Joonis 24. Tootjate (n=2712) valmidus mullaviljakuse taseme selgitamiseks võtta mullaproove ka juhul, kui see poleks kohustuslik

Tootjatest 27% võtaks mullaproove, et selgitada oma ettevõtte põldude mullaviljakuse taset ka juhul, kui see poleks kohustuslik (Joonis 24); seevastu 31% seda ei teeks ning 43% ei oska öelda, kuidas nad toimiks. Mullaproovide võtmise valmidus on suurem KSM (60%) ja MAHE (43%) tootjate seas.

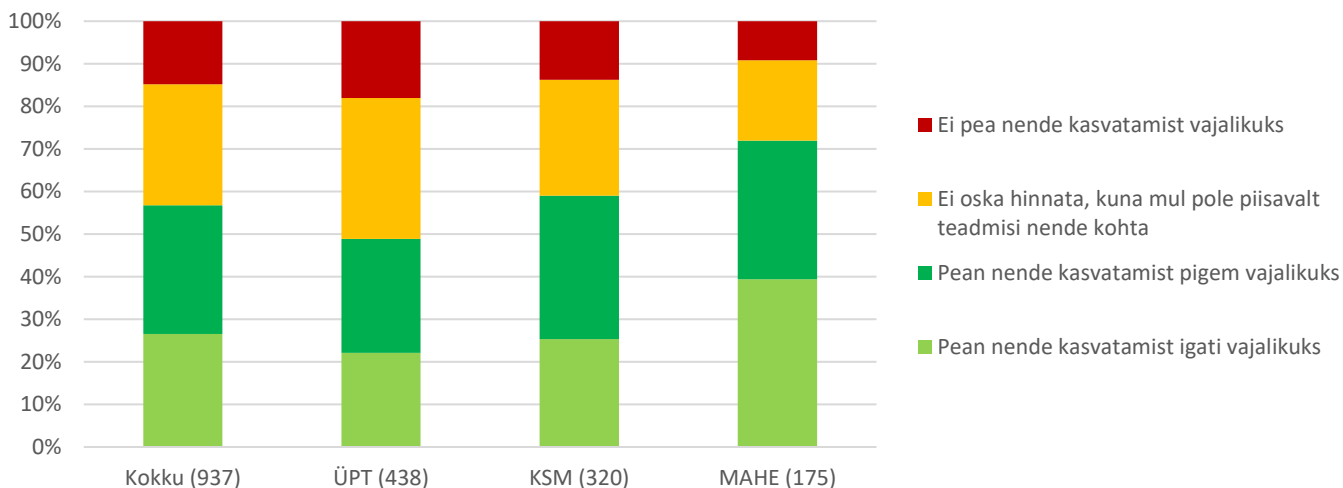
Vahekultuurid

Tootjatelt, kes kasvatavad üheaastaseid põllukultuure (tera- ja kaunviljad ning õli-, kiu- ja rühvelkultuurid) küsiti, kui suurel osal nad oma ettevõtte üheaastaste põllukultuuride põldude kogupinnast igal aastal vahekultuure kasvatavad. Vahekultuure, st kultuure, mis külvatakse enne või pärast põhikultuuri koristamist ja katavad põldu sügisperioodil või kuni järgneva aasta kevadeni toiteelementide sidumiseks ja mullaviljakuse parandamiseks, kasvatatakse iga-aastaselt 39% vastanutest (Joonis 25). Tootjatest 20% kasvatavad vahekultuure vähem kui viiendikul üheaastaste põllukultuuride kogupinnast ning 15% viiendikul kuni poolel põllukultuuride pinnast. Rohkem kui poolel põllukultuuride pinnast kasvatavad vahekultuure 4% tootjatest. Vahekultuure kasvatavad enim MAHE tootjad, kellest vähemalt mingil põlluosal külvavad neid 57%.

Joonis 25. Vahekultuuride osakaal üheaastaste põllukultuuride põldude kogupinnast (n=937)

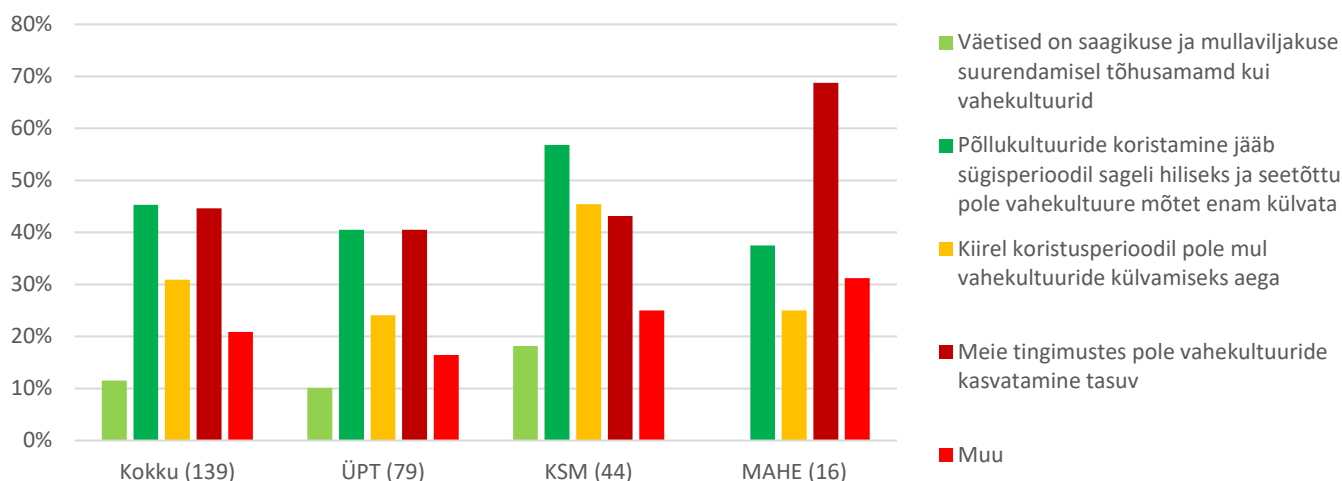
Vastanutest 57% peab vahekultuuride kasvatamist üheaastaste põllukultuuride vahel vajalikuks või pigem vajalikuks (Joonis 26), samas kui 28% leiab, et ei oska vahekultuuride vajalikkust hinnata, kuna (vastajal) pole nende kohta piisavalt teadmisi. 15% ei pea vahekultuuride kasvatamist vajalikuks. Vahekultuuride kasvatamist tähtsustavad pigem MAHE tootjad, samas kui ÜPT tootjatest hindab seda vajalikuks või pigem vajalikuks alla poole (49%).

Joonis 26. Tootjate (n=937) hinnang vahekultuuride kasvatamise vajalikkusele

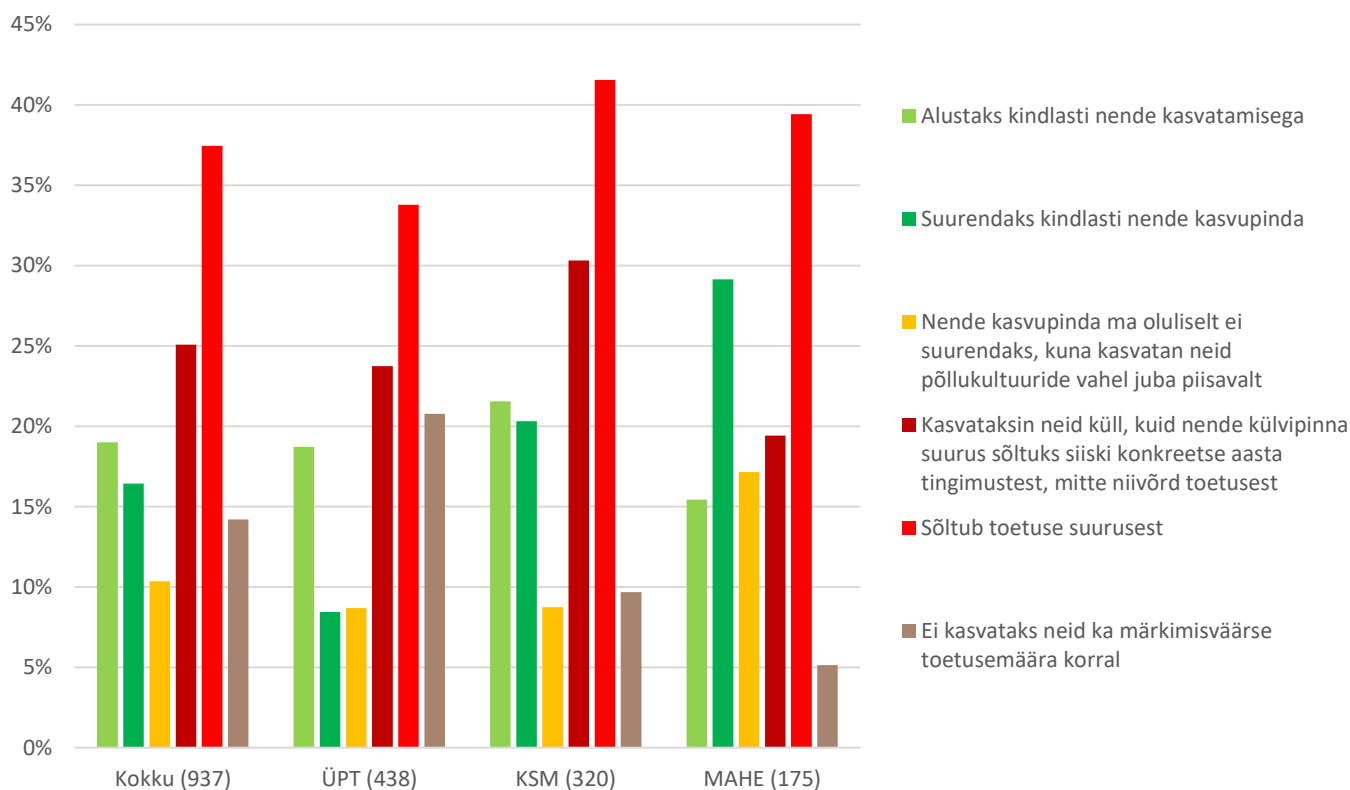
Neilt, kes vastasid, et ei pea vahekultuuride kasvatamist vajalikuks, küsiti, mis on selle põhjuseks. Sagedasemad põhjused on, et põllukultuuride koristamine jääb sügisperioodil sageli hiliseks ja seetõttu pole vahekultuure mõtet enam külvata, samuti pole meie tingimustes vahekultuuride kasvatamine tasuv (mõlemad 45%) (Joonis 27). 31% vastanutest pole kiirel koristusperioodil vahekultuuride külvamiseks aega ning 12% leiab, et väetised on saagikuse ja mullaviljakuse suurendamisel tõhusamad kui vahekultuurid. Tootjatest 21% valis vastusevariandi “muu”, lisati 29 kommentaari. ÜPT tootjad tõid kommentaarides välja, et ei pea vahekultuuride kasvatamist vajalikuks, sest kasvatavad vaheldumisi teravilja ja rohumaad (kuni 5 aastat), kasvatavad kartulit ja vahetavad maid naaberettevõttega, kasutavad haljas- ja mustkesa, vahetavad erinevaid kultuure põllul, pind on nii väike, et ei näe vajadust, kasvatavad hoopis haljasväetiskultuure või talivilja.

Joonis 27. Põhjused, miks ei peeta vahekultuuride kasvatamist vajalikuks (n=139; vastaja võis valida mitu vastust)

KSM tootjad toovad põhjusteks, et ettevõttes on põhikultuurideks rohumaad, mullaviljakust parandatakse orgaanilise väetisega, kasvatatakse talivilja või talirapsi, puudub vahekultuuri külvamiseks sobiv külvik. MAHE tootjad mainivad haljaskesa ning liblikõieliste kasvatamist.

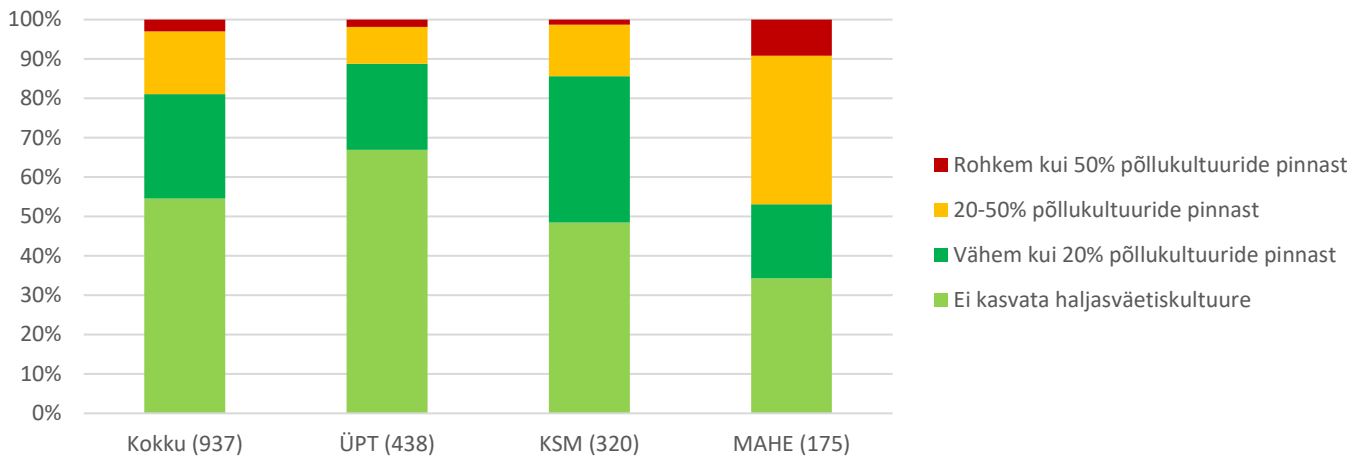
Joonis 28. Tootjate (n=937) huvi vahekultuuride kasvatamise vastu, juhul kui seda põllumajanduse keskkonnameetmena toetatakse (vastaja võis valida mitu vastust)

Kui vahekultuuride kasvatamist põllumajanduse keskkonnameetmena toetatakse, alustaks 19% vastanutest kindlasti nende kasvatamisega ning 16% suurendaks vahekultuuride kasvupinda (Joonis 28). Tootjatest 10% arvab, et ei suurendaks oluliselt vahekultuuride kasvupinda, sest kasvatavad neid juba piisavalt. 25% leiab, et kasvataks neid küll, kuid külvipinna suurus sõltuks siiski konkreetse aasta tingimustest, mitte niivõrd toetusest. 37% hinnangul sõltuks huvi vahekultuure kasvatada toetuse suurusest ning 14% ei kasvataks neid ka märkimisväärse toetusemäära korral. Kõige vähem on vahekultuuride kasvatamisest huvitatud ÜPT tootjad, kellest 21% ei kasvataks vahekultuure ka märkimisväärse toetusemäära korral, samas kui MAHE tootjatest vastas niimoodi vaid 5%.

Haljasväetiskultuurid

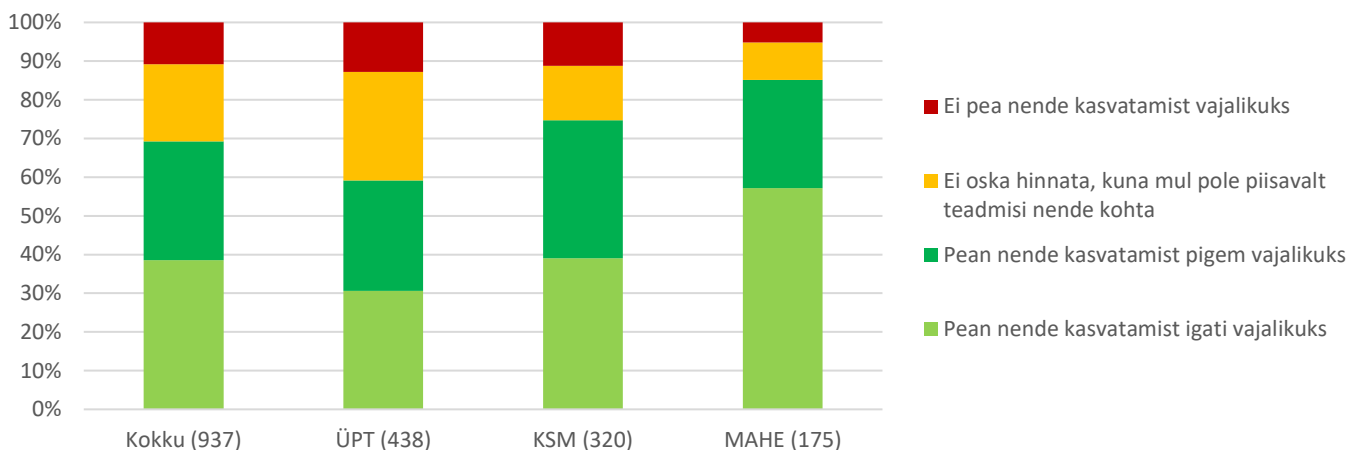
Samuti küsiti üheaastaste põllukultuuride kasvatajatelt, kui suurel osal oma ettevõtte üheaastaste põllukultuuride põldude kogupinnast kasvatavad nad igal aastal haljasväetiskultuure. Haljasväetiskultuurid on kultuurid, mis külvatakse viljavaheldusse põhikultuurina järgneva põhikultuuri väetistarbe vähendamiseks ja mullaviljakuse parandamiseks, millelt saaki ei koristata ning mille biomass tagastatakse tervikuna mulda.

Joonis 29. Haljasvæetiskultuuride osakaal üheaastaste põllukultuuride põldude kogupinnast (n=937)

27% tootjatest kasvatab haljasvæetiskultuure vähem kui viiendikul oma põllukultuuride pinnast (Joonis 29). Viiendikul kuni poolel põllupinnal kasvatab haljasvæetiskultuure 16% ning rohkem kui poolel 3% vastajatest. Nagu ka vahekultuure, kasvatavad haljasvæetiskultuure enim MAHE tootjad (66%), samas kui ÜPT tootjatest kasvatab neid vaid kolmandik. Samuti on MAHE tootjate seas võrreldes teiste gruppidega enim neid, kes kasvatavad haljasvæetiskultuure rohkem kui poolel oma põllukultuuride pinnast (9%).

Joonis 30. Tootjate (n=937) hinnang haljasvæetiskultuuride kasvatamise vajalikkusele viljavahelduses

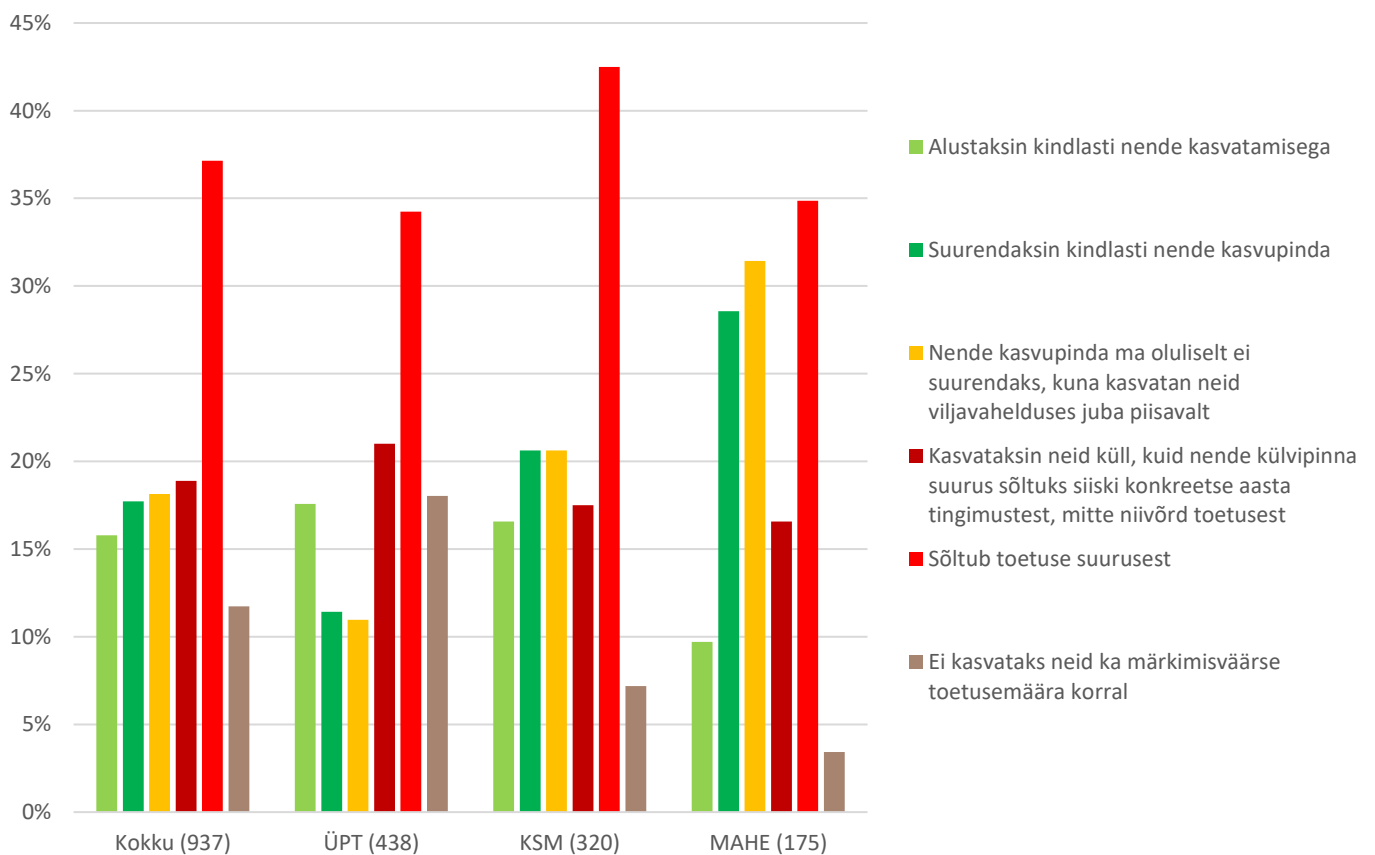
Vastanutest 70% peab haljasvæetiskultuuride kasvatamist viljavahelduses igati vajalikuks või pigem vajalikuks (Joonis 30), samas kui 20% leiab, et ei oska haljasvæetiskultuuride vajalikkust hinnata, kuna (vastajal) pole nende kohta piisavalt teadmisi. 11% ei pea haljasvæetiskultuuride kasvatamist vajalikuks. Haljasvæetiskultuuride kasvatamist viljavahelduses tähtsustavad teistest enam MAHE tootjad.

Joonis 31. Põhjused, miks ei peeta haljasväetiskultuuride kasvatamist vajalikuks (n=101; vastaja võis valida mitu vastust)

Tootjailt, kes vastasid, et ei pea haljasväetiskultuuride kasvatamist vajalikuks, küsiti sellise hinnangu põhjuste kohta. Vastanutest 55% leidsid, et haljasväetiskultuuri kasvatamisel ei saa sellelt põllult saagi müügitulu ja seetõttu võib kogutulu põldude kohta väheneda; 33% hinnangul on väetised saagikuse ja mullaviljakuse suurendamisel tõhusamad kui haljasväetiskultuurid (Joonis 31). Variandi „muu põhjus“ valis 26%, oma seisukohti kirjeldati 26 kommentaaris, näiteks ei sobi haljasväetiskultuuride kasvatamine seemnekasvatuse külvikorda, seda peetakse kulukaks, samas tulu pole kuidagi prognoositav, põllupind on liiga väike või peetakse rohumaid. Mõnel juhul haljaskultuure küll kasvatatakse, ent mitte väetamiseks, vaid loomade jaoks.

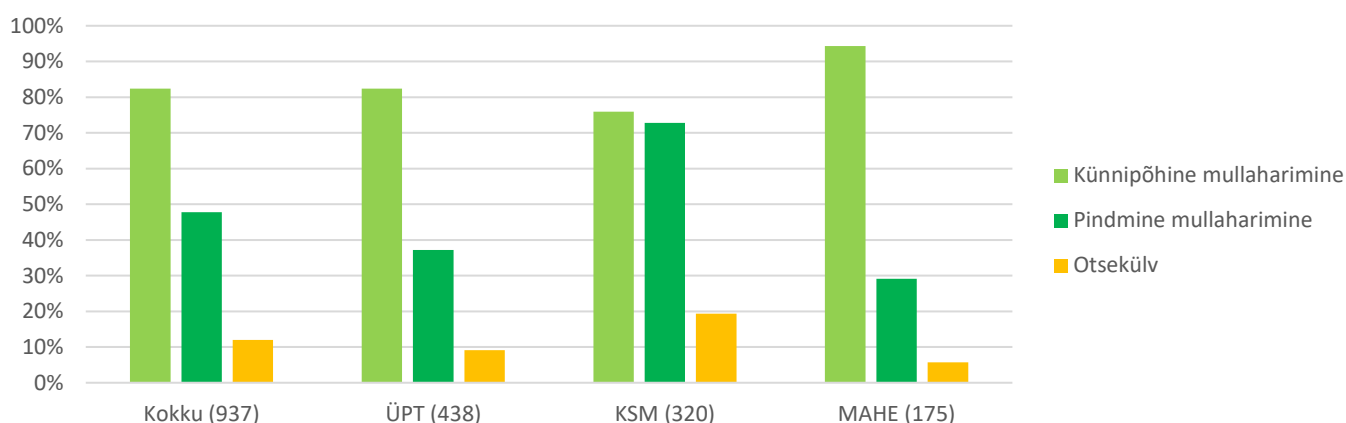
Joonis 32. Tootjate (n=937) huvi haljasväetiskultuuride kasvatamise vastu viljavahelduses, juhul kui seda põllumajanduse keskkonnameetmena toetataks (vastaja võis valida mitu vastust)

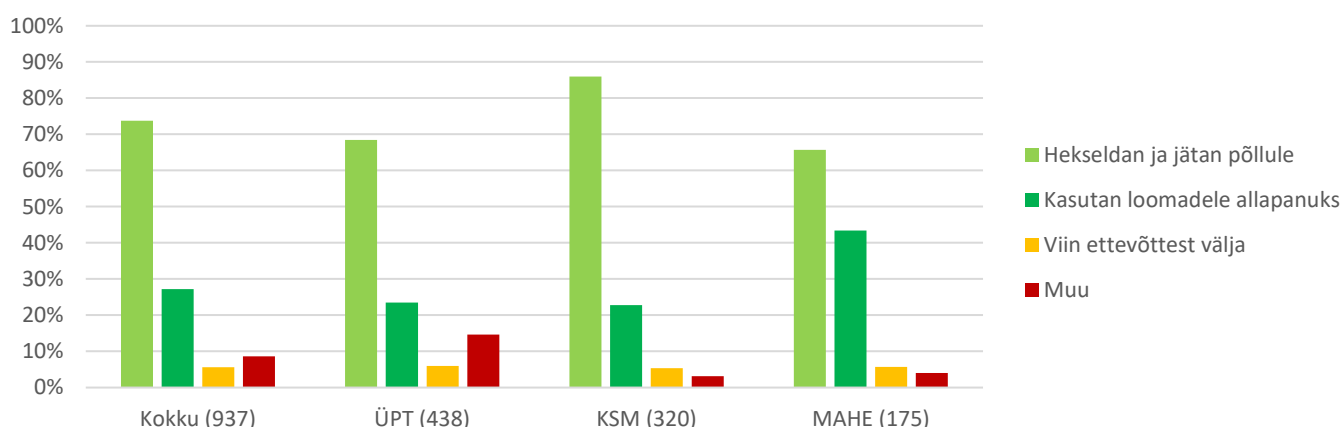
Kui haljasväetiskultuuride kasvatamist põllumajanduse keskkonnameetmena toetatakse, alustaks 16% vastanutest kindlasti nende kasvatamisega ning 18% suurendaks haljasväetiskultuuride kasvupinda (Joonis 32). Tootjatest 18% arvab, et ei suurendaks oluliselt haljasväetiskultuuride kasvupinda, sest kasvatab neid viljavahelduses juba piisavalt. 19% hinnangul võiks neid kasvatada küll, kuid külvipinna suurus sõltuks siiski konkreetse aasta tingimustest, mitte niivõrd toetusest. 37% hinnangul sõltuks huvi haljasväetiskultuure kasvatada toetuse suurusest ning 12% ei kasvataks neid ka märkimisväärse toetusemäära korral. Kõige vähem on haljasväetiskultuuride kasvatamisest huvitatud ÜPT tootjad, kellest 18% ei kasvataks haljasväetiskultuure ka märkimisväärse toetusemäära korral, samas kui MAHE tootjatest vastas niimoodi vaid 3%. Kõikides tootmistüüpides sõltuks huvi enim toetuse suurusest (ÜPT 34%, KSM 43%, MAHE 35%).

Agrotehnoloogia

Üheaastaste põllukultuuride kasvatajatel paluti vastata, millist mullaharimise tehnoloogiat kasutavad nad oma ettevõtte üheaastaste põllukultuuride põldudel. Vastanutest 82% kasutab künnipõhist mullaharimist, 48% pindmist mullaharimist ning 12% otsekülvi (Joonis 33). KSM tootjad praktiseerivad künnipõhist ja pindmist mullaharimisviisi peaaegu võrdselt (vastavalt 76% ja 73%), samas kui MAHE tootjad kasutavad pindmist mullaharimist oluliselt vähem. Otsekülvi kasutatakse üldiselt vähe; KSM tootjate seas siiski sagedamini kui teistes tootmistüüpides (19%).

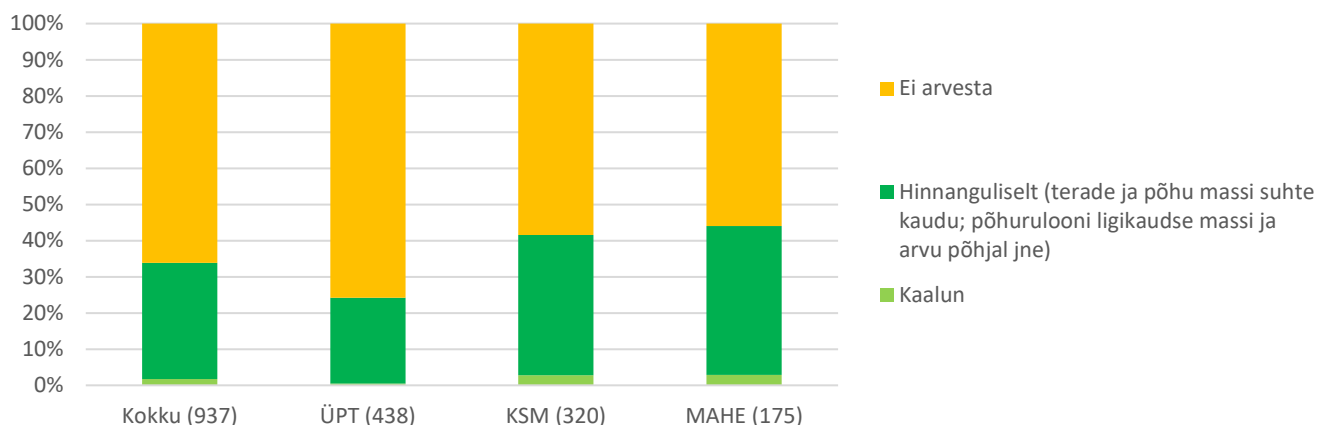
Joonis 33. Mullaharimise tehnoloogia üheaastaste põllukultuuride põldudel (n=937; vastaja võis valida mitu vastust)

Joonis 34. Põhu kasutamine ettevõttes (n=937; vastaja võis valida mitu vastust)

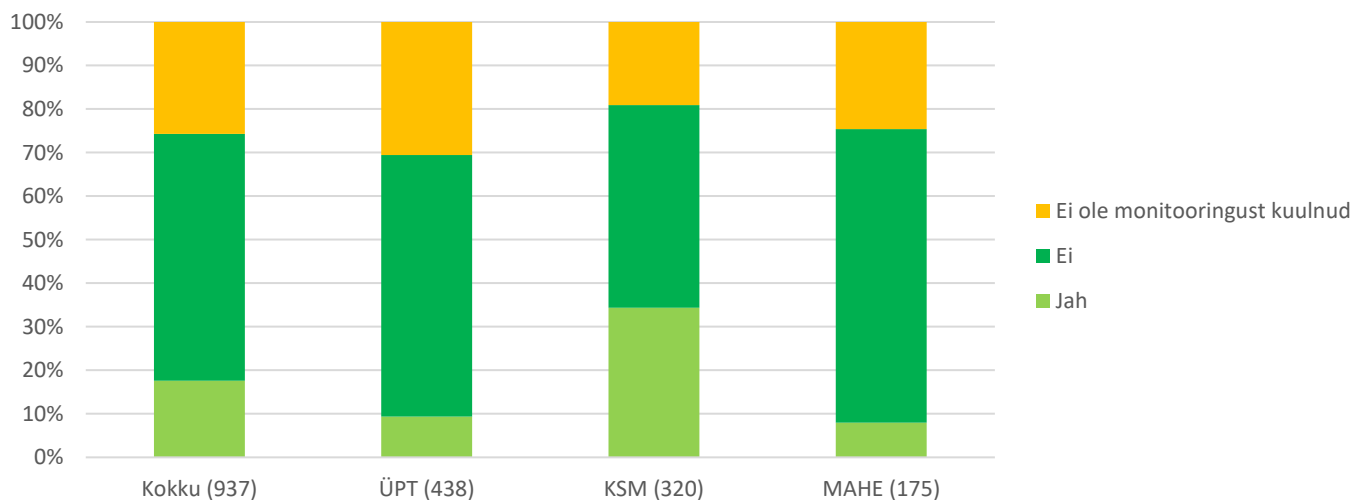

Põhk tekib tera- ja kaunviljakasvatustes ning seemneheinakasvatustes kõrvalsaadusena. Tootjatest 74% hekseldab tekkinud põhu ja jätab põllule, 27% kasutab loomadele allapanuks ning 6% viib ettevõttest välja; 9% teeb midagi muud (Joonis 34). Hekseldatud põhu jätvavad põllule sagedamini KSM tootjad (86%) ning loomade allapanuks kasutavad põhku eelkõige MAHE tootjad (43%). Mõnel muul moel kasutavad põhku teistest tootmistüüpidest sagedamini ÜPT tootjad (vastusevariandi „muu“ on valinud 15% ÜPT grupist).

Joonis 35. Põhu saagi arvestamise meetod (n=937)

Põhu saagi ettevõttes valdavalt ei arvestata (66%) (Joonis 35). Põhku kaalub vaid 2% vastanutest (KSM ja MAHE tootjatest 3%); 32% arvestab kogust hinnanguliselt kas terade ja põhu massi suhte kaudu, põhurulooni ligikaudse massi ja arvu põhjal vms.

Joonis 36. ETKI taimekahjustajate monitooringu tulemuste arvestamine tootjate seas (n=937) taimekaitsetööde planeerimisel

Üheaastasi põllukultuure kasvatavatel tootjatel küsiti, kas nad kasutavad oma ettevõttes taimekaitsetööde planeerimisel Eesti Taimekasvatuse Instituudi taimekahjustajate monitooringu tulemusi (teravilja, põldherne, põldoa, rapsi, kartuli kohta). Monitooringu tulemusi kasutab 18% vastanutest; 26% ei ole monitooringust kuulnud (Joonis 36). KSM tootjate seas on monitooringu tulemuste kasutajaid rohkem kui teistes toetustüüpides – 34%.

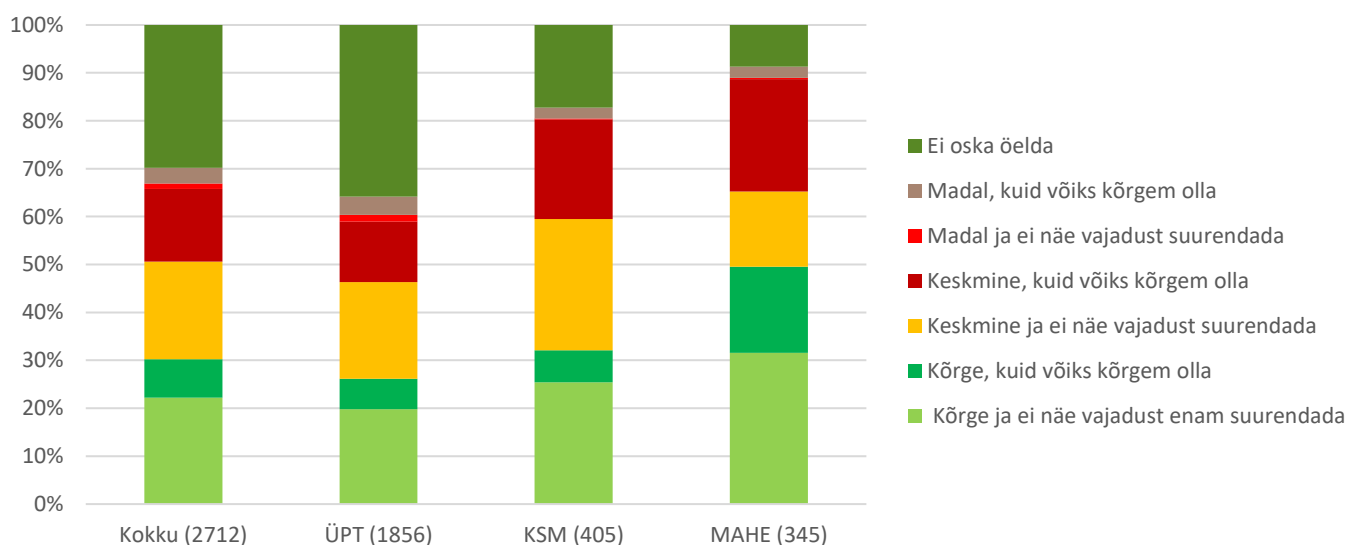

Elurikkus

Põllumajandusmaastikel on oluline seos loodusliku elurikkusega, sh linnu- ja taimeliikidega, mullaelustiku ja putukatega. Elurikkuse säilitamine ja suurendamine on oluline, kuna mitmekesisemad kooslused on stabiilsemad ning tulevad häiringute ja muutustega paremini toime. Liigirikas põllumajandusmaastik täidab ka mitmeid ökosüsteemi teenuseid, nt aitavad looduslikud tolmeldajad muuhulgas kultuurtaimede tolmeldamist läbi viia, röövputukad ja putuktoidulised linnud piiravad kahjurputukate arvukust, vihmaussid lagundavad mullas orgaanilist ainet ning parandavad mulla struktuuri. Seetõttu on oluline, et põllumajandustootjad oleksid elurikkusest teadlikud ning sooviksid seda säilitada ja suurendada.

Elurikkuse küsimustele vastasid kõik 2712 tootjat. Analüüsimaaks võimalikke erinevusi ÜPT ja MAK keskkonnatoetuste (KSM ja MAHE) taotlejate teadlikkuses ning suhtumises elurikkusesse, vaadeldi eelpoolmainitud toetuste taotlejate vastuseid lisaks ka eraldi gruppides. ÜPT gruppi kuulus 1856 tootjat, kes taotlesid ÜPT toetust ning ei taotlenud KSM ega MAHE toetust. KSM gruppi kuulusid kõik antud toetust taotlenud vastajad (405). MAHE grupi moodustasid 345 tootjat, kellest 327 taotles mahepõllumajandusega jätkamise toetust ning 18 mahepõllumajandusele ülemineku toetust.

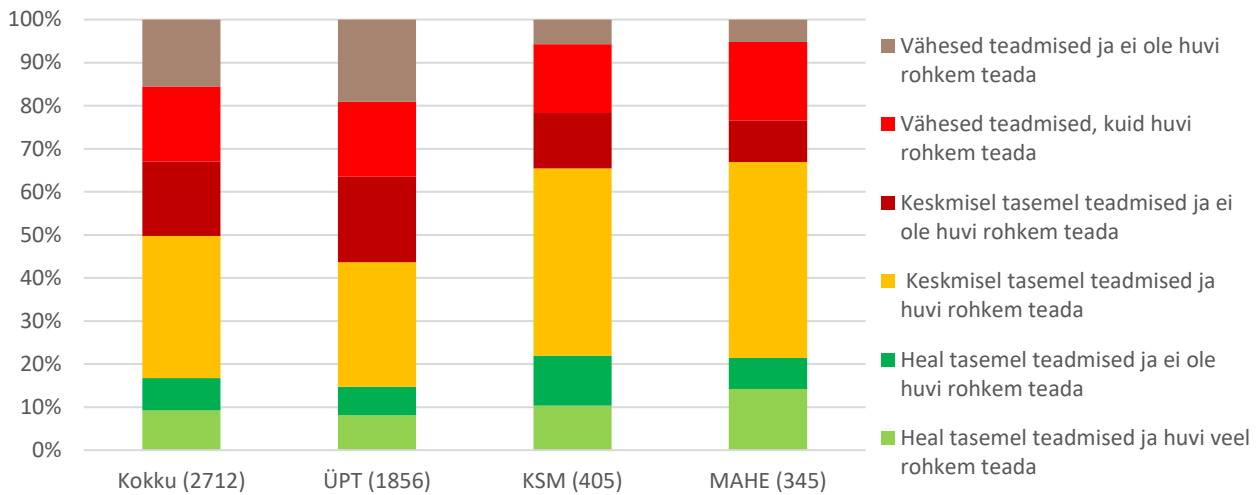
Tootjatel paluti anda hinnang kogu oma põllumajandusmaa elurikkusele (Joonis 37). 22% vastanutest peab elurikkust kõrgeks ning ei näe vajadust selle suurendamiseks, 8% hindab elurikkust oma põllumajandusmaal kõrgeks, kuid leiab, et võiks kõrgem olla. 20% vastanutest peab elurikkust keskmiseks ning ei näe vajadust suurendamiseks. Elurikkust hindab keskmisel tasemel olevaks ning näeb vajadust suurendamiseks 15% vastanutest. Vaid 1% vastajate hinnangul on elurikkuse tase nende põllumajandusmaal madal ning ei näe vajadust selle suurendamiseks. Erinevate toetustüüpide taotlejate võrdlusest selgub, et MAHE tootjatest ligi 50% hindab elurikkuse taset põllumajandusmaal kõrgeks, samas hindab taset kõrgeks 26% ÜPT ning 32% KSM tootjatest.

Joonis 37. Tootjate hinnang elurikkusele oma ettevõtte põllumajandusmaal

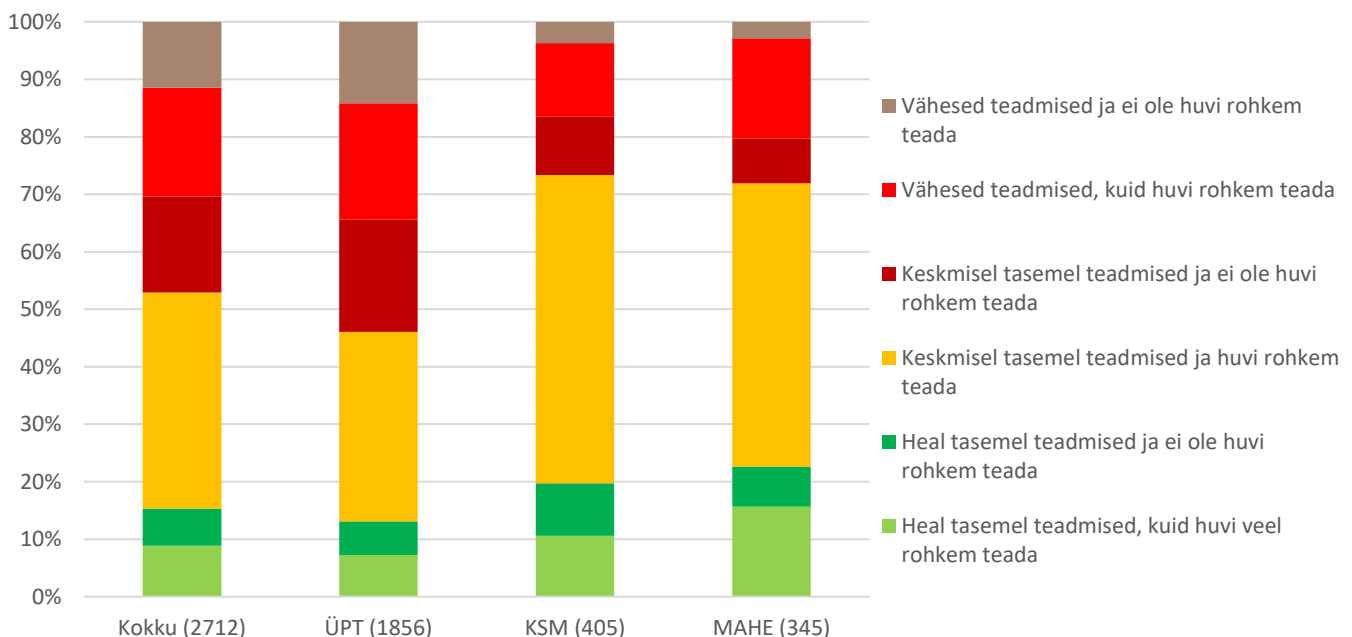
Järgnevalt uuriti tootjatel, kuidas nad hindavad oma teadmiste taset ja huvi põllumajandusmaastiku lindude vastu, sh nende kasu ja kahju ning seoseid põllumajandustegevusega (Joonis 38). Vastanutest 17% hindas oma teadmiste taset heaks ning neist 9% on huvi veel rohkem teada saada. Kõige sagedamini (33%) vastati, et teadmised on keskmisel tasemel ja on huvi rohkem teada. Võrdselt (17%) oli valitud vastusevariante “Keskmisel tasemel teadmised ja ei ole huvi rohkem teada” ning “Väheseid teadmised, kuid huvi rohkem teada”. 16% vastanutest arvas, et neil on vähe teadmisi ning ei ole ka huvi rohkem teada saada. KSM (43%) ja MAHE (46%) tootjate seas oli võrreldes ÜPT tootjatega (29%) rohkem vastajaid, kes hindasid oma teadmisi keskmiseks, ent kel oli huvi teadmisi täiendada.

Joonis 38. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huvile põllumajandusmaastiku lindude vastu

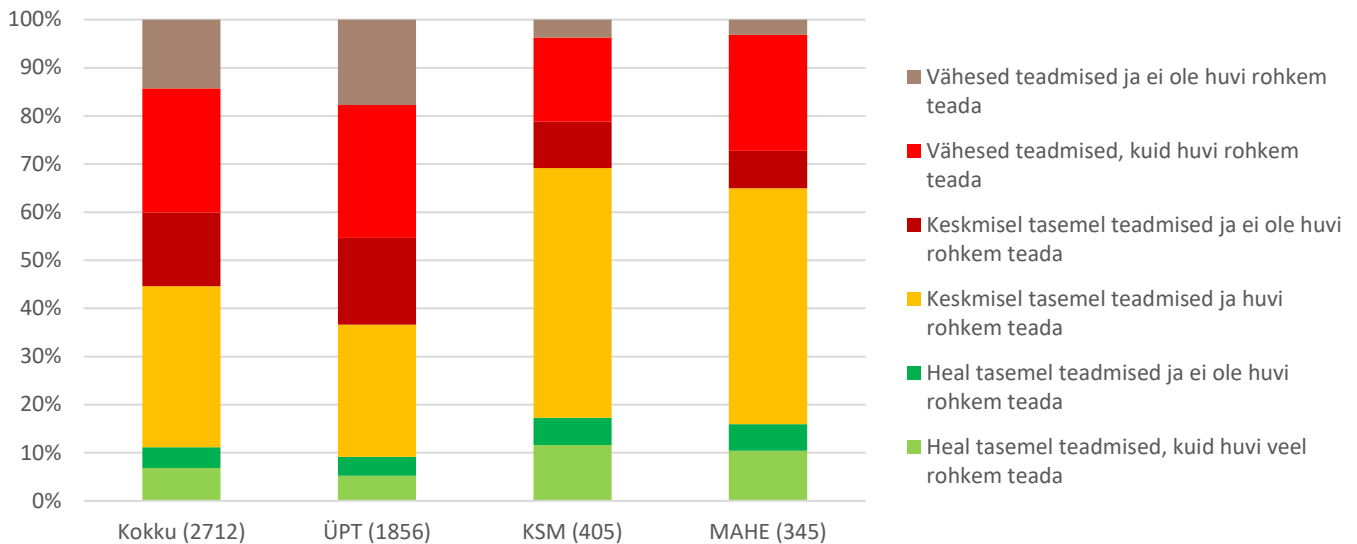
Tootjatel paluti anda hinnang ka oma teadmistele ja huvile põllumajandusmaastiku taimede (v.a. kultuurtaimed) vastu, sh nende kasu ja kahju ning seosed põllumajandustegevusega (Joonis 39). Enamik vastajatest (38%) hindas oma teadmiste taset põllumajandusmaastiku taimede teemal keskmiseks ja tundis huvi rohkem teada. 30% vastajatest on teadmised vähesed, kuid 19% neist vastajatest tahab teema kohta rohkem teada saada. Heal tasemel olevaks hindas oma teadmisi 15% küsimusele vastanutest. KSM ja MAHE gruppides (vastavalt 54% ja 49%) oli võrreldes ÜPT grupiga (33%) rohkem tootjaid, kelle teadmised põllumajandusmaastiku taimedest endi hinnangul olid keskmisel tasemel, ent püsis soov rohkem teada. Tootjaid, kelle teadmised olid vähesed ning kel puudus ka huvi rohkem teada, oli KSM ja MAHE taotlejate seas vastavalt 4% ja 3%, samas kui ÜPT grupis oli neid 14%.

Joonis 39. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huvile põllumajandusmaastiku taimede vastu

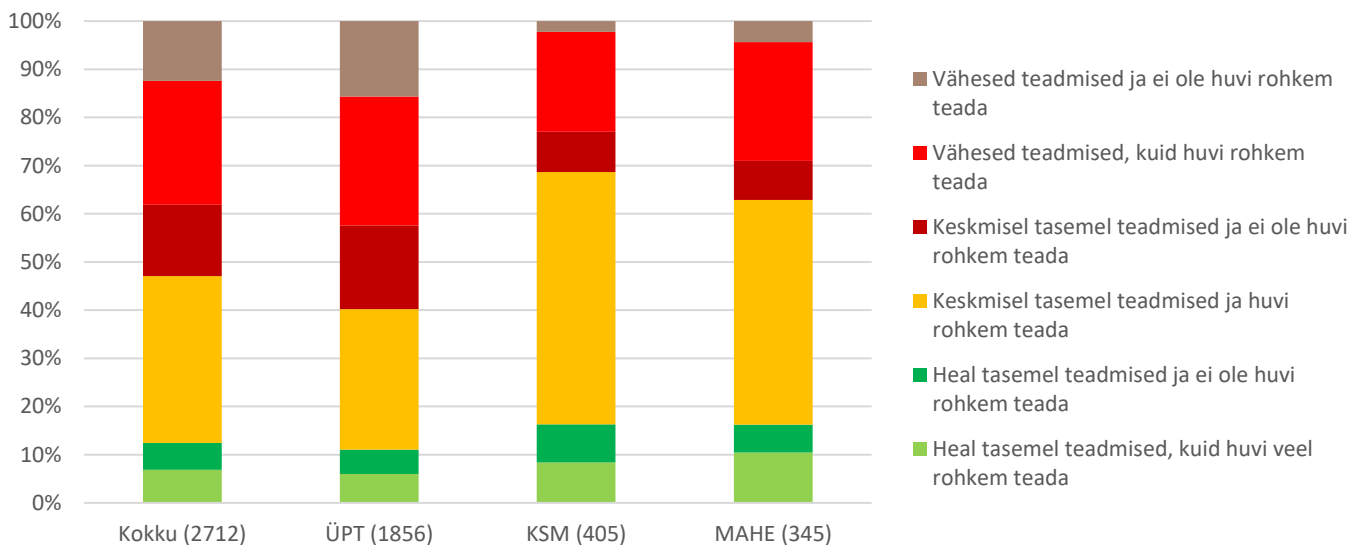
Elurikkuse küsimuste grupis paluti tootjatel hinnata ka oma teadmiste taset ja huvi teemal mullaelustik, sh nende kasu ja kahju ning seosed põllumajandustegevusega (Joonis 40). Teadmiste taseme hindas heaks 11%, keskmiseks 48% ning väheseks 40% vastajatest ning kõigi tasemete puhul olid ülekaalus vastajad, kellel on huvi rohkem teada. ÜPT tootjatest 18% hindas teadmiste taset väheseks ja puudus ka huvi rohkem teada, sama vastusevariandi valijaid oli tunduvalt vähem KSM ja MAHE tootjate seas, vastavalt 4% ja 3%.

Joonis 40. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huvile mullaelustiku vastu

Tootjatel paluti anda hinnang ka oma teadmistele ja huvile põllumajandusmaastiku kasulike putukate vastu, sh nende kasu ja kahju ning seosed põllumajandustegevusega (Joonis 41). 50% vastajatest hindas oma teadmise taset keskmiseks ning neist 35% tundsid huvi rohkem teada. Heal tasemel olevaks hindas oma teadmisi 11% ning väheseks 38% vastajatest. ÜPT tootjatest olid enda hinnangul kasulikest putukatest head või keskmised teadmised 58%, KSM tootjatest 77% ning MAHE tootjatest 71%. Tootjaid, kelle teadmised kasulike putukate osas olid oma hinnangul vähesed ning kel polnud huvi ka rohkem teada, oli ÜPT grupis 16%, KSM grupis 2% ja MAHE grupis 4%.

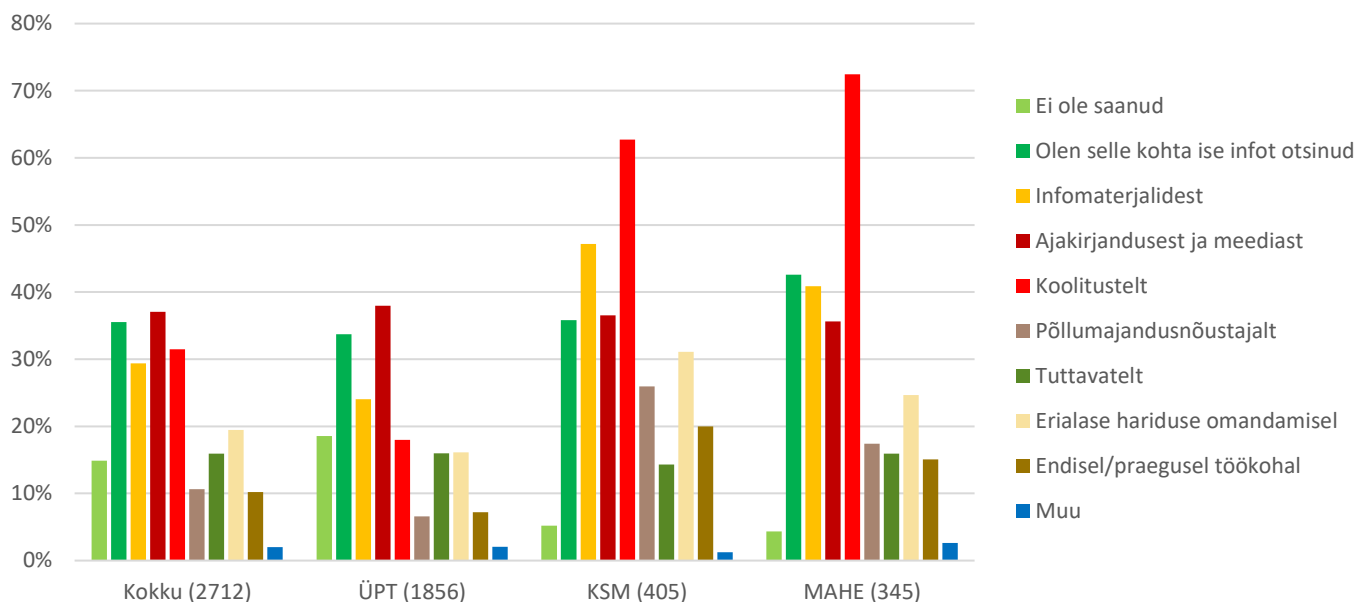

Joonis 41. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huvile põllumajandusmaastiku kasulike putukate vastu

Järgmiseks küsiti tootjatelt, kas ja mil viisil on nad saanud teadmisi põllumajandusmaastikuga seotud loodusliku mitmekesisuse kohta, üks vastaja võis valida mitu vastusevarianti (Joonis 42). Enamik vastajatest (37%) on saanud teadmisi ajakirjandusest ja meediast, 36% on ise infot otsinud. 31% tootjatest on saanud infot koolitustelt, 29% infomaterjalidest, 19% erialase hariduse omandamisel, 16% tuttavatelt, 11% põllumajandusnõustajalt ning 10% endisel/praegusel töökohal. Vastajatest 15% ei ole elurikkuse kohta teadmisi saanud. Vastusevariandi „muu“ oli valinud 2% vastajatest, neist 39% tõid välja, et on saanud teadmisi läbi elukogemuse, lisaks mainiti ka teadmiste saamist hariduse omandamisel, vanematelt ja vanavanematelt, spetsialistidelt ja infopäevadelt.

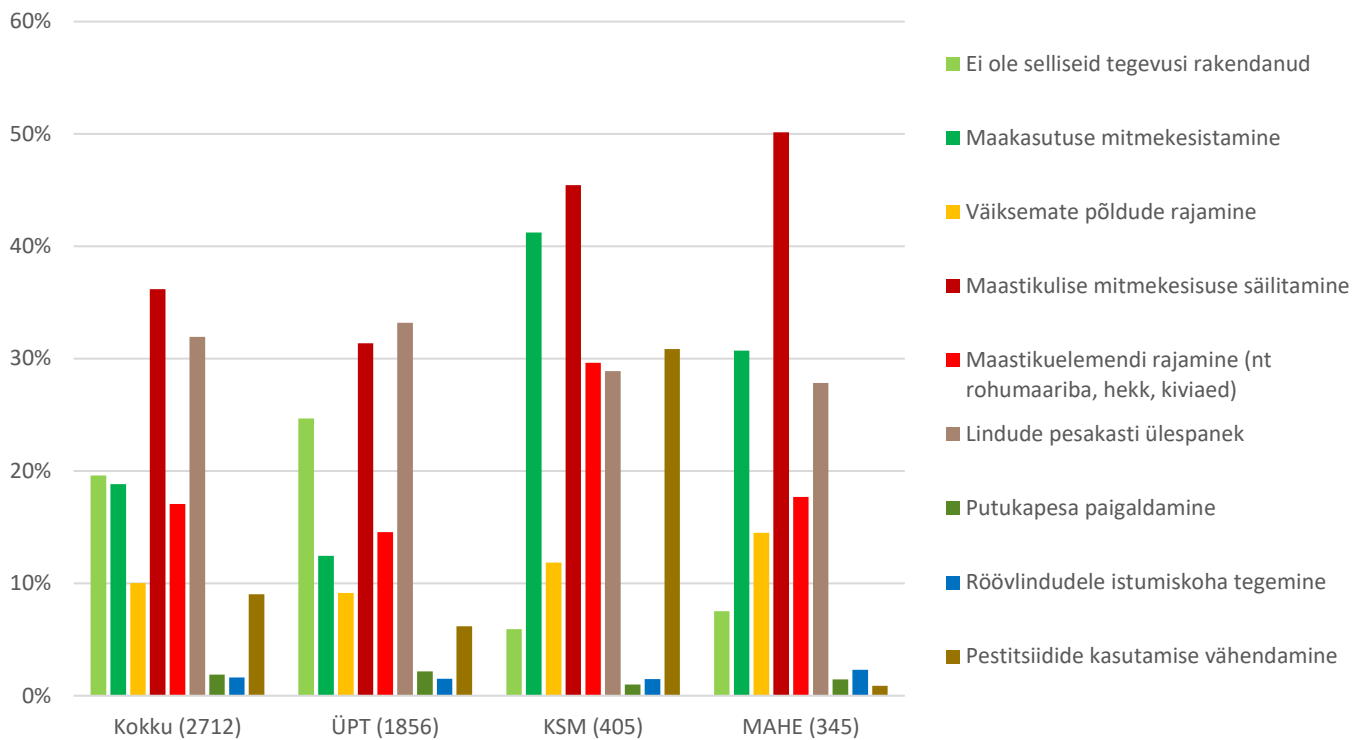
ÜPT tootjatest enamik (38%) on saanud teadmisi ajakirjandusest ja meediast, 34% on ise infot otsinud ja 24% vastanutest on kasutanud infomaterjale. KSM tootjate peamiseks teadmiste saamise allikateks on koolitused (63%) ning infomaterjalid (47%). MAHE tootjatest 72% on teadmisi saanud koolitustelt ning 43% on elurikkuse kohta ise infot otsinud. Abiks on olnud ka infomaterjalid (41%) ning ajakirjandus ja meedia (36%). Teadmisi ei ole saanud enda sõnul 19% ÜPT tootjatest, KSM grupi puhul ei ole infot saanud 5% ning MAHE tootjatest 4%.

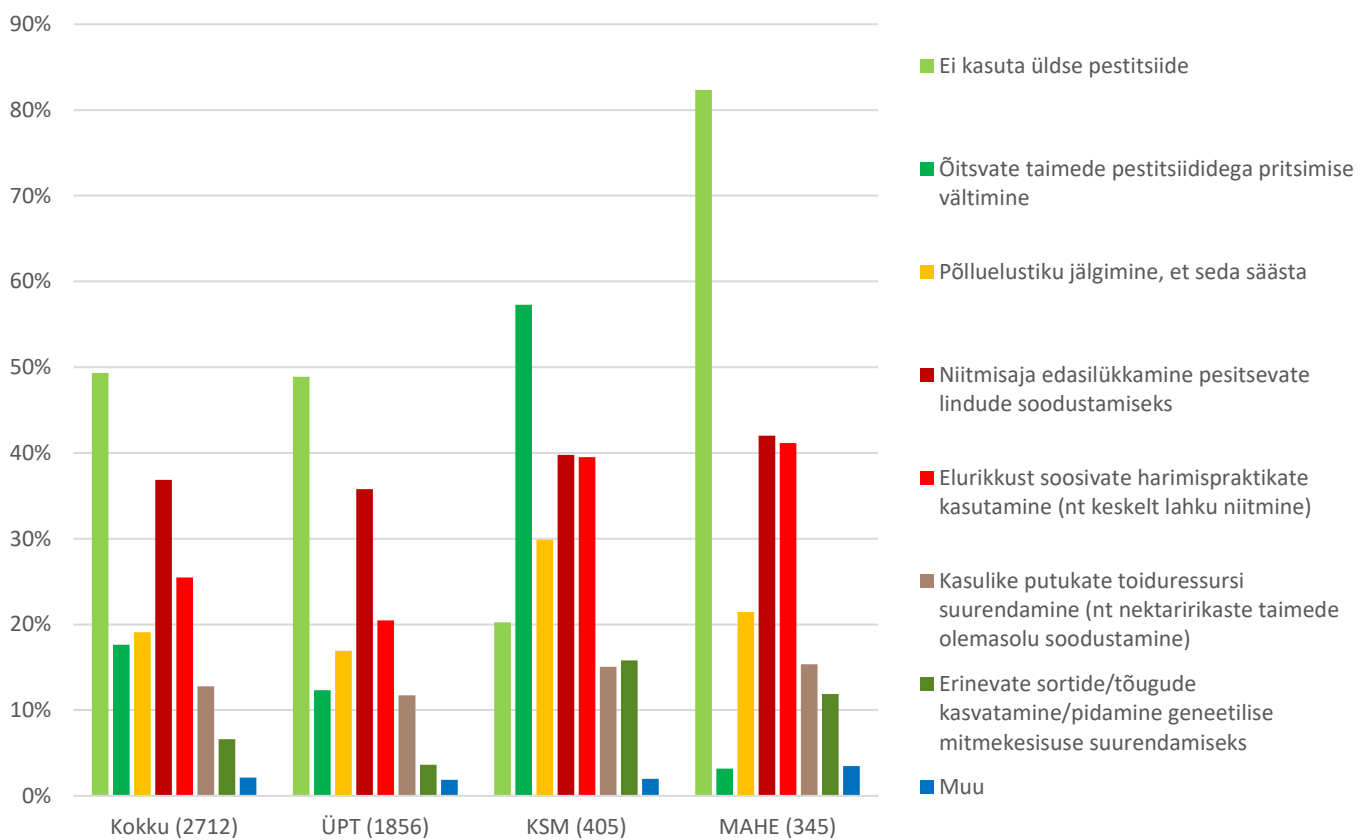
Joonis 42. Tootjate põllumajandusmaastikuga seotud elurikkuse kohta kogutud teadmiste allikad (üks vastaja võis valida mitu vastust)

Tootjatelt uuriti ka, missuguste tegevuste läbi on nad oma ettevõttes säilitanud või suurendanud elurikkust (Joonis 43). 20% tootjatest ei ole enda sõnul selliseid tegevusi rakendanud, 49% ei kasuta üldse pestitsiide, 37% lükkab niitmisaja edasi pesitsevate lindude soodustamiseks, 36% on säilitanud maastikulist mitmekesisust, 32% on pannud üles lindude pesakasti, 25% kasutab elurikkust soosivaid harimispraktikaid, 19% on mitmekesisistanud maakasutust, 19% jälgib põlluelustikku, et seda säästa, 18% väldib õitsvate taimede pritsimist pestitsiididega, 17% on rajanud maastikuelemente, 13% on suurendanud kasulike putukate toiduresse, 10% rajab väiksemaid põlde, 9% on vähendanud pestitsiidide kasutamist, 7% kasvatab/peab geneetilise mitmekesisuse suurendamiseks erinevaid sorte/tõuge, 2% on paigaldanud putukapesa ning 2% on rajanud röövlindudele istumiskoha. Vastanutest 3% valis vastusevariandi „muu“ ning kirjeldas rakendatud tegevusi vabas vormis. Vastajad tõid välja näiteks mitmekesisuse kultuuride kasvatamise, pärandkoosluste ja poollooduslike koosluste säilitamise ning mesilaste pidamise. ÜPT tootjatest ei ole elurikkust säilitavaid või suurendavaid tegevusi rakendanud 25% vastajatest, KSM ja MAHE tootjate seas oli selliseid vastuseid vastavalt 6% ja 8%.

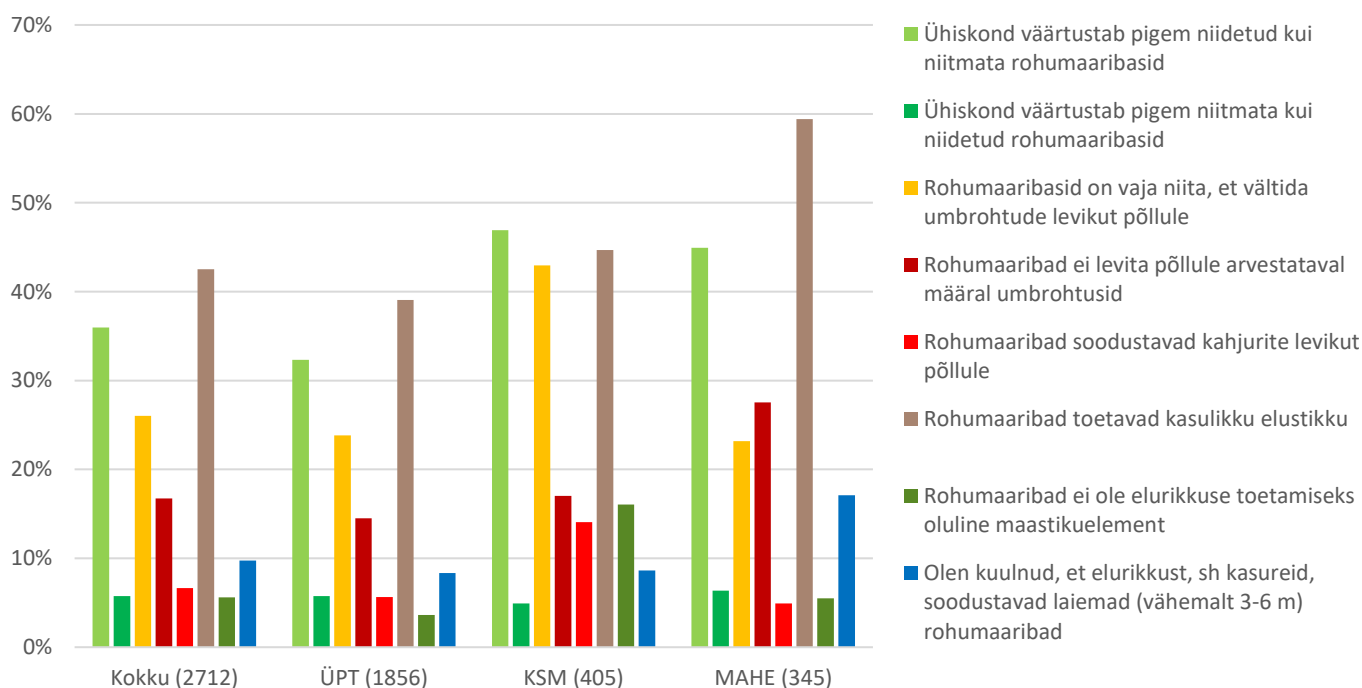
Joonis 43. Tegevused, mille läbi tootjad on oma ettevõttes säilitanud või suurendanud elurikkust (üks vastaja võis valida mitu vastust)

Joonis 44. Tegevused, mille läbi tootjad on oma ettevõttes säilitanud või suurendanud elurikkust (üks vastaja võis valida mitu vastust)

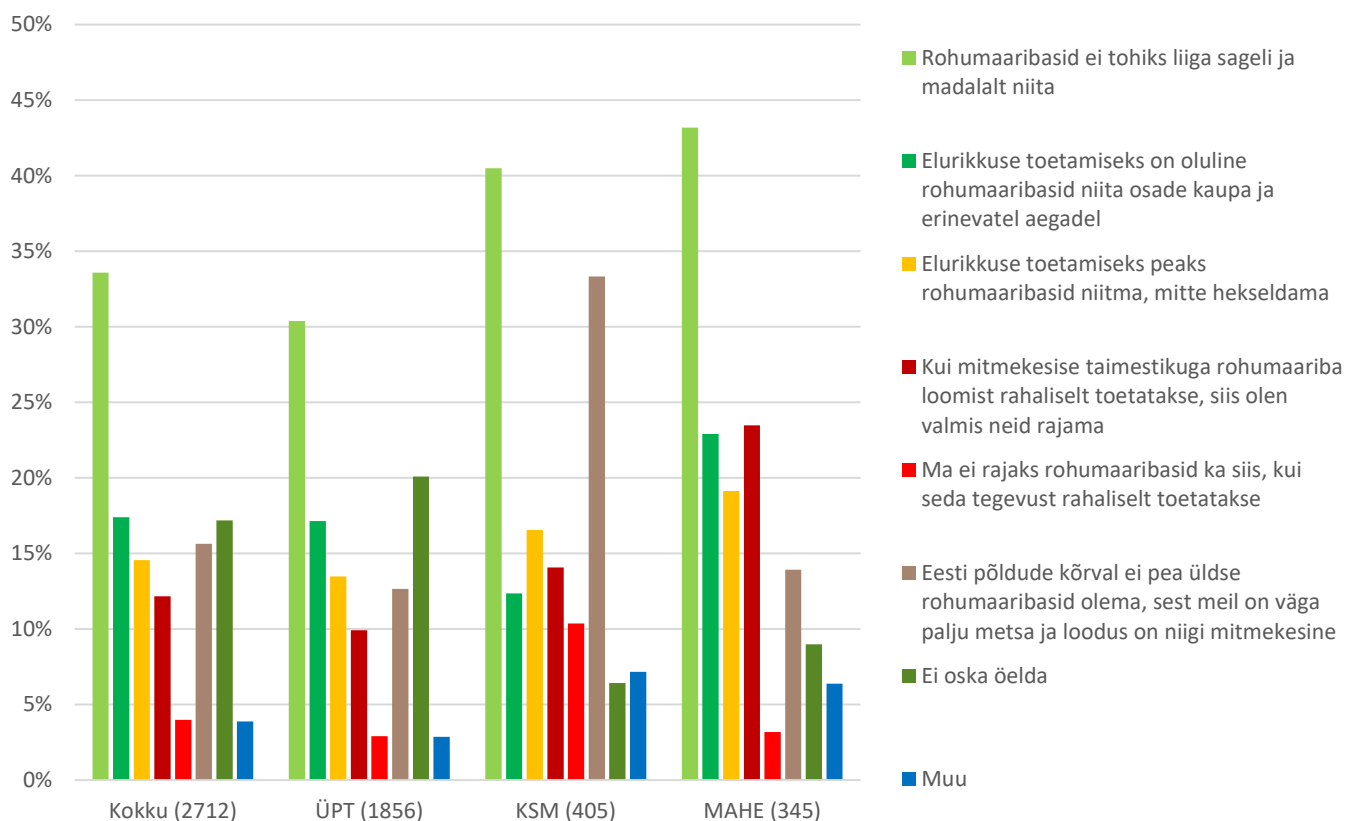

Järgmiseks uuriti vastajatelt, millised väited iseloomustavad kõige paremini tootjate arvamusi põllu servades asuvate rohumaaribade kohta (Joonis 45). Enamik vastajatest (43%) arvas, et rohumaaribad toetavad kasulikku elustikku, 36% vastajatest arvas, et ühiskond väärtustab pigem niidetud kui niitmata rohumaaribasid, 26% leidis, et rohumaaribasid on vaja niita, et vältida umbrohtude levikut põllule, 4% tootjatest arvas, et ei rajaks rohumaaribasid ka siis, kui seda tegevust rahaliselt toetataks. KSM tootjate hulgas oli kõige populaarsemateks vastusteks, et rohumaaribad toetavad kasulikku elustikku (45%) ning et rohumaaribasid on vaja niita, et vältida umbrohtude levikut põllule (43%). Kusjuures viimane valik oli ÜPT ja MAHE tootjate seas märgatavat vähem populaarne, vastavalt 24% ja 23%.

Joonis 45. Väited, mis iseloomustavad kõige paremini tootjate arvamusi põllu servades asuvate rohumaaribade kohta (üks vastaja võis valida mitu vastust)

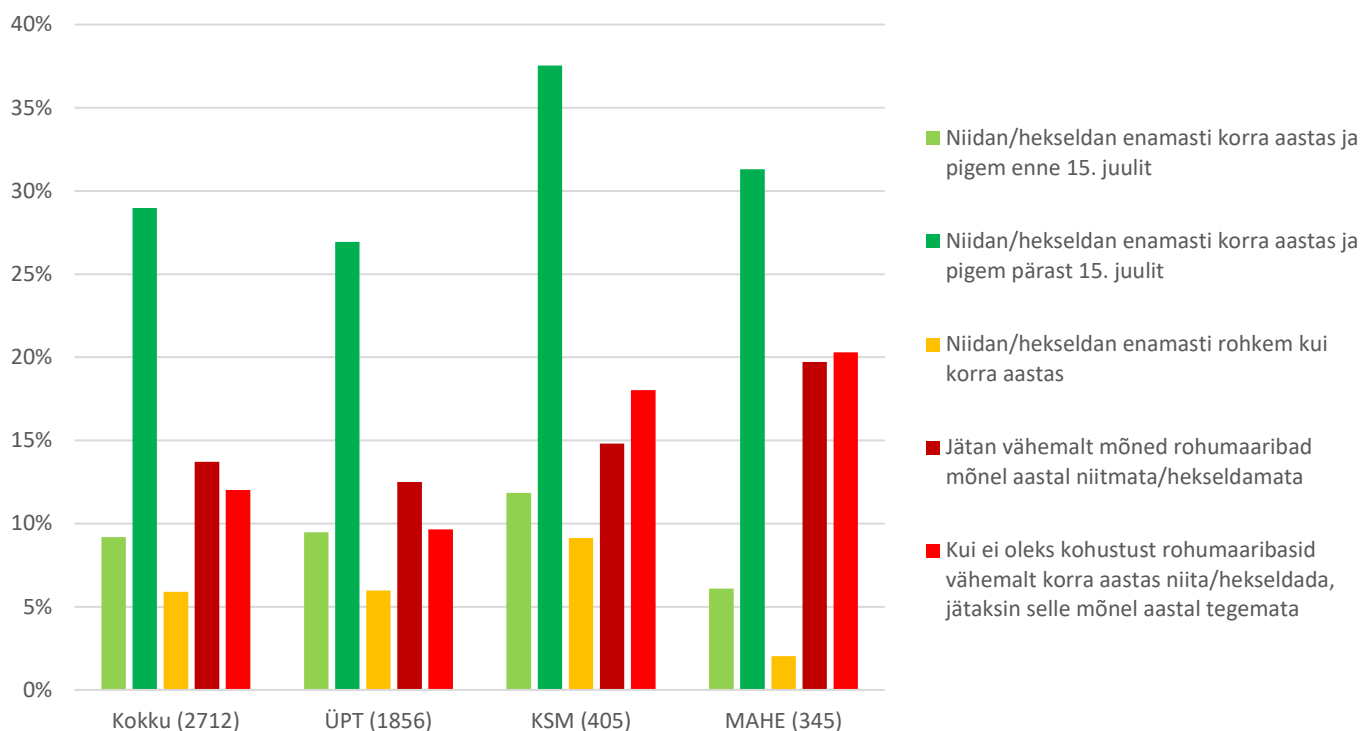

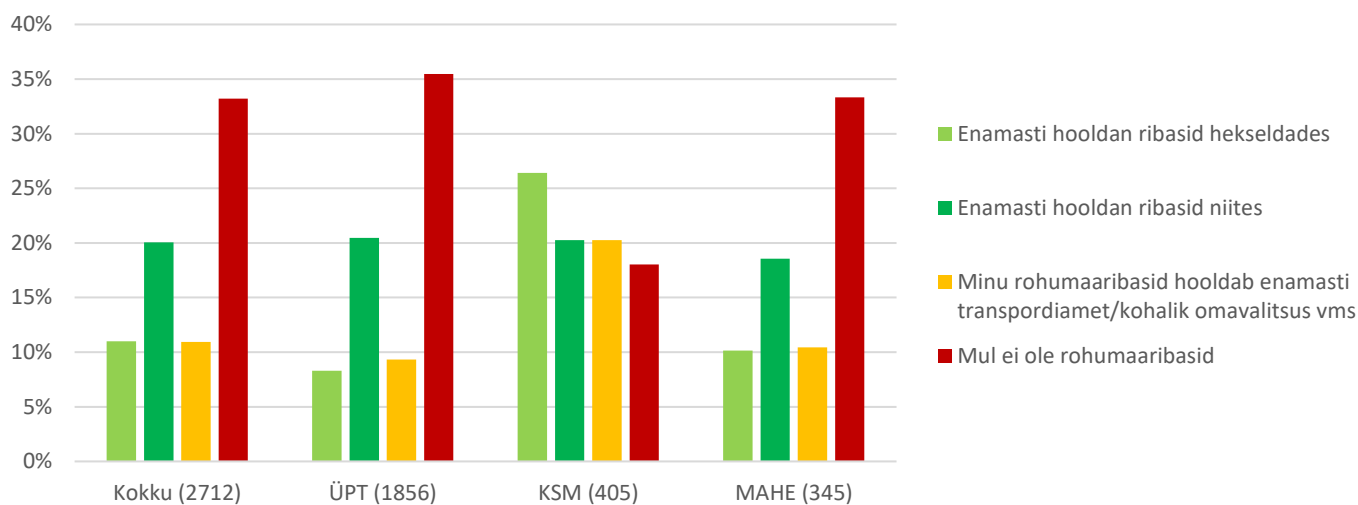
Joonis 46. Väited, mis iseloomustavad kõige paremini tootjate arvamusi põllu servades asuvate rohumaaribade kohta (üks vastaja võis valida mitu vastust)

Seoses rohumaaribadega paluti tootjatel märkida ka millised väited sobivad nende põldude servades asuvate rohumaaribade majandamisega (Joonis 47). 33% vastajatest märkis, et neil ei ole rohumaaribad, 29% niidab/hekseldab rohumaaribad enamasti korra aasta (pigem pärast 15. juulit), 20% hooldab ribasid enamasti niites ning 11% hekseldades, 12% arvas, et kui ei oleks kohustust rohumaaribad vähemalt korra aastas niita/hekseldada, siis jätaksid nad selle mõnel aastal tegemata, 14% vastajatest jätab vähemalt mõned rohumaaribad mõnel aastal niitmata/hekseldamata. Tootjatest 11% hooldab rohumaaribad enamasti transpordiamet/kohalik omavalitsus vms, 9% niidab/hekseldab enamasti korra aastas (pigem enne 15. juulit) ning 6% vastanutest niidab/hekseldab enamasti rohkem kui korra aastas. ÜPT ja MAHE tootjate seas oli kõige populaarsemaks vastusevariandiks „mul ei ole rohumaaribad“, mida valis vastavalt 35% ja 33% vastajatest. KSM tootjate seas oli enim (38%) tootjaid, kes niidavad/hekseldavad enamasti korra aastas (pigem pärast 15. juulit).

Joonis 47. Väited, mis sobivad tootjate põldude servades asuvate rohuaribade majandamisega (üks vastaja võis valida mitu vastust)

Joonis 48. Väited, mis sobivad tootjate põldude servades asuvate rohuaribade majandamisega (üks vastaja võis valida mitu vastust)

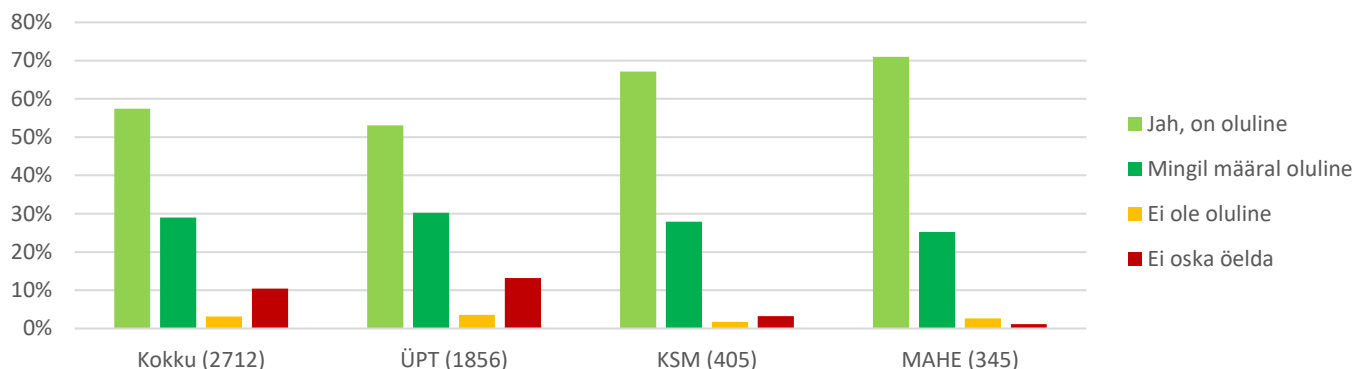
Keskkonnateadlikkus

Keskkonda säästev ja jätkusuutlik tegutsemine on oluline igas valdkonnas. Ka Eesti maaelu arengukava üheks eesmärgiks on soodustada põllumajandusmaa kasutamist keskkonnasõbralikult. Keskkonnahoiu seisukohast on olulise tähtsusega keskkonnateadlikkus, mistõttu küsiti tootjatelt, kas ja millisel määral on keskkonnakaitsele tähelepanu pööramine nende ettevõtetes olulisel kohal ning kuivõrd on tootjad kursis kliimamuutustega.

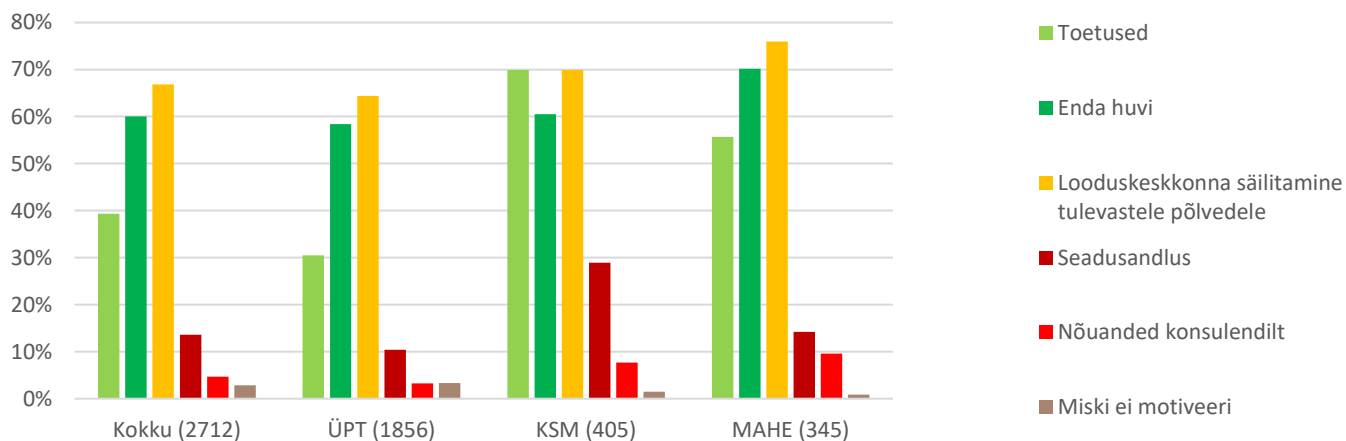
Keskkonnateadlikkuse küsimustele vastasid kõik 2712 tootjat ning eraldi analüüsi ÜPT, KSM ja MAHE taotlejate vastuseid. Esmalt küsiti tootjatelt, kas keskkonnakaitsele tähelepanu pööramine on olnud nende ettevõtetes olulisel kohal. Vastanutest 57% pidas seda oluliseks, 29% mingil määral oluliseks, 3% ebaoluliseks ning 10% ei omanud kindlat seisukohta (Joonis 49).

Võrreldes ÜPT, KSM ja MAHE tootjate vastuseid, selgub, et KSM ja MAHE tootjad peavad keskkonnakaitsele tähelepanu pööramist mõnevõrra olulisemaks (vastavalt 67% ja 71%), kui ÜPT taotlejad (53%). Keskkonnakaitset peab mingil määral oluliseks 30% ÜPT, 28% KSM ja 25% MAHE tootjatest. Vastusevarianti „ei ole oluline“ valis 4% ÜPT, 2% KSM ja 3% MAHE taotlejatest. 13% ÜPT tootjatest ei omanud kindlat seisukohta, sama vastusevariandi valisid 3% KSM ja 1% MAHE vastajatest.

Joonis 49. Tootjate hinnang keskkonnakaitse olulisusele ettevõttes

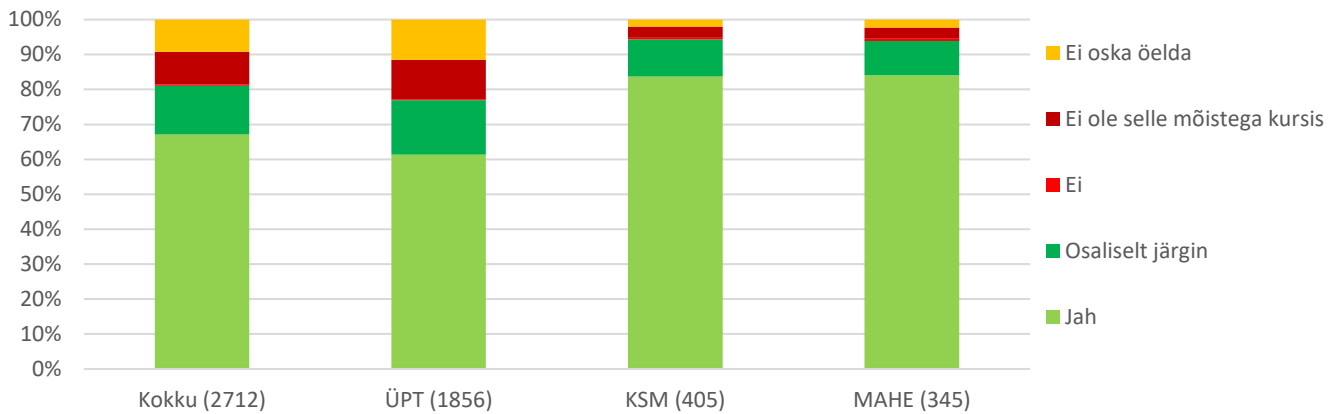
Vastajate sõnul motiveerib neid enim keskkonnasõbralikult majandama looduskeskkonna säilitamine tulevastele põlvetele (67%) ja enda huvi (60%) (Joonis 50). Toetused motiveerivad 39%, seadusandlus 14% ning nõuanded konsulendilt 5% vastajatest. Miski ei motiveeri 3% kõigist vastajatest ning nimetatud vastusevariant oli ÜPT (3%) taotlejate seas veidi populaarsem kui KSM (1%) ja MAHE (1%) tootjate seas. Toetused motiveerivad ÜPT taotlejaid (30%) vähem kui KSM (70%) ja MAHE (56%) tootjaid.

Joonis 50. Tootjate keskkonnasõbraliku majandamise motivaatorid (üks vastaja võis valida mitu vastust)

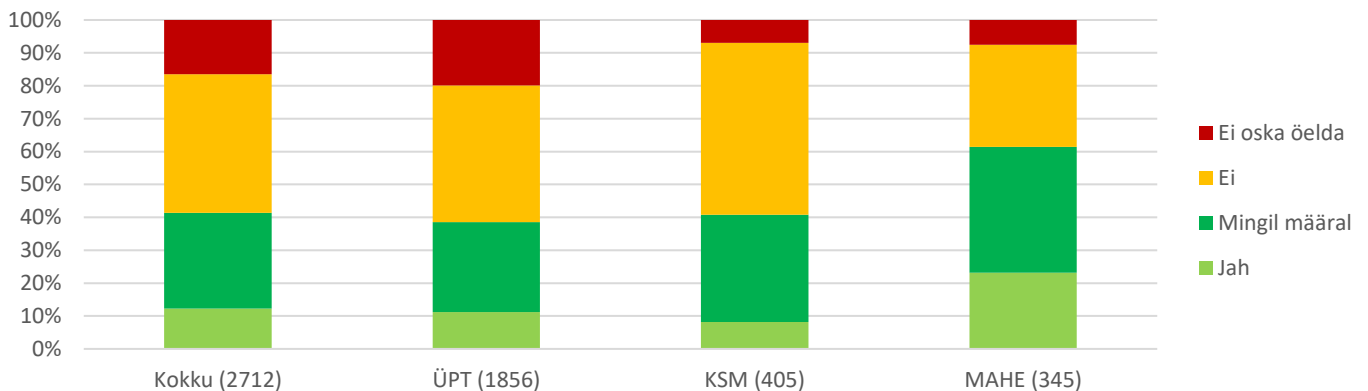
Tootjatelt uuriti, kas ettevõtte järgib Hea Põllumajandustava reegleid. Jaatavalt vastas 67% kõigist vastajatest, 61% ÜPT tootjatest ning võrdselt 84% KSM ja MAHE tootjatest (Joonis 51). Osaliselt järgib Hea Põllumajandustava reegleid 14% vastajatest. Tootjaid, kes on teadlikud Hea Põllumajandustava reeglite, kuid ei järgi neid on kõigis gruppides alla 1%. Mõistega ei ole kursus 9% vastajatest, ÜPT tootjatest 11%, KSM tootjatest 3% ning 3% MAHE tootjatest. Vastusevarianti „Ei oska öelda“ valis 9% vastajatest, 12% ÜPT tootjatest ning võrdselt 2% KSM ja MAHE tootjatest.

Joonis 51. Hea Põllumajandustava järgimine tootjate endi hinnangul

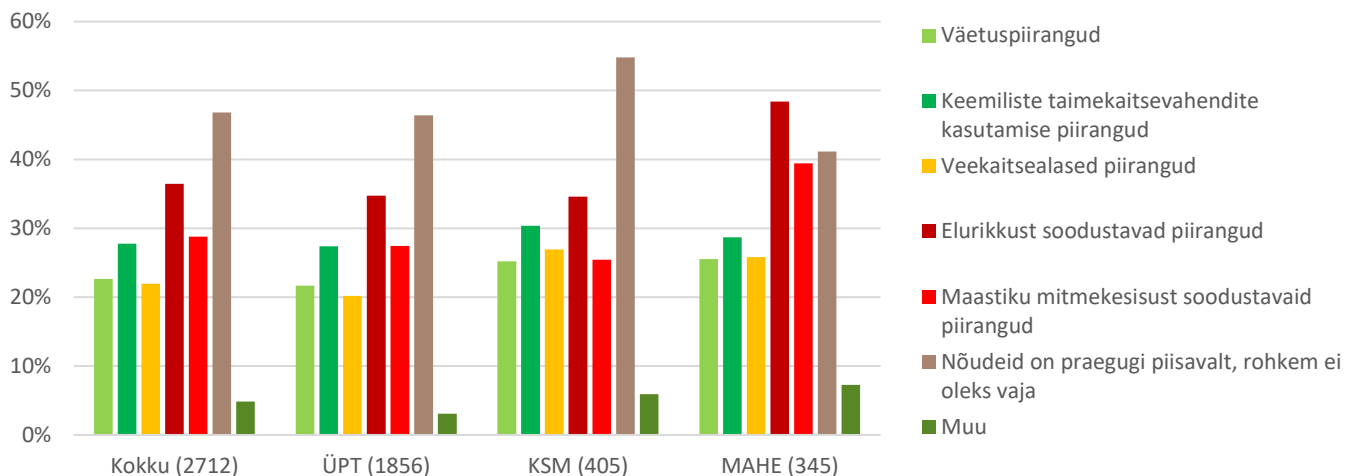
Järgmiseks küsiti tootjatelt, kas nad peavad oma tegutsemispiirkonnas probleemiks intensiivset põllumajandust. Jaatavalt vastas 12% ning 29% leidis, et see on mingil määral probleem (Joonis 52). Intensiivset põllumajandust ei pidanud oma piirkonnas probleemiks 42% vastanutest ja 16% ei omanud kindlat seisukohta. MAHE taotlejatest 61% leiavad, et nende tegutsemispiirkonnas on intensiivne põllumajandus probleemiks või mingil määral probleemiks, samal arvamusel on 39% ÜPT ning 41% KSM tootjatest.

Joonis 52. Tootjate hinnang intensiivse põllumajanduse probleemsele piirkonnas

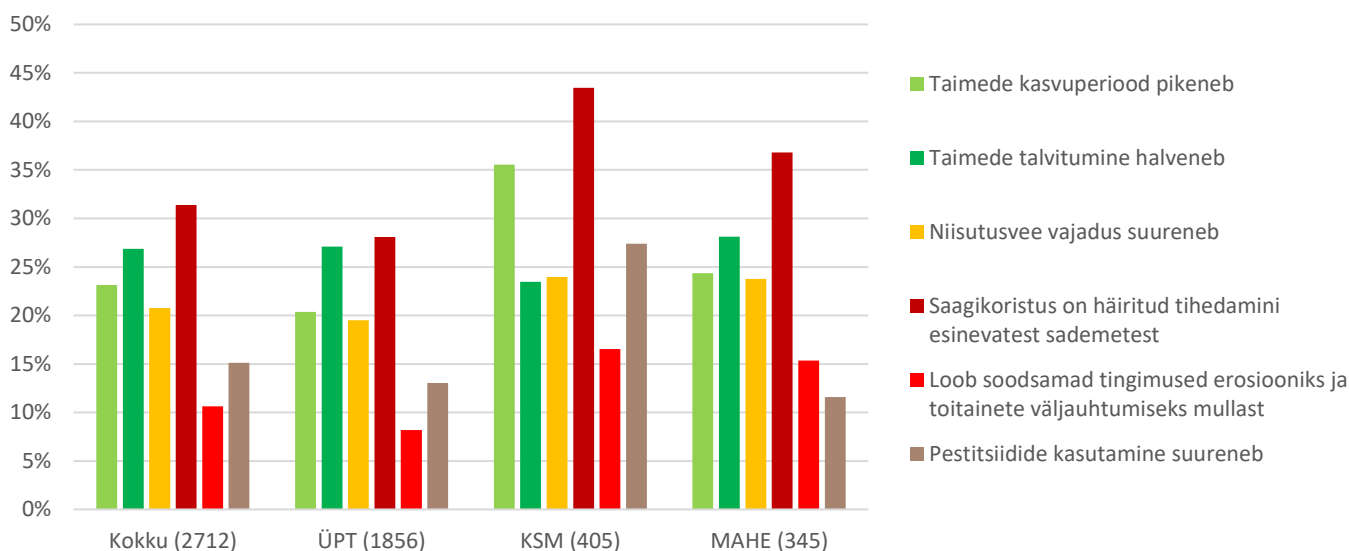
Tootjatelt uuriti, milliseid täiendavaid keskkonnavalaseid piiranguid ja nõudeid oleksid nad nõus täitma, kui selle eest makstaks toetust. Ligi pooled vastajatest (47%) leidsid, et nõudeid on praegugi piisavalt ning rohkem ei oleks vaja, 36% oleks valmis täitma elurikkust soodustavaid piiranguid, 29% maastiku mitmekesisust soodustavaid piiranguid, 28% keemiliste taimekaitsevahendite kasutamise piiranguid, 23% väetuspiiranguid ning 22% veekaitsealaseid piiranguid (Joonis 53). 5% vastajatest valis vastusevariandi „Muu“, ning vastajad tõid näiteks välja, et nõudeid tuleks täita ka toetusteta, väetiste/pestitsiidide kasutamise piiramine ja muud piirangud võiksid lähtuda tegutsemispiirkonnast. MAHE tootjatest enamik „Muu“ valijatest täpsustas, et mahe tootjatel on juba piisavalt piiranguid. KSM vastajate kommentaaridest kerkisid esile kommentaarid, et piirangute täitmine sõltub toetuse suurusel.

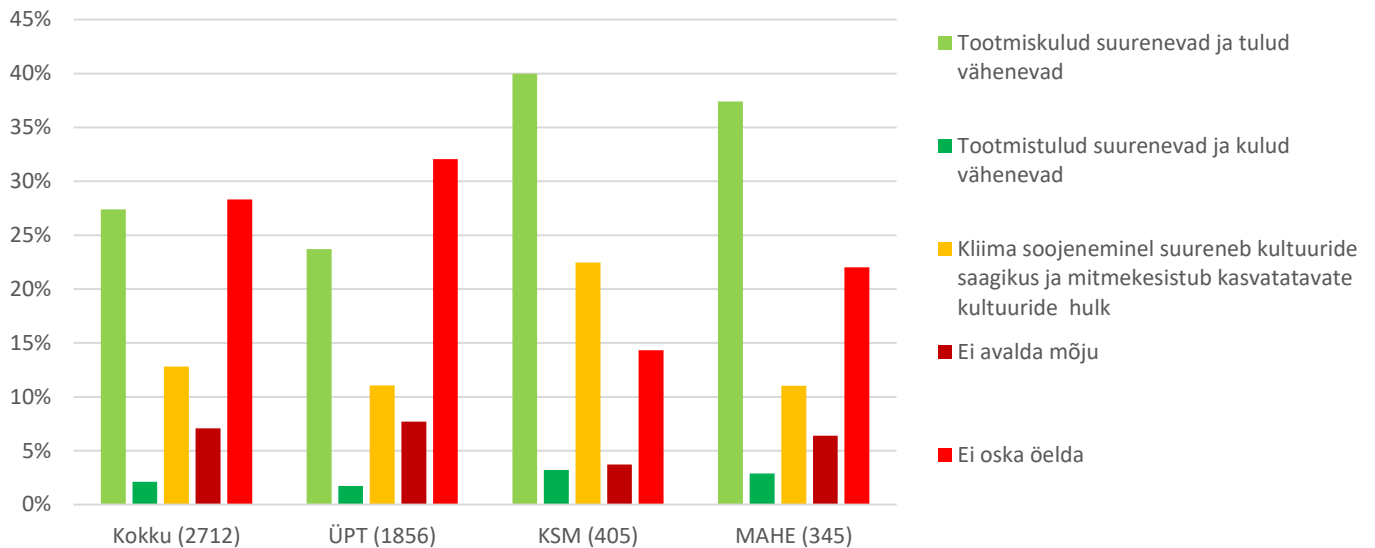
Joonis 53. Tootjate hinnang täiendavatele keskkonnavalastele piirangutele ja nõuetele, mida oldaks valmis täitma, kui selle eest toetust makstakse (üks vastaja võis valida mitu vastust)

Küsitlusele vastajatelt uuriti, kuidas nad hindavad kliimamuutuste mõju põllumajandustootmisele Eestis. 28% vastajatest ei osanud mõju hinnata ning 7% tundis, et kliimamuutused ei mõjuta põllumajandustootmist (Joonis 54). Tootjatest 31% tõi välja, et saagikoristus on häiritud tihedamini esinevatest sademetest, võrdset 27% tõi välja taimede talvitumise halvenemise ning tootmiskulude suurenemise ja tulude vähenemise, 23% taimede kasvuperioodi pikened, 21% niisutusvee vajaduse suurenemise, 15% pestitsiidide kasutamise suurenemise, 13% tunneb, et kliima soojenemisel suureneb kultuuride saagikus ja mitmekesisust kasvatatavate kultuuride hulk, 11% hindab, et kliimasoojenemine loob soodsamad tingimused erosiooniks ja toitainete väljauhtumiseks mullast, 2% leiab, et tootmistulud suurenevad ja kulud vähenevad. Vastusevariandid “Taimede kasvuperiood pikeneb” ja “Kliima soojenemisel suureneb kultuuride saagikus ja mitmekesisust kasvatatavate kultuuride hulk” olid populaarseimad KSM taotlejate seas, vastavalt 36% ja 22%.

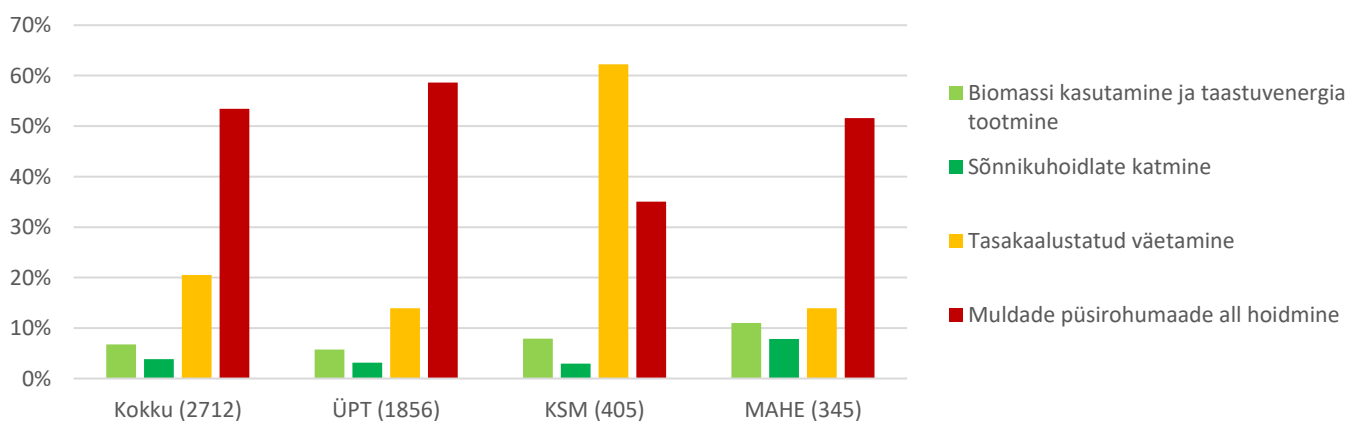
Joonis 54. Kliimamuutuste mõju põllumajandustootmisele Eestis tootjate hinnangul (üks vastaja võis valida mitu vastust)

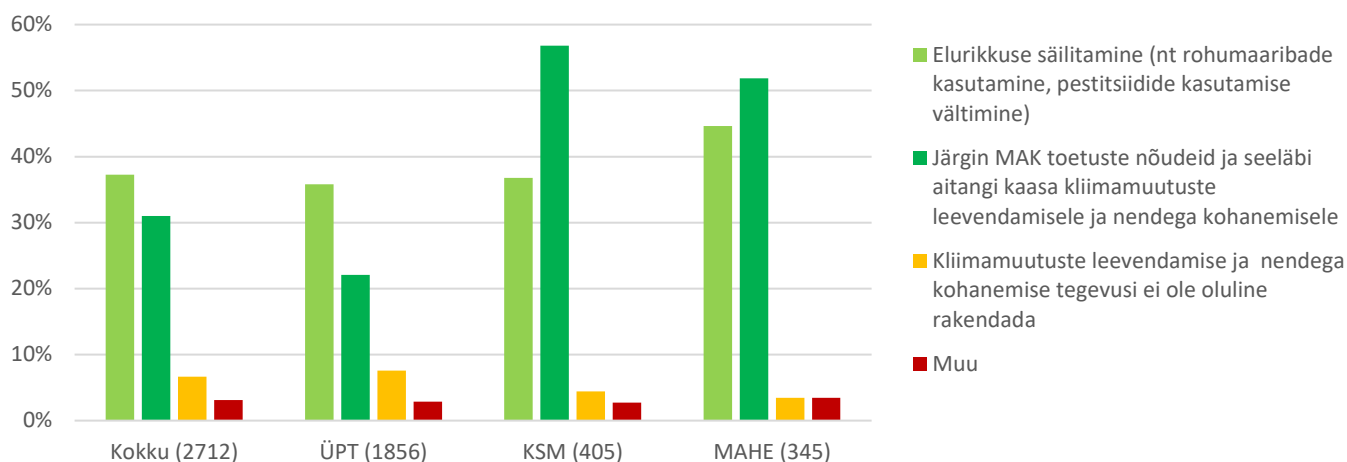
Joonis 55. Kliimamuutuste mõju põllumajandustootmisele Eestis tootjate hinnangul (üks vastaja võis valida mitu vastust)

Keskkonnateadlikkuse teema lõpetuseks küsiti põllumajandustootjatelt milliseid kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise tegevusi nad kasutavad. Enamik tootjatest (53%) vastas, et selleks on muldade püsirohumaade all hoidmine (Joonis 56). 37% märkis ära elurikkuse säilitamise (nt rohumaaribade kasutamine, pestitsiidide kasutamise vältimine), 31% MAK toetuste nõuete järgimise ning seeläbi kliimamuutuste leevendamisele ja kohanemisele kaasa aitamise, 21% tasakaalustatud väetamise, 7% biomassi kasutamise ja taastuenergia tootmise ning 4% sõnnikuhooldlate katmise. Kõigist vastajatest 7% leiab, et kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise tegevusi ei ole oluline rakendada. Vastusevarianti „Muu“ valis 3% vastajatest ning kommentaaridest kerkisid enim esile kliimamuutuste ja nende vastu võitlemise võimalikkuse suhtes kahtlevad seisukohad, pestitsiide mitte kasutamine, arvamuse puudumine ning vastavate tegevuste puudumine. KSM tootjate seas oli populaarseimaks tegevuseks tasakaalustatud väetamine (62%), ÜPT ja MAHE tootjad valisid nimetatud tegevust võrdset 14%. Vastusevarianti „Järgin MAK toetuste nõudeid ja seeläbi aitangi kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele“ valisid KSM taotlejatest 57% ning MAHE taotlejatest 52%, ÜPT tootjate seas oli vastus vähem populaarne (22%).

Joonis 56. Tootjate tegevused kliimamuutuste leevendamiseks ja nendega kohanemiseks (üks vastaja võis valida mitu vastust)

Joonis 57. Tootjate tegevused kliimamuutuste leevendamiseks ja nendega kohanemiseks (üks vastaja võis valida mitu vastust)

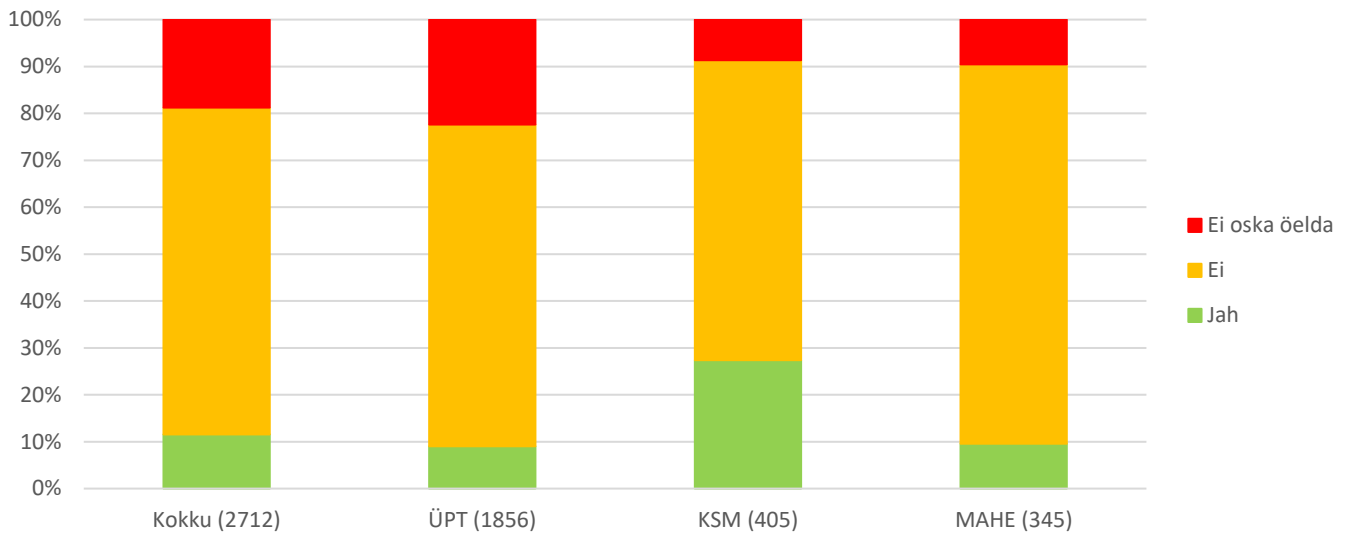
Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded (HPK) ning kliimat ja keskkonda säästvad põllumajandustavad (rohestamine)

Põllumajandustoetuste saamiseks peavad tootjad täitma erinevaid nõudeid maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmiseks. Lisaks tuleb alates 2015. aastast ÜPT taotlemisel järgida kliimat ja keskkonda säästvaid põllumajandustavasid ehk nn rohestamise nõudeid. Rohestamise eesmärk on aidata kaasa maastiku ja elurikkuse säilimisele, säilitada mulla ja vee kvaliteeti ning leevendada kliimamuutustega kaasnevat võimalikke negatiivseid mõjusid.

HPK ja rohestamise küsimustele vastasid olenevalt küsimusest kas kõik 2712 tootjat või teatud tingimustel väiksem arv tootjaid. Vastajate arv ning vastamise eeltingimused on iga küsimuse juures eraldi välja toodud.

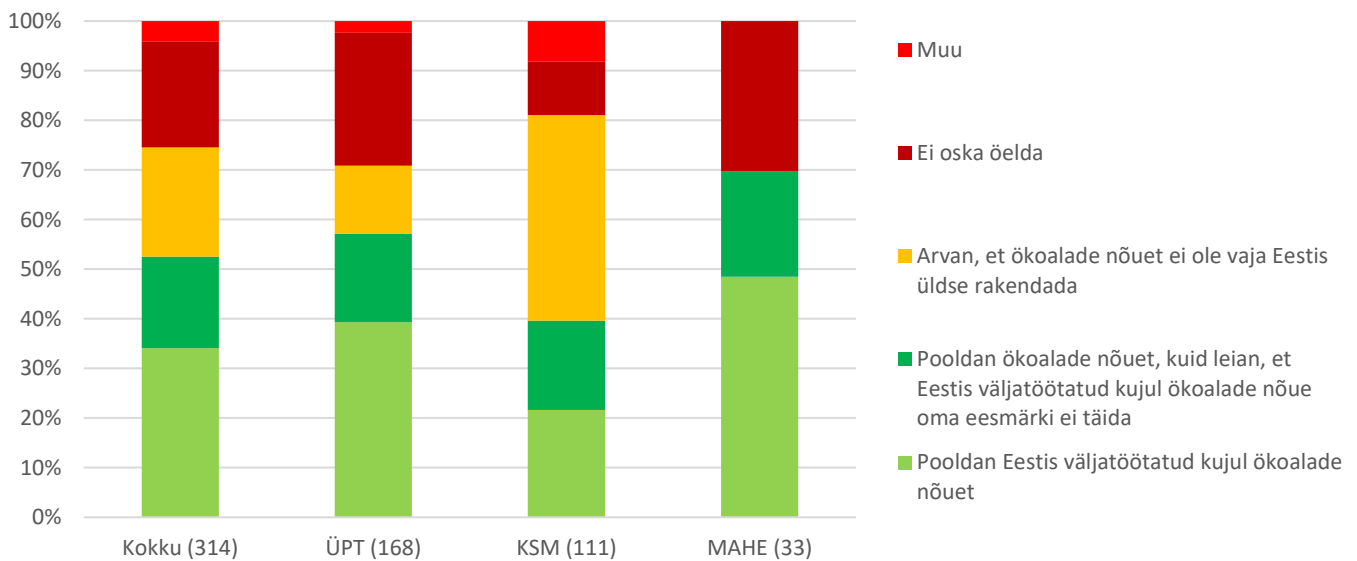
Esmalt küsiti, kas ettevõttel on kohustus jätta rohestamise nõude raames igal aastal põllumaast vähemalt 5% aktiivsest kasutusest kõrvale ehk ökoalaks. Küsimusele vastasid kõik tootjad. Ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alade (ökoalade) tava peavad järgima nii ühtse pindalatoetuse (ÜPT) kui MAK keskkonnatoetuste taotlejad. Ökoalade nõudest on vabastatud põllumajandustootjad, kelle põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslik põllumaa on alla 15 ha või üle 75% põllumaast kasvatatakse rohttaimi, kesa, liblikõielisi kultuure või nende kombinatsioone ja ülejäänud põllumaa ei ole suurem kui 30 ha või üle 75% toetusõiguslikust põllumajandusmaast on püsirohumaat ja ülejäänud põllumaa ei ole suurem kui 30 ha või põllumajandustootjad, kelle majapidamised asuvad metsasuse erisusega hõlmatud kohalikes omavalitsusüksustes. Rohestamise tavade täitmisest on tootja vabastatud mahepõllumajanduslikult tunnustatud maal.

Joonis 58. Tootjate (n=2712) vastus ettevõtte kohustuse kohta jätta rohestamise nõude raames igal aastal põllumaast vähemalt 5% aktiivsest kasutusest kõrvale ehk ökoalaks

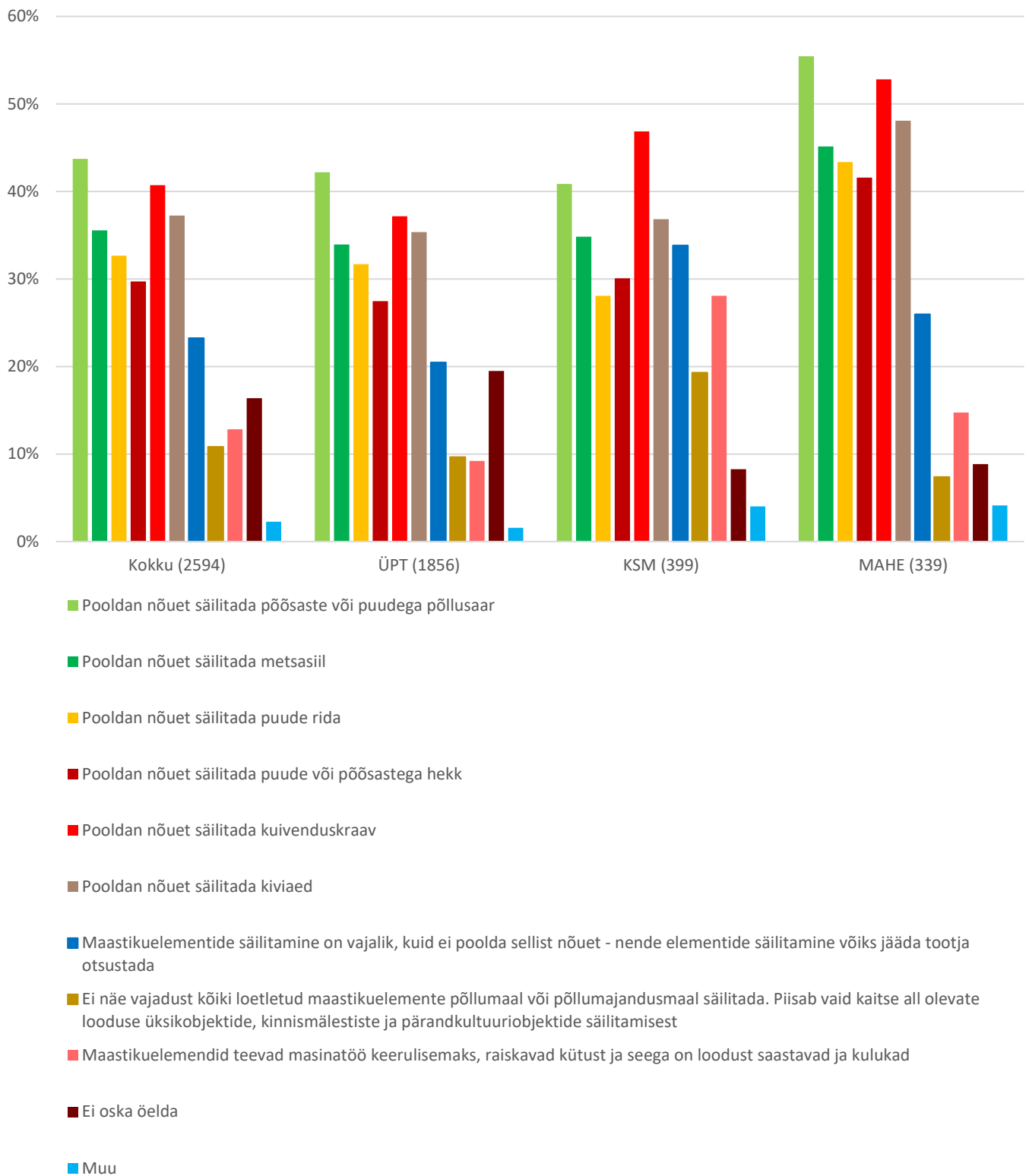
Vastanutest 12% kinnitas, et tema esindataval ettevõttel on kohustus jätta rohestamise nõude raames igal aastal põllumaast vähemalt 5% aktiivsest kasutusest kõrvale (ökoalaks) (Joonis 58). Vastanud tootjatest 70% sõnul neil seda kohustust pole ning 19% ei oska öelda, kas kohustus on või mitte. Ökoalade kohustust kinnitanud tootjatelt (n=314) küsiti, kuidas nad sellesse nõudesse suhtuvad. Küsimuses oli välja toodud ka nõude eesmärk – eelkõige kaitsta ja parandada elurikkust põllumajanduslikes majapidamistes.

Joonis 59. Ökoalade säilitamise kohustusega tootjate (n=314) suhtumine antud nõudesse

Vastanutest 34% pooldab Eestis väljatöötatud kujul ökoalade nõuet, 18% pooldab ökoalade nõuet, kuid leiab, et Eestis väljatöötatud kujul see oma eesmärki ei täida, 22% hinnangul pole ökoalade nõuet Eestis üldse vaja rakendada ja 21% ei oma kindlat seisukohta (Joonis 59). Vastusevariandi “muu” on valinud 4% tootjatest ning lisatud on 13 kommentaari. Kommenteerijate hinnangul on Eestis rohealasad ja elurikkust niigi piisavalt ning rohestamise nõuded võiksid kehtida alates 100 ha ettevõtetest. Märgitakse, et ökoalade säilitamisel levivad umbrohud, sh tuulekaer, mis nõuab järgmistel aastatel rohkem taimekaitsevahendite kasutamist; ka on ökoalale kasvanud kõrge taimestiku (puju, malts) koristamine kulukas ja lõhub tehnikat.

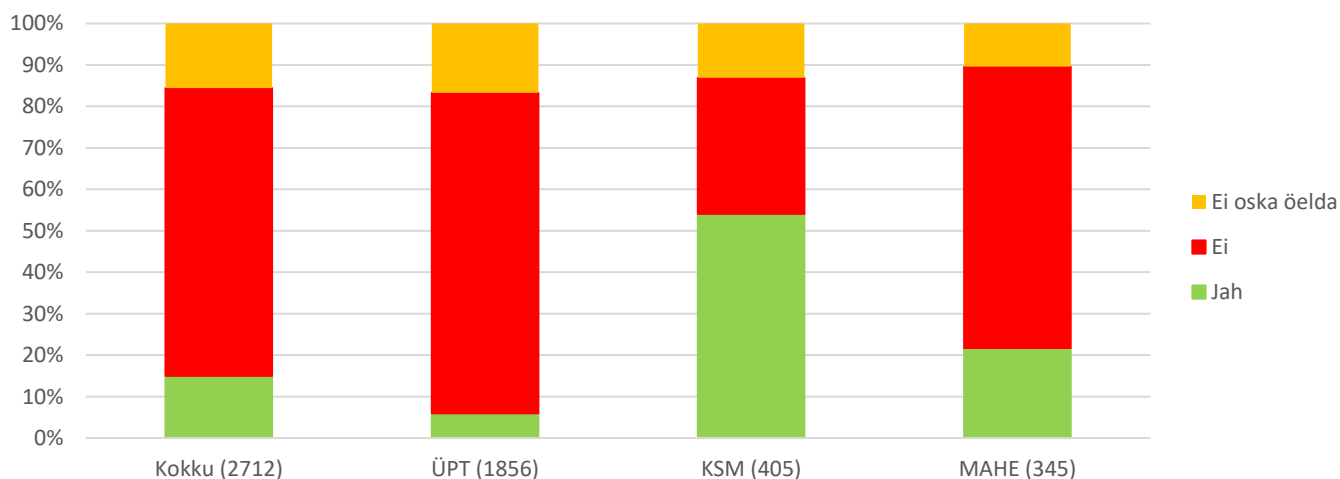

Joonis 60. ÜPT toetust taotlenud tootjate (n=2594) suhtumine HPK maastikuelementide säilitamise nõudesse (vastaja võis valida mitu vastust)

Samuti sooviti teada ÜPT toetuse taotlejate (n=2594) suhtumist HPK nõudesse säilitada (olenevalt elemendist põllumaal või põllumajandusmaal) põõsaste või puudega põllusaar, metsasiil, puude rida, puude või põõsastega hekk, kuivenduskraav ja kiviaed. Enim toetatakse põllusaarte, kuivenduskraavide ja kiviaedade säilitamise nõudeid (vastavalt 44%, 41% ja 37% vastanutest) (Joonis 60). Tootjatest 36% toetab metsasiilu säilitamise nõuet, 33% puude rea säilitamise nõuet ja 30% puude või põõsastega heki säilitamise nõuet. Tootjatest 23% leiab, et maastikuelementide säilitamine on vajalik, kuid vastavat nõuet ei poolda – nende elementide säilitamine võiks jääda tootja enda otsustada. 13% hinnangul teevad maastikuelemendid masinatöö keerulisemaks, raiskavad kütust ja seega on loodust saastavad ja kulukad. Vastajatest 11% ei näe vajadust kõiki loetletud maastikuelemente põllumaal või põllumajandusmaal säilitada, nende hinnangul piisab vaid kaitse all olevate looduse üksikobjektide, kinnismälestiste ja pärandkultuuriobjektide säilitamisest. Tootjatest 16% ei võta küsimuses seisukohta. Vastusevariandi „muu“ valis 2%. Lisatud 59 kommentaaris märgiti, et maastikuelemendid võiksid olla kohustuslikud suurematel põldudel, põhjustavad lisa kütusekulu ja seeläbi ka saastet, nõuded on liiga jäigad (ehkki maastikuelementide säilitamine üldiselt on vajalik), põllumehele endale võiks jätta rohkem otsustusõigust, nõue võiks olla seatud regiooniti st arvestada kohaliku eripäraga ning toetust tuleks suurendada.

Rohestamise nõude raames on põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustus nii ühtse pindalatoetuse (ÜPT) kui MAK keskkonnatoetuste taotlejatel, kelle põllumaa pindala on vähemalt 10 ha (püsirohumaa, tagasirajatud püsirohumaa TAR ja püsikultuuride alune pind ei kuulu põllumaa arvestusse). Nõuete täitmiseks tuleb vastavalt toetusaluste hektarite arvule kasvatada vähemalt kahte või kolme erinevat põllumajanduskultuuri. Kui taotlejal on 10–30 ha põllumaad, peab ta kasvatama vähemalt kahte põllumajanduskultuuri, kusjuures peamine kultuur ei tohi olla enam kui 75% kogu põllumaast. Kui põllumaa suurus on üle 30 ha, siis peab põllumaal kasvatama vähemalt kolme erinevat põllumajanduskultuuri. Põhikultuur ei tohi hõlmata enam kui 75% ja kaks peamist põllumajanduskultuuri kokku ei tohi hõlmata enam kui 95% põllumaast. Kui rohi ja muud rohttaimed või kesa hõlmavad üle 75% põllumaast, ei tohi ülejäänud põllumaal kasvav peamine põllumajanduskultuur hõlmata rohkem kui 75% kõnealuselt ülejäävast põllumaast, välja arvatud juhul, kui see ülejääv maa on kaetud rohu või muude rohttaimede või kesaga. Põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustusest on tootja vabastatud mahetunnustatud maal.

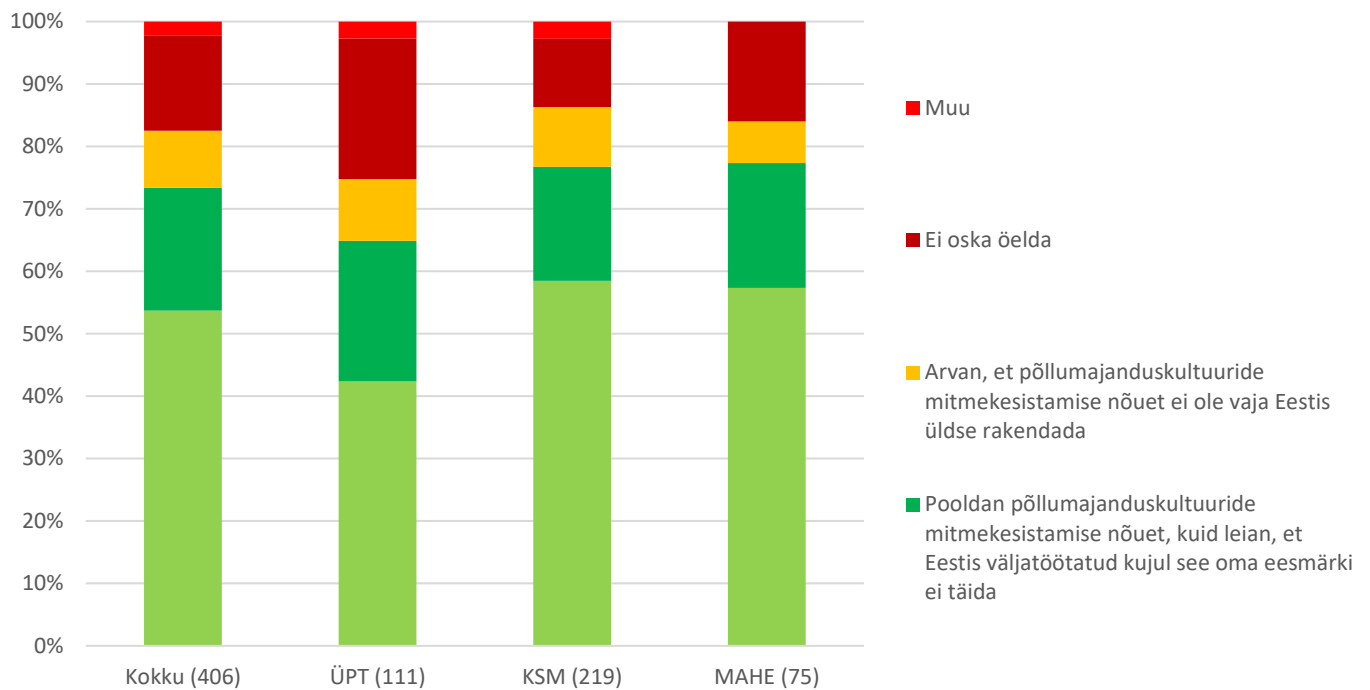

Joonis 61. Tootjate (n=2712) põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustus rohestamise nõude raames

Rohestamise nõude raames põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustusest on teadlik 15% vastanutest (Joonis 61). Kohustust pole enda sõnul 69% ning 16% tootjatest ei oska öelda, kas neil on see kohustus või mitte.

Põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustust kinnitanud tootjatelt (n=406) küsiti hinnangut antud nõudele. Küsimuses oli rõhutatud nõude eesmärk – soodustada keskkonnasäästlikumat tegutsemist põllumajanduses ning maastiku mitmekesistamist.

Joonis 62. Rohestamise nõude raames põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustusega tootjate (n=406) suhtumine antud kohustusse

Vastanud tootjatest 54% pooldab Eestis väljatöötatud kujul põllumajanduskultuuride mitmekesistamise nõuet, 20% sõnul pooldavad nad mitmekesistamise nõuet, ent leiavad, et Eestis väljatöötatud kujul see oma eesmärgi ei täida ning 9% hinnangul ei ole antud nõuet vaja Eestis üldse rakendada (Joonis 62). 15% tootjatest ei oma kindlat seisukohta. Vastusevariandi „muu“ on valinud 2% vastanutest, võimalust nõuet pikemalt kommenteerida kasutas 9 tootjat. Näiteks märgiti, et tootja isiklikust kogemusest lähtuvalt on puudujääke mitmekesisust hõlmavate kultuuride arvestuses, nt võiks eraldi kultuuridena arvestada liblikõieliste/kõrreliste segukülve, milles liblikõieliste osakaal üle 50%, kuna praktikas sellised põllud ei vaja lämmastikväetist, seega loomasöötade tootmine on nii keskkonna- kui ka kuluefektiivsem. Hetkel arvestatakse liblikõieliste/kõrreliste segud ühe kultuurina olenemata liblikõieliste kultuuride osatähtsusest. Lisaks mainiti, et mõnel juhul ei arvestata osasid reaalseid mitmekesistamise alasid otsitud põhjendustega. Mitmekesistamise nõue peaks kehtima 3–4 järjestikuse aasta peale kokku. Piimatootjatel võiks olla erisus sõltuvalt rohumaade protsendist, tootja ei ole huvitatud teravilja ja rohumaade (50/50) puhul lisaks kolmanda kultuurina herne kasvatamisest. Nõue on vajalik, ent tuleks üle vaadata majandusüksuse suurust arvesse võttes – tootjad peavad ka majanduslikult välja tulema. Arvesse tuleks võtta ka vahekultuuride kasvatamist.

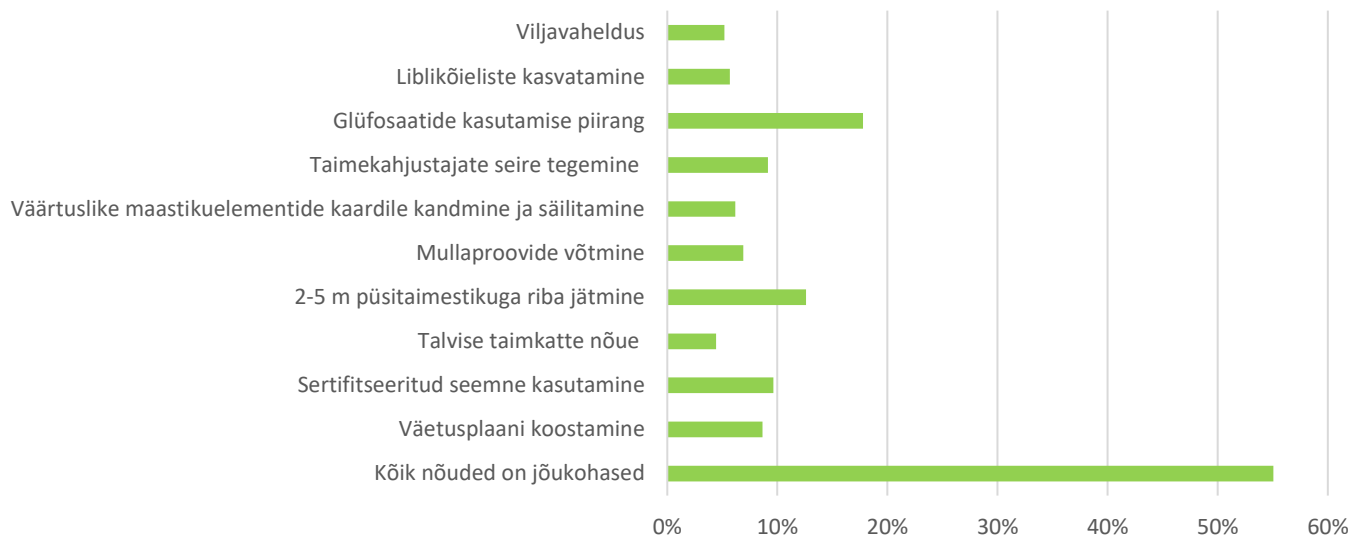
Maaelu arengukava keskkonnatoetused

Keskkonnasõbralik majandamine

Keskkonnasõbraliku majandamise (KSM) toetuse eesmärgiks on soodustada keskkonnasõbralike majandamisviiside kasutuselevõttu ja jätkuvat kasutamist põllumajanduses, et kaitsta mulda ja vett ning parandada nende seisundit, samuti suurendada elurikkust ja maastiku mitmekesisust ning tõsta põllumajandustootjate keskkonnateadlikkust.

KSM toetuse taotlejaid oli küsitlusele vastajate seas 15% (n=405). Küsimusele, milline KSM toetuse nõue on kõige raskemini täidetav, vastas 55% KSM taotlejatest, et kõik nõuded on jõukohased (Joonis 63). Raskemini täidetavateks nõueteks osutasid glüfosaatide kasutamise piirang (18%), 2–5 m püsitaimestikuga riba jätmine (13%), sertifitseeritud seemne kasutamine (10%), väetusplaani koostamine (9%) ja taimekahjustajate seire tegemine (9%). Vähem hinnati raskesti täidetavaks mullaproovide võtmise (7%), väärtuslike maastikuelementide kaardile kandmise ja säilitamise (6%), liblikõieliste kasvatamise (6%), viljavahelduse (5%) ja talvise taimkatte (4%) nõudeid.

Joonis 63. Tootjate (n=405) hinnang, milline keskkonnasõbraliku majandamise toetuse nõue on kõige raskemini täidetav (üks vastaja võis valida mitu vastust)

KSM tootjatel uuriti kui suurel osal teraviljade (va tatar ja mais) KSM toetusalusest külvipinnast kasutavad nad sertifitseeritud seemet. Vastustest selgus, et 39% kasutab sertifitseeritud seemet 16–50% toetusalusest külvipinnast, 37% tootjaid kasutab kuni 15% toetusalusest külvipinnast ning 24% vastajatest kasutab sertifitseeritud seemet rohkem kui 50% toetusalusest külvipinnast.

KSM toetuse üheks baasnõudeks on, et enne taimekaitsevahendi kasutamist korraldab taotleja põllumajandusmaal taimekahjustajate seire ja kannab andmed seire kohta veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse. Küsitluse vastustest selgus, et KSM taotlejatest 82% teeb seiret ise, 24% kasutab konsulendi abi, 22% kasutab erinevatest prognoosisüsteemidest (radio, tv, internet) saadavat infot ja 8% teostab seiret ettevõtte vastava valdkonna spetsialist (üks vastaja või valida mitu vastust).

Küsimusele, kas glüfosaadi kasvuäegse kasutamise piirang vähendab majapidamises taimekasvatusest saadavat tulu, vastas 40% KSM taotlejatest eitavalt. 33% KSM taotlejatest tõdes, et glüfosaadi kasvuäegse kasutamise piirang vähendab taimekasvatusest saadavat tulu, 27% KSM taotlejatest ei kasuta üldse glüfosaate.

ÜPT taotlejatelt, kes ei taotlenud KSM, KSA, MULD, MAHE ega KSM lisategevuste toetuseid, küsiti miks nad ei taotle KSM toetust (üks vastaja võis valida mitu vastust). Vastajatest (n=1825) 38% ei ole KSM toetusõiguslikku maad, 37% vastajatest ei ole toetuste kohta piisavalt informatsiooni saanud, 18% vastajate hinnangul ei kompenseeri toetussumma nõuete täitmisega kaasnevat kulusi, 12% hinnangul piiravad toetuse nõuded tegevusi. Vastusevariandi „Muu“ valis 6% vastajatest ning neist 21% lisas juurde kommentaari, et ei vasta nõuetele, 15% „Muu“ valijatest ei soovi KSM toetust taotleda.

Kõigilt küsitlusele vastanutelt (n=2712) uuriti, millised väited iseloomustavad nende vaateid keskkonnasõbraliku majandamise mesilaste korjealade rajamise lisategevuse kohta (üks vastaja võis valida mitu vastust). 31% vastajatel ei ole toetuse kohta piisavalt informatsiooni, 30% vastajate hinnangul toetab nende piirkonna maastik mesilasi juba piisavalt, 17% ei ole piirkonnas piisava mesitarude arvuga mesinikke, kellega koostööd teha, 12% hinnangul ei kompenseeri toetuse summa piisavalt nõuete täitmisega kaasnevat kulusi, võrdselt 9% vastajatest valis vastusevariante „Korjetaimede kasvatamine on liiga keeruline või ei sobi minu ettevõtte võimaluste ja maakasutusega“ ja „Ei ole usku meetme mõttekusse“, 4% vastajatest ei ole toetuse nõuded vastuvõetavad ning 1% hinnangul ei ole korjetaimede seemet saada.

Vastusevariandi „Muu“ valis 5% tootjatest ning kommentaarides toodi eelkõige välja, et ei osata öelda, ei peeta mesilasi ning nõudeid on keeruline täita. Nõuetest, mida on keeruline täita, toodi välja korjetaimede ja –ala nõue ning lisaks, et läheduses pole piisavalt mesitarusid.

KSM toetust taotlevatelt tootjatelt, kes ei taotle täiendava veekaitse lisategevuse toetust (n=340), uuriti miks nad vastava lisategevuse toetust ei taotle (üks vastaja võis valida mitu vastust). Vastajatest 44% ei ole toetuse kohta piisavalt informatsiooni, 31% hinnangul ei kompenseeri toetuse summa nõuete täitmisega kaasnevaid kulusi ning 24% ei ole piisavalt talvise taimkatte all olevat pinda. Vastusevariandi „Muu“ valijad (9%) said võimaluse vastust kommenteerida ning enim (27%) toodi välja, et ei saa kindel olla, kas saab piisavalt talivilja külvata.

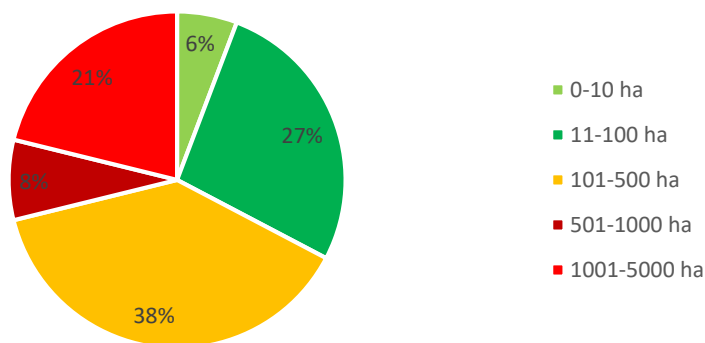
Põllulindude soodustamise lisategevuse toetuse taotlejaid (n=17) ajendab enim soov põllulindude elutingimusi parandada (77%). Lisategevuse toetuse taotlemise ajendiks oli 65% niitele puuduv kasutusotstarve, 41% niitmise ebaotstarbekus (nt halb asukoht, ebatasane pinnas), 24% niite madal söödaväärtus, 18% ei olnud ilmastiku tõttu võimalik ala tähtjaks niita ning kasutas lisategevuse võimalust (üks vastaja võis valida mitu vastust).

KSM põllulindude soodustamise lisategevuse mittetaotlemise ajendeid uuriti tootjatelt, kellel on püsirohumaid, kuid ei taotle KSM põllulindude soodustamise lisategevuse toetust (n=43). 53% vastajatel ei ole lisategevuse kohta piisavalt informatsiooni, 35% märkis, et lisategevuse eest ei anta toetust, 16% on kõigi rohumaa toodang vajalik loomasöödaks ning 7% ei näe vajadust sel viisil põllulinde soodustada (üks vastaja võis valida mitu vastust).

Piirkondlik mullakaitse

Piirkondliku mullakaitse toetuse (MULD) eesmärgiks on tagada erodeeritud ja turvasmuldade jätkusuutlik kasutamine, piirata kasvuhoonegaaside emissiooni ja mullaerosiooni (sh deflatsiooni), vähendada toitainete leostumist ning säilitada ja suurendada mulla orgaanilise aine sisaldust.

MULD tootjaid oli küsitlusele vastanute hulgas 2% (n=52). Esindatuim oli tootjate suurusgrupp 101–500 ha, n=20 (Joonis 64).

Joonis 64. Küsitluses osalenud MULD tootjate (n=52) jagunemine suurusgrupiti

Mullakaitse toetusluseid maid kasutavad silo või heina tootmiseks 54%, hekseldavad 50% ning niidavad 40% MULD tootjatest (üks vastaja sai valida mitu vastust). 21% jätab üle aasta niitmata, hekseldamata või muul viisil hooldamata seoses põllulindude soodustamise lisategevusega, 19% karjatab, 13% kasvatab püsilooalusi, 6% kasutab mullakaitse toetusalust maad mesilaste korjealaks ning samuti 6% kohalikku sorti taimede kasvatamiseks.

MULD toetuse saaja võib rohumarat uuendada ainult otsekülvi või pealekülvi teel. Turvasmuldadel on rohumaa uuendamine lubatud üks kord kohustuseperioodi jooksul randaalimise ja/või freesimise teel. Pooled MULD tootjatest (50%) ei olnud rohumaid uuendanud. Toetusaluste rohumaa rajamisel või uuendamisel olid tootjatest 27% kasutanud pealekülvi ja 23% otsekülvi ning 21% oli kasutanud randaalimist (üks vastaja võis valida mitu vastust).

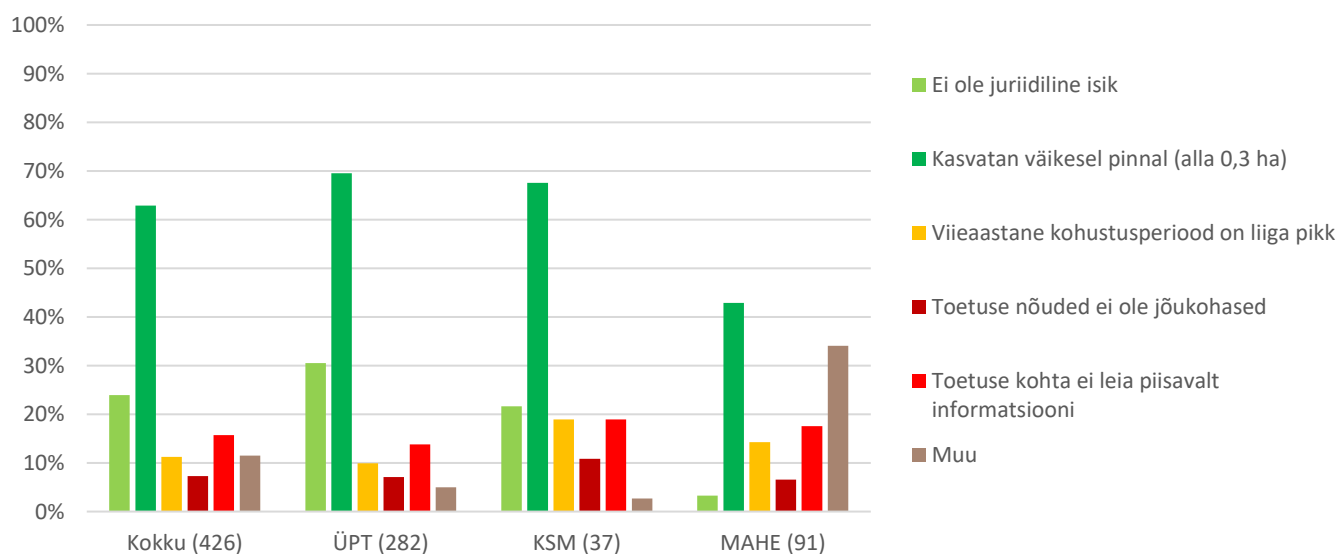
Piirkondliku mullakaitse toetuse taotlejatel uuriti kas nad taotleksid MULD toetust, kui glüfosaadi kasutamine rohumaade rajamisel ja uuendamisel keelustataks ja rohumaad lubataks rajada ja uuendada üksnes otsekülvi, pealekülvi, randaalimise ja freesimisega (äestamisega). Ligi pooled (48%) arvasid, et sõltub rohumaast ja seal valitsevatest tingimustest, 31% vastajatest taotleks ikka ning 10% ei taotleks üldse, 12% vastajatest ei osanud hinnata, kuidas nad antud olukorras käituksid.

Keskkonnasõbralik puuvilja- ja marjakasvatuse

Keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse (KSA) eesmärgiks on vähendada aianduskultuuride kasvatamisel taimekaitsevahendite kasutamist, tagada tarbijatele tervislikum toit, vähendada toitainete leostumist mullast ning aidata kaasa bioloogilise mitmekesisuse säilimisele põllumajandusmaastikus. Toetust on võimalik taotleda ka keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse ning maasikakasvatuse eest (KSK), mis on keskkonnasõbraliku majandamise toetuse lisatoetus.

Alustuseks küsiti tootjatelt, kes 2020. aastal ei taotlenud KSA toetust puuvilja- ja marjakasvatuse ning sellega seotud tegevuste elluviimise eest, kuid kasvatavad marja- või puuviljakultuure (n=426), millised on nende KSA toetuse mittetaotlemise peamised põhjused.

Enamik vastajatest (63%) ei saa KSA toetust taotleda, sest kasvatavad viljapuid või marjapõõsaid alla 0,3 ha suurusel pinnal (KSA toetust võib taotleda vähemalt 0,3 ha suuruse põllumajandusmaa kohta) (Joonis 65). Mittetaotlemise põhjustena on välja toodud ka, et vastanu pole juriidiline isik (24%), toetuse kohta ei leia piisavalt informatsiooni (16%), viieaastane kohustusperiood on liiga pikk (11%) ning toetuse nõuded ei ole jõukohased (7%). Vastusevariandi „Muu“ valis ning valikut kommenteeris 12% vastanutest. MAHE tootjatest enamik kommenteeris, et ei taotle KSA toetust, kuna on juba mahetootja. ÜPT toetuse taotlejad on peamiste KSA mittetaotlemise põhjustena välja toonud, et saadav toetus ei ole nõuetega proportsioonis, ning et kasvatatakse oma tarbeks.

Joonis 65. Põhjused, miks marja- või puuviljakultuure kasvatavad tootjad ei ole taotlenud keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse (KSA) toetust (üks vastaja võis valida mitu vastust)

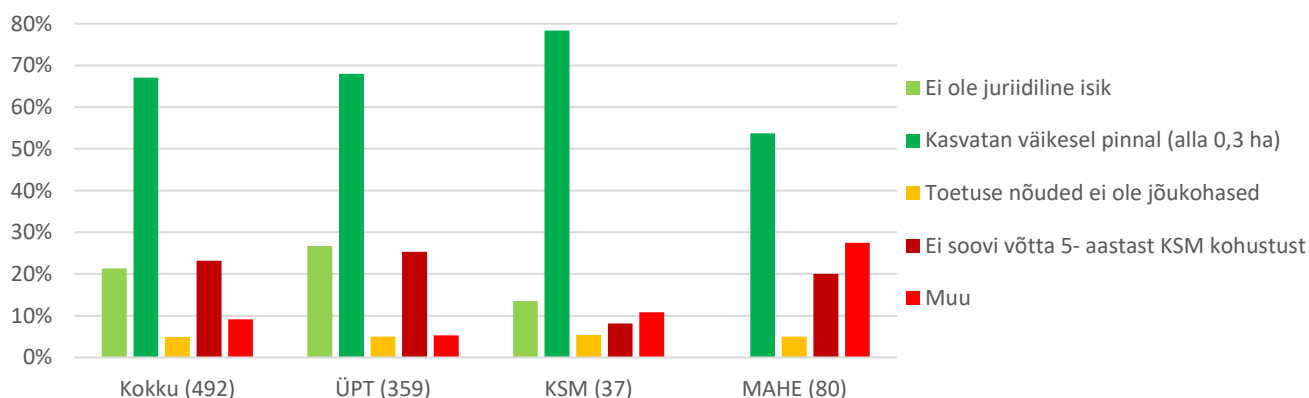
Tootjatelt, kes eelmise küsimuse juures vastasid, et toetuse nõuded ei ole jõukohased (n=31), küsiti, milliseid KSA toetuse nõudeid peavad nad kõige raskemini täidetavateks. Vastajad võisid ära märkida kuni kaks vastusevarianti.

35% tootjate hinnangul on kõige raskemini täidetav nõue olemasoleva aia uuendamine nõutava istutustiheduse saavutamiseks, võrdselt 26% vastajatest peab kõige raskemini täidetavaks bioloogilist mitmekesisust toetavate elementide rajamise ja kaitseheki rajamise nõudeid ning võrdselt 23% vastajatest on kõige raskemini täidetavaks taimekahjustajate seire ja toetusõiguslikul maal rohu 30 cm kõrgusena hoidmise nõuded, reavahede vähemalt kahe kolmandiku ulatuses rohukamara hoidmise nõude tõi välja 13% ning mullaproovide võtmise samuti 13% vastajatest, 10% nimetas keskkonnasõbraliku aianduse koolitusel osalemist, 6% võrade hooldamist lõikuse teel ning 3% glüfosaadi kasutamise keeldu.

Vastajatel, kes taotlesid 2020. aastal keskkonnasõbraliku aianduse toetust puuvilja- ja marjakasvatuse ning sellega seotud tegevuste elluviimise eest (n=18), paluti hinnata, millised nõuded on kõige raskemini täidetavad (üks vastaja sai valida kuni kaks vastusevarianti). 56% on kõik toetuse nõuded jõukohased, võrdselt 17% vastajatest hindasid kõige raskemini täidetavaks olemasoleva aia uuendamise nõutava istutustiheduse saavutamiseks, taimekahjustajate seire, bioloogilist mitmekesisust toetavate elementide rajamise ja kaitseheki rajamise nõudeid, 11% vastajatest on kõige raskemini täidetav toetusõiguslikul maal rohu 30 cm kõrgusena hoidmise nõue.

Tootjatelt, kes kasvatavad köögivilja, ravim- ja maitsetaimi või maasikat, ent ei taotlenud 2020. aastal keskkonnasõbraliku aianduse toetust köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuse ning maasikakasvatuse tegevuse elluviimise eest (KSK), küsiti, millised on toetuse mittetaotlemise peamised põhjused (Joonis 66). Vastajatest (n=492) enamik (67%) kasvatavad väikesel pinnal (alla 0,3 ha), 23% ei soovi võtta 5-aastast KSM kohustust, 21% ei taotle KSK toetust kuna ei ole juriidiline isik ning 5% ei ole toetuse nõuded jõukohased (üks vastaja sai valida mitu vastusevarianti). Vastajatest 5% valis vastusevariandi „Muu“ ning lisas vastusele kommentaari. 42% valiku „Muu“ tegijatest lisas selgituseks, et on mahetootja, lisaks toodi välja ka, et nõuded ei ole proportsioonis toetusega ning kasvatatakse vaid oma tarbeks.

Joonis 66. Põhjused, miks köögivilja, ravim- ja maitsetaimi või maasikat kasvatavad tootjad ei ole taotlenud keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuse ning maasikakasvatuse (KSK) toetust (üks vastaja võis valida mitu vastust)

Tootjatelt, kes eelmise küsimuse juures vastasid, et toetuse nõuded ei ole jõukohased (n=24), paluti hinnata, milliseid KSK toetuse nõudeid peavad nad kõige raskemini täidetavateks. Vastajad võisid ära märkida kuni kaks vastusevarianti. Vastanutest 38% hindas kõige raskemini täidetavaks nõudeks toetusõiguslikul maal rohukamara 30 cm kõrgusena hoidmise nõuet, taimekahjustajate seire ja keskkonnasõbraliku aianduse koolitusel osalemise nõudeid pidas kõige raskemini täidetavaks võrdselt 29% vastajatest, 17% tõi välja mullaproovide võtmise, 13% glüfosaadi kasutamise keelu kohustuseaasta jooksul, 8% olemasoleva maasikaistanduse uuendamise nõutava istutustiheduse saavutamiseks ning samuti 8% maasikaistanduses multši kasutamise nõude.

Samu nõudeid paluti täidetavuse seisukohast hinnata ka KSK toetuse taotlejatel (n=16). Enamikule vastajatest (56%) on kõik toetuse nõuded jõukohased, 19% (3 vastust) tõi välja taimekahjustajate seire, võrdselt 13% vastustest hindasid kõige raskemini täidetavaks maasikaistanduses multši kasutamise ja toetusõiguslikul maal rohukamara 30

cm kõrgusena hoidmise nõuded, 6% (1 vastus) tõi välja olemasoleva maasikaistanduse uuendamise nõutava istutustiheduse saavutamiseks (üks vastaja võis valida mitu vastusevarianti).

Kohalikku sorti taimede kasvatamine

Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuse (SORT) eesmärk on tagada kultuuripärandi ja geneetilise mitmekesisuse seisukohast oluliste kohalike taimesortide säilimine ning soodustada vanade kohalike puuvilja- ja marjasortidega uute istandike rajamist. Kohalikku sorti taimede [nimikirjas](#) on 5 põllukultuuri ning 43 puuvilja- ja 12 marjakultuuri.

Kõikidelt küsitlusele vastajatelt (n=2712) sooviti teada, kas nende ettevõttes kasvatatakse kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuse raames toetatavaid sorte. Vastajatest 92% ei kasvata toetusluseid sorte, 5% kasvatab ainult põllukultuure, 1,4% kasvatab puuvilja- ja marjakultuure ja 1% marjakultuure. Vastusevariante „Jah, puuviljakultuure“ ja „Jah, põllu-, puuvilja- ja marjakultuure“ valis alla 1% vastanutest.

SORT toetuse taotlejad moodustasid väikse osa küsitlusele vastajatest, ainult 0,5% (13 vastajat). Toetusluseid põllukultuure kasvasid, kuid SORT toetust ei taotlenud 153 vastajat (5,6% kõigist küsitlusele vastajatest). Neist 44% tõi SORT toetuse mittetaotlemise põhjusena välja, et nad ei soovi siduda ettevõtet 5-aastase kohustusega. 34% ei ole toetuse kohta piisavalt informatsiooni leidnud, 14% leidis, et sertifitseeritud seemet ei ole piisavas koguses saada ning samuti 14% leidis, et toetuse nõuded piiravad liialt majandustegevust. Vastusevariandi „Muu“ valis ning lisas kommentaari 5% vastajatest, kommentaarides toodi põhjustena välja vajaduse puudumine ning kasvatamine väiksel pinnal.

Toetusluseid puuvilja- ja/või marjakultuure kasvasid SORT toetuseta 72 vastajat (2,7% kõigist küsitlusele vastajatest). Toetuse mittetaotlemise peamiste põhjustena toodi välja, et olemasolevatel kultuuridel puuduvad sordiehtsuse tõestamiseks vajalikud taimepassid või ostudokumendid (36%), puuduvad rahalised vahendid uue aia rajamiseks (35%), ning et toetuse kohta ei ole leitud piisavalt informatsiooni (31%). Võrdselt 18% vastajatest tõi mittetaotlemise põhjustena välja, et keeruline on täita kümnest erinevast sordist puuviljakultuuri kasvatamise nõuet ning keeruline on täita viiest erinevast sordist marjakultuuri kasvatamise nõuet, 8% vastajatest nimetas põhjusena, et toetusluseid kultuure ei ole piisavalt saada. Vastusevariandi „Muu“ valis ning lisas kommentaari 11% vastajatest, kommentaarides toodi põhjustena välja kasvatamine väiksel pinnal ning huvi puudus toetuse vastu.

Poollooduslike koosluste hooldamine (PLK)

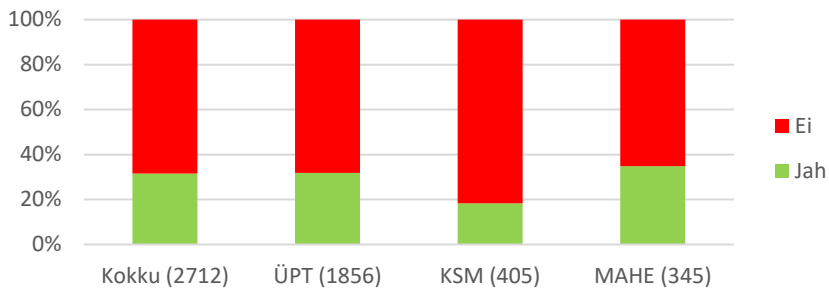
Liigirikkad poollooduslikud kooslused (PLK-d), rahvakeeli ka pärandkooslused, on tekkinud inimtegevuse tulemusena. Ühelt poolt iseloomustab neid rikkalik looduslik elustik, teiselt poolt on tegemist traditsiooniliste põllumajandusmaastikega. Seetõttu on PLK-d olulised nii looduskaitse kui põllumajanduse seisukohast. PLK-dele iseloomuliku suure elurikkuse säilitamiseks või tõstmiseks on vajalik nende järjepidev hooldamine – karjatamine ja niitmine.

Poollooduslike koosluste ja nende hooldamisega seotud küsimustele vastasid olenevalt küsimusest kas kõik küsitlusele kaasatud 2712 tootjat või teatud tingimustel väiksem arv tootjaid. Vastajate arv ning vastamise eeltingimused on iga küsimuse juures eraldi välja toodud.

Esmalt küsiti, kas ettevõtte omandis või kasutuses on poollooduslikke kooslusi, sõltumata sellest, kas nendele mingit toetust taotletakse. Küsimusele vastasid kõik tootjad.

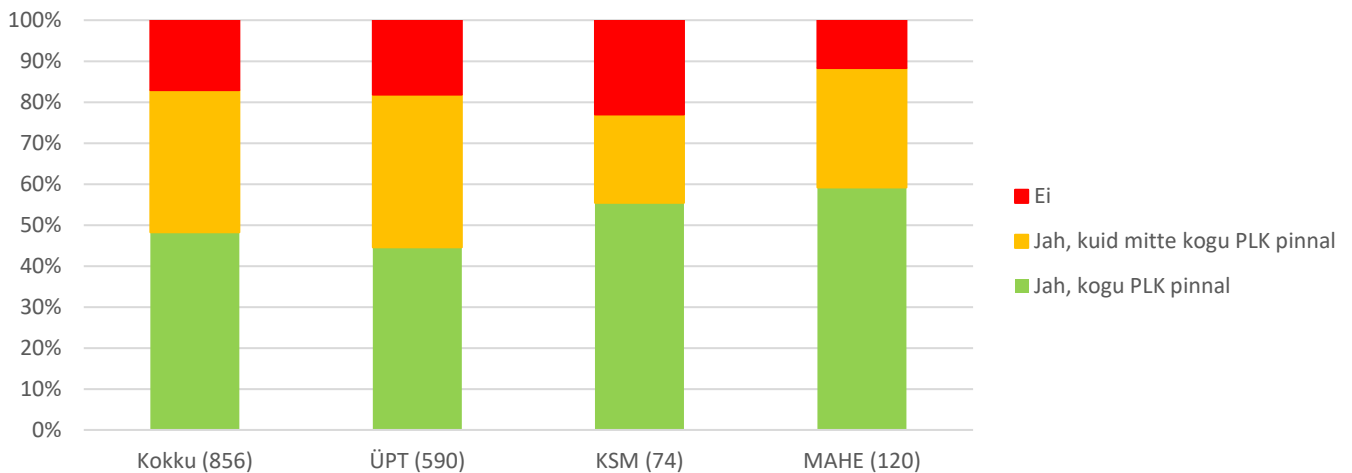
Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Joonis 67. Tootjate (n=2712) kinnitus ettevõtte omandis või kasutuses olevate poollooduslike koosluste kohta (olenemata sellest, kas nendele mõnda toetust taotletakse)

Tootjatest 32% kinnitas, et nende omandis või kasutuses on poollooduslikke kooslusi (Joonis 67). MAHE ja ÜPT tootjatel on poollooduslikke kooslusi sagedamini (vastavalt 35% ja 32%) kui KSM tootjatel (18%).

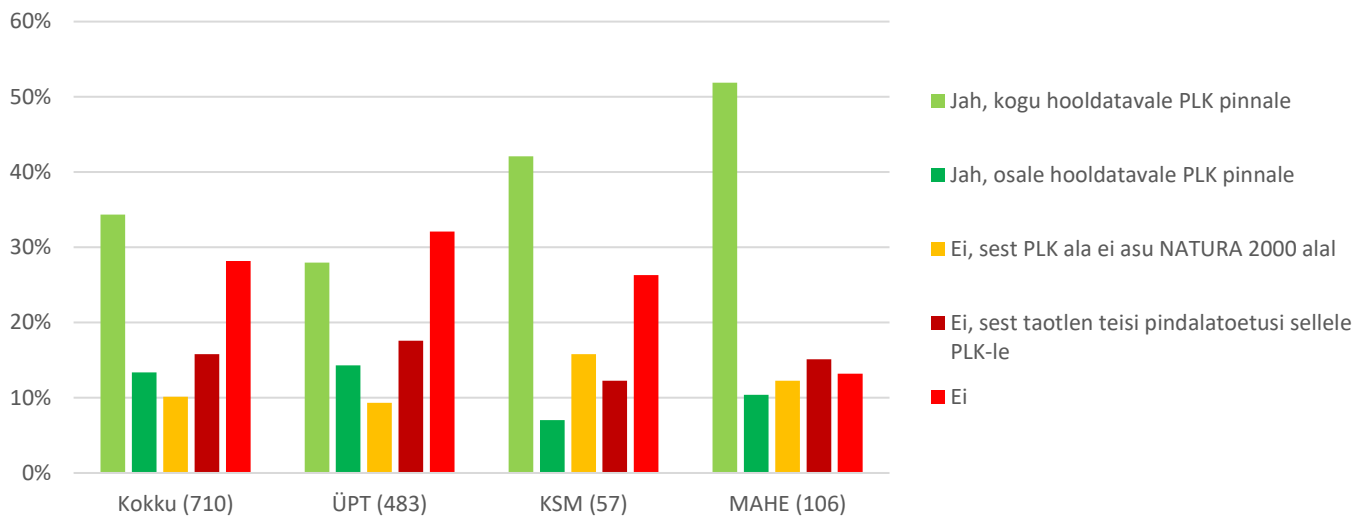
Tootjatest, kelle sõnul on nende omandis või kasutuses poollooduslikke kooslusi, kinnitasid ligi pooled (48%), et hooldavad kogu oma poollooduslike koosluste pinda, 35% hooldab osaliselt ning 17% ei hoolda (Joonis 68). MAHE tootjate seas on võrreldes ÜPT ja KSM gruppidega enim neid, kes hooldavad poollooduslikke kooslusi vähemalt osaliselt (88%).

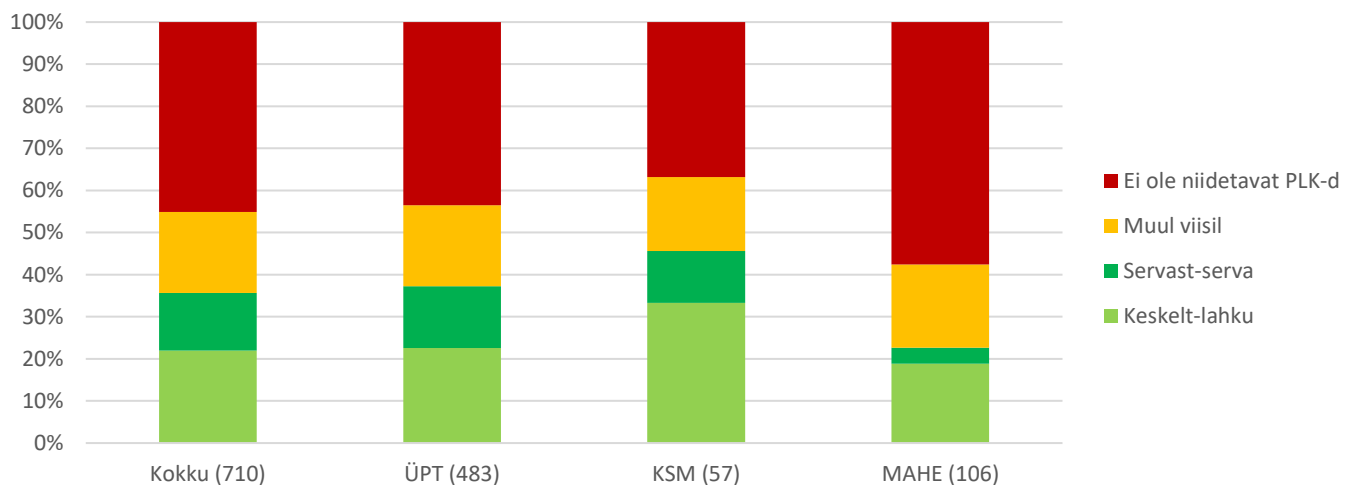
Joonis 68. Tootjate vastus ettevõtte omandis või kasutuses olevate poollooduslike koosluste (n=856) hooldamise kohta (olenemata sellest, kas nendele mõnda toetust taotletakse)

Tootjatelt, kes kinnitasid, et nende omandis või kasutuses on poollooduslikke kooslusi ning nad hooldavad neid kogu pinnal või osaliselt, küsiti, kas nad taotleavad poolloodusliku koosluse hooldamise toetust (PLK). Vastanutest 34% taotleb PLK toetust kogu hooldatavale PLK pinnale ning 13% osale hooldatavale PLK pinnale, samas kui 28% toetust ei taotle (Joonis 69). 10% tootjatest ei taotle PLK toetust, sest poollooduslik kooslus ei asu NATURA 2000 alal ning 16% toob mittetaotlemise põhjuseks, et taotleb sellele alale teisi pindalatoetusi. PLK toetust taotlevad sagedamini MAHE ja KSM tootjad – neist vastavalt 62% ja 49% taotleb toetust vähemalt osale hooldatavast poollooduslike koosluste pinnast.

Joonis 69. Poollooduslike kooslusi omavate või kasutavate ning osaliselt või täielikult hooldavate tootjate (n=710) kinnitus poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse (PLK) taotlemise kohta (vastaja võis valida mitu vastust)

Joonis 70. Hooldatavate PLK-de (>15 ha, välja arvatud puisniit) niitmise võtted (n=710)

Oma valduses olevaid poollooduslike kooslusi vähemalt osalisel pinnal hooldavatel tootjatel paluti öelda, kuidas nad niidavad hooldatavaid PLK-sid, mis on suuremad kui 15 ha (välja arvatud puisniit). Keskelt-lahku niitmist harrastab 22% ja servast-serva niitmist 14% tootjatest; (küsitud suurusega) niidetavat PLK-d ei ole 45%-l vastanutest. Muul viisil niidab 19% vastanutest, lisati 114 selgitavat kommentaari. Valdavalt on tegu väiksemate põldudega kui 15 ha. Ka märgitakse korduvalt, et niitmise asemel karjatatakse või tehakse mõlemat. Mitmel juhul rõhutatakse, et niitmistõid tehakse aeglaselt ja ümbrust jälgides, et sealseid loomi-linde hoida, kui on näiteks rukkiräägu pesakonnad heinamaal, jäetakse niitmine pooleli ja jätkatakse hiljem.

PLK toetust taotlenud tootjatel küsiti, millised toetuse nõuded on kõige raskemini täidetavad (Joonis 71). Vastanute hinnangul on kõige raskemini täidetavateks nõueteks PLK esinemisala niitmise keeld enne 10. juulit (22%), hekseldamise keeld (20%) ning asjaolu, et alal, mille kohta toetust taotletakse, peab olema kohapeal visuaalselt tuvastatav piir, sealjuures peab piir võimaldama eristada alasid taotletud toetuse ühikumäära järgi (18%).

Keeruliseks peetakse ka tingimusi, et niidetav PLK peab olema niidetud ja niide kokku kogutud 1. septembriks (15%); et karjatamise tulemusena peab 1. oktoobriks kogu taotletaval alal olema visuaalselt tuvastatav, et loomad on alal toitunud selliselt, et rohustu on vähemalt 50 protsendi ulatuses madalaks söödud ning ülejäänud alal on rohustu valdavalt söödud; ning loomale lisa sööda andmise keeld taotlusel poollooduslikul kooslusel (mõlemad 14%).

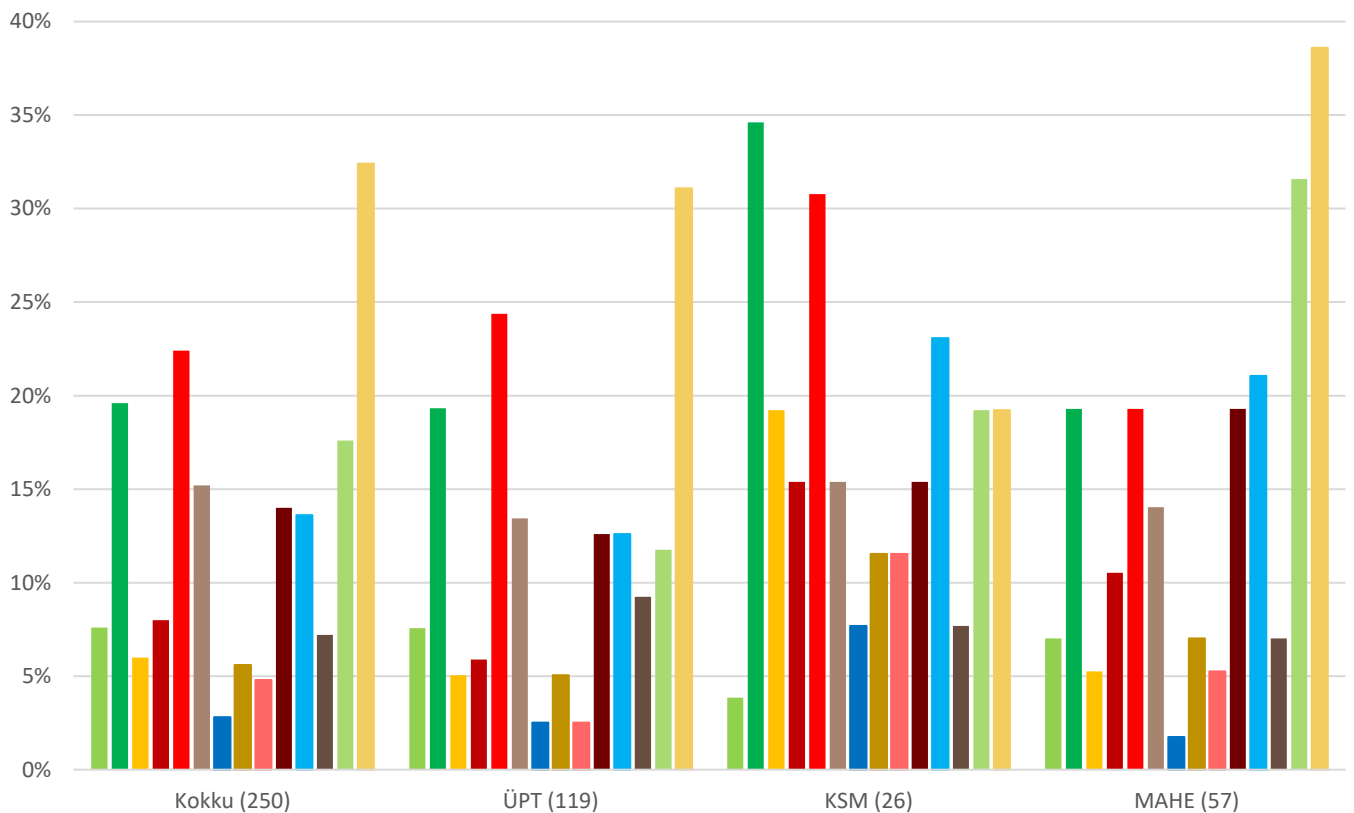
Kõige harvem märgiti raskesti täidetavana nõue niita suuremat kui 15 ha niidetavat põllooduslikku kooslust (v. a puisniit) keskelt-lahku, servast-serva või mõnel muul Keskkonnaametiga eelnevalt kooskõlastatud meetodil.

Vastanutest ligi kolmandik (32%) leiab aga, et ükski toetuse nõue ei ole raskesti täidetav, MAHE tootjatest arvab nii koguni 39%.

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Eesti maaelu arengukava 2014–2020 4. ja 5. prioriteedi hindamine

■ Rannaniidul ja loopeasel on lubatud ainult karjatamine.

■ PLK esinemisala ei tohi hekseldada.

■ Taotleja või tema esindaja, kes tegeleb poolloodusliku koosluse hooldamisega, peab osalema Keskkonnaameti korraldatud poolloodusliku koosluse hooldamise koolitusel, mis tutvustab arengukava nõudeid.

■ Keskkonnaameti poolt seatud lisatingimused ala hooldamiseks PLK heas seisundis hoidmise või parendamise eesmärgil.

■ PLK esinemisala ei tohi niita enne 10. juulit.

■ Niidetav PLK peab olema niidetud ja niide kokku kogutud 1. septembriks.

■ Niidetav PLK, mis on suurem kui 15 hektarit, (v. a puisniit), tuleb niita keskelt-lahku, servast-serva või muul meetodil, kui Keskkonnaamet on andnud selleks nõusoleku. Tööde alustamisest tuleb teavitada Keskkonnaametit.

■ Karjatamisega PLK-l tuleb alustada kaitse-eeskirjas, kaitsekorralduskavas või liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavas sätestatud tähtpäeval, selle puudumisel Keskkonnaameti nõusolekul vabalt valitud ajal.

■ Rannaalal tuleb alustada karjatamisega hiljemalt 31. mail.

■ Karjatamise tulemusena peab 1. oktoobriks kogu taotletaval alal olema visuaalselt tuvastatav, et loomad on alal toitunud selliselt, et rohustu on vähemalt 50 protsendi ulatuses madalaks söödud ning ülejäänud alal on rohustu valdavalt söödud.

■ Poollooduslikul kooslusel, mille kohta toetust taotletakse, on keelatud anda loomale lisa sööta.

■ Põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta kantakse andmed põlluraamatusse.

■ PLK esinemisalal, mille kohta toetust taotletakse, peab olema kohapeal visuaalselt tuvastatav piir, sealjuures peab piir võimaldama eristada alasid taotletud toetuse ühikumäära järgi.

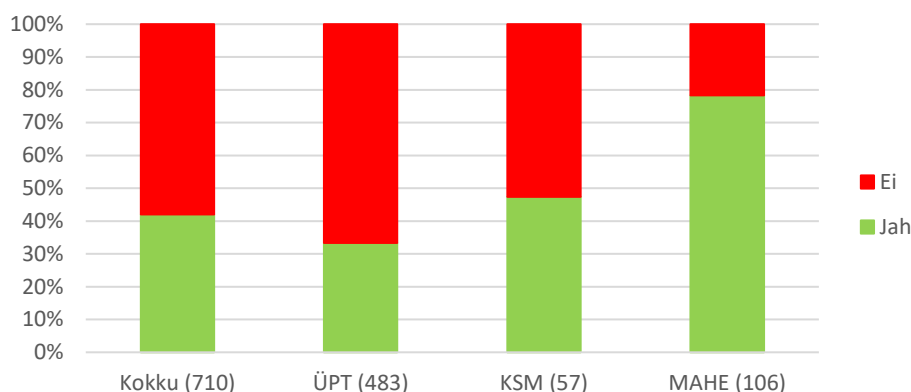
■ Ükski toetuse nõue ei ole raskesti täidetav.

Joonis 71. Raskemini täidetavad PLK toetuse nõuded taotlejate (n=250) hinnangul (vastaja võis valida mitu vastust)

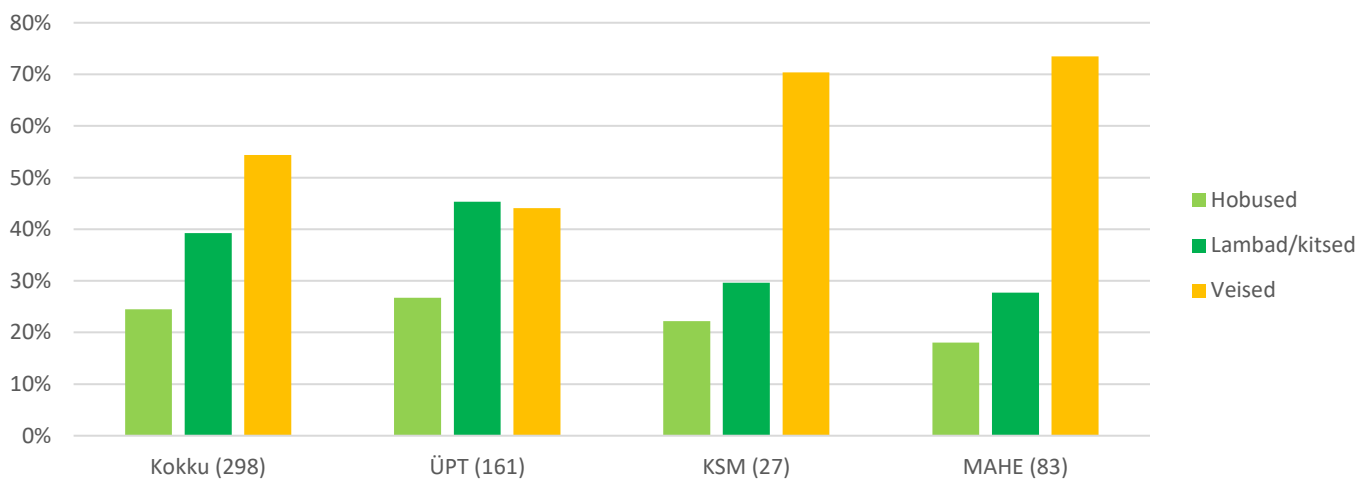
PLK toetuse taotlejatel paluti meetme nõuete kohta ka ettepanekuid ja kommentaare. Tähelepanekuid laekus 45 (18% vastanutest). Soovitakse vähem bürokraatiat ja rohkem paindlikkust nii tähtaegade, hooldusvõtete kui kohustusperioodi osas. Märgitakse, et toetused peaksid olema suuremad ja väiksematel ning raskemini ligipääsetavatel PLK aladel peaks olema kõrgem toetusmäär ha kohta, kui suurtel ja hästi ligipääsetavatel aladel.

Kuna üheks traditsiooniliseks PLK-de hooldamise viisiks on karjatamine ning toetuse üheks eesmärgiks on suurendada põllumajandusloomade abil hooldatavate alade osa, siis küsiti PLK-sid hooldavatelt tootjatelt, kas nad karjatavad neil aladel ka loomi. Selgus, et loomi karjatab 42% vastanutest, sealjuures teeb seda MAHE tootjatest lausa 78% (Joonis 72).

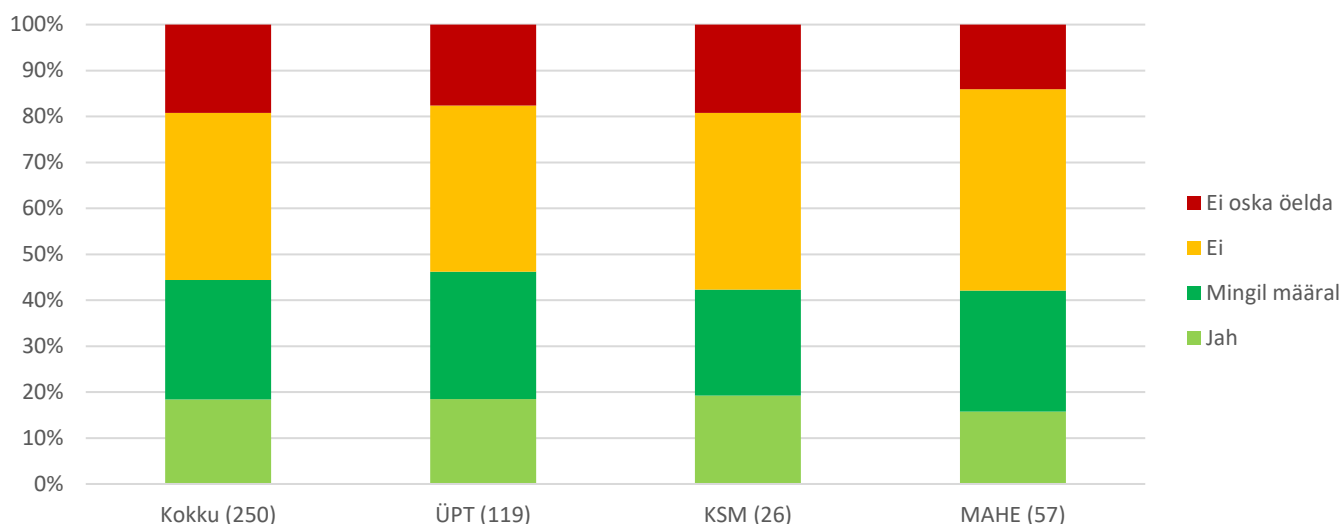
Joonis 72. Loomade karjatamine hooldatavatel PLK-del (n=710)

Loomade karjatajatelt küsiti omakorda, milliseid loomi hooldatavatel PLK-del karjatatakse. Veiseid karjatab 54%, lambaid/kitsi 39% ning hobuseid 24% vastanutest (Joonis 73). Lambaid/kitsi ja hobuseid karjatavad oma hooldatavatel PLK-del sagedamini ÜPT tootjad (vastavalt 45% ja 27%), veiseid aga MAHE ja KSM tootjad (vastavalt 73% ja 70%).

Joonis 73. Hooldatavatel PLK-del karjatavad loomad (n=298; vastaja võis valida mitu vastust)

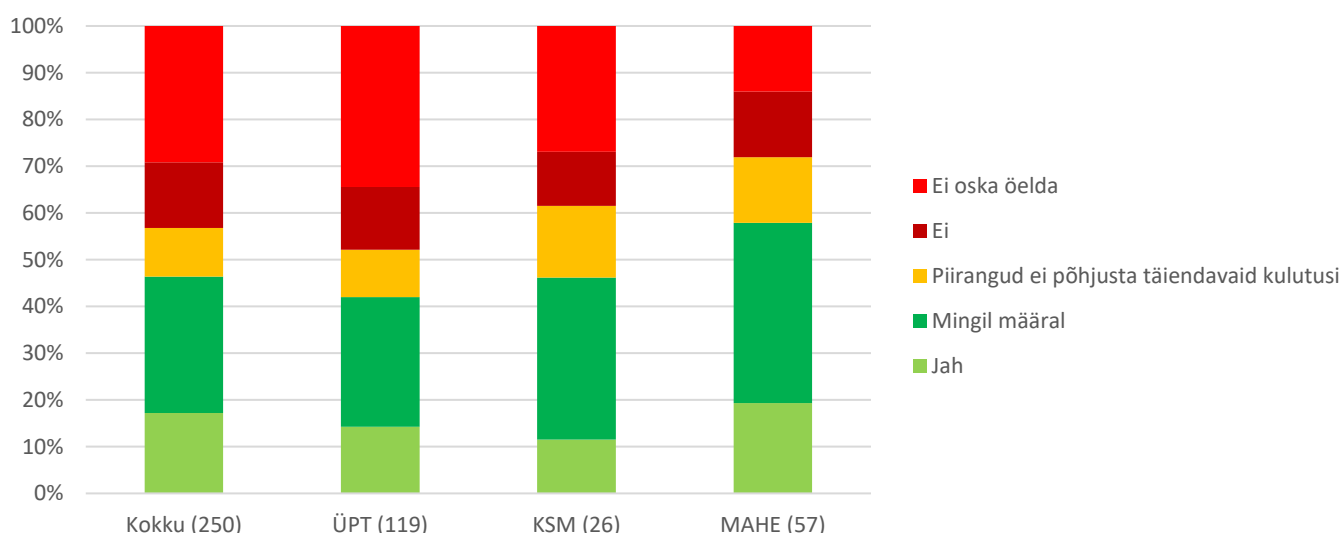

Joonis 74. PLK toetuse taotlejate (n=250) valmidus PLK-sid hooldada ka ilma selle eest toetust saamata

PLK toetuse taotlejatest 18% hooldaks oma valduses olevaid poollooduslikke kooslusi ka ilma selle eest toetust saamata ning 26% hooldaks neid mingil määral (Joonis 74). Vastanutest 36% seda kindlasti ei teeks ning 19% ei oska öelda, kuidas sellisel juhul toimiks. Tootmistüübiti märgatavat erinevust ei ole, vaid MAHE grupis on mõnevõrra vähem neid, kes ei oma kindlat seisukohta (14%) ning selle võrra rohkem kindlaid keeldujaid (44%).

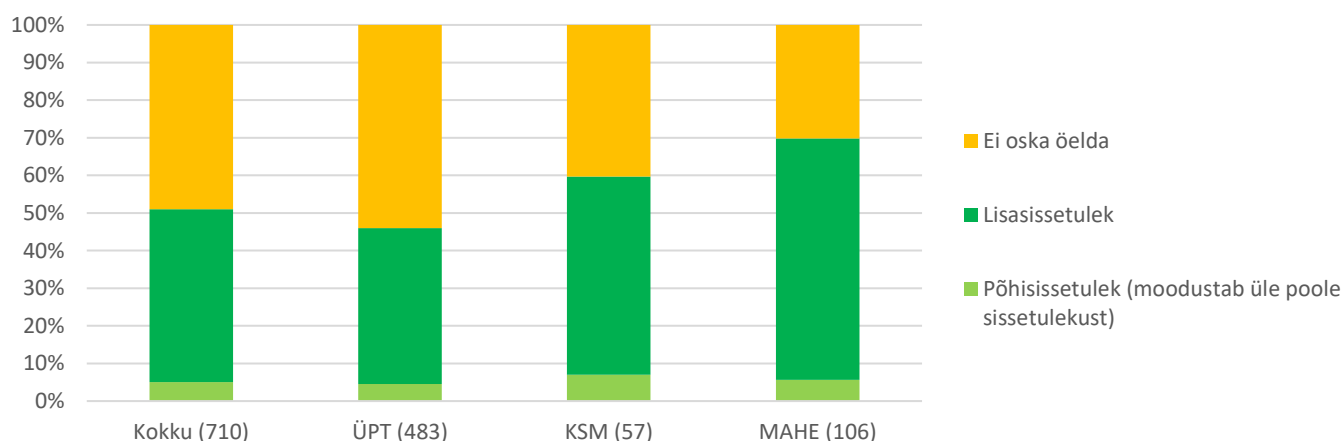
Vastajad, kes oleksid valmis või mingil määral valmis oma poollooduslikke kooslusi ka toetust saamata hooldama, said oma vastust selgitada/kommenteerida. Laekus 89 kommentaari. Soovitakse oma PLK-sid võsastumise eest hoida (nii tuleohutuse kaalutlustel, seal elavate looduslike liikide hoidmiseks kui ka kena vaate säilitamiseks), raiutavaid kadakaid kasutatakse aia ehitamisel ja kütteks, nii säilitatakse oma loomadele vajalik karjamaa, hooldatakse missioonitundest, et leevendada kaudselt oma ökoloogilist jalajälge ja olla parem inimene, oma maa korrashoidu peetakse loomulikuks (ka ilma toetusteta), esivanemate traditsioonid – nii on ajast aega tehtud, soov säilitada armastatud ja väärtuslikku keskkonda ka järeltulevatele põlvedele, selles nähakse ka põllumajandus- ja talupojakultuuri ning traditsioonilise eluviisi hoidmist.

Joonis 75. PLK toetuse taotlejate (n=250) hinnang toetuse nõuetest tulenevate lisakulutuste ja saamata jäänud tulu piisavale kompenseerimisele PLK toetuse läbi

Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus kompenseerib toetuse nõuetest tulenevad lisakulutused ja saamata jäänud tulu taotlejatest 17% hinnangul; samas 14% vastajate meelest see nii ei ole ja 29% ei oska öelda (Joonis 75). Vastanutest 29% leiab, et toetus kompenseerib lisakulu ja saamata jäänud tulu mingil määral. 10% hinnangul ei põhjusta PLK toetuse nõuetest tulenevad piirangud täiendavaid kulutusi. Kõige rohkem tunnetavad vähemalt mingil määral kompenseerimist MAHE tootjad ning kõige vähem ÜPT tootjad (vastavalt 58% ja 42%). Küsimuse kohta lisati 76 kommentaari. Tuuakse välja PLK-de hooldamisega seonduvad suured kulud – alad asuvad sageli logistiliselt raskesti ligipääsetavates kohtades, on kivisuse ja ebatasasuse tõttu raskesti hooldatavad, samas on pinnas õrn ega võimalda suurte masinatega ja igal ajal seal toimetamist, kulukad on ka aedade ehitamine ja loomade sage külastamine. Juhul kui hooldatavad PLK alad asuvad väikesaarel, siis on veel lisapiiranguid peale seadusandlike õigusaktide, nt praktiliselt puudub võimalus lisasööda ostmiseks ja hankimiseks ning kariloomade realiseerimiseks, samas kui kontrolli käigus leitakse puudusi, vähendatakse olulisel määral toetust. Korduvalt märgitakse, et PLK-de taastamis- ja hooldustööde kulu on suurem kui selle eest saadav toetus.

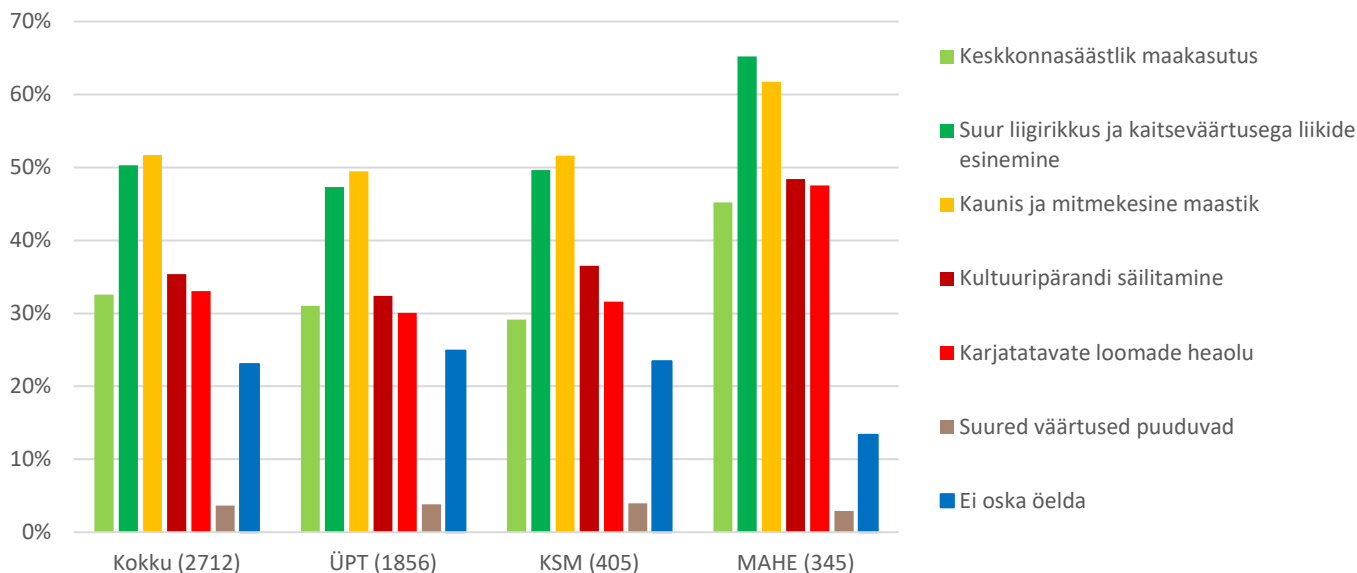

Joonis 76. PLK-de hooldamisest saadava tulu osakaal vastanute (n=710) sissetulekust

Tootjatest, kes kinnitasid, et nende omandis või kasutuses on poollooduslike kooslusi ning nad hooldavad neid kogu pinnal või osaliselt, moodustab PLK-de hooldamisest saadav tulu põhisissetuleku (üle poole kogu sissetulekust) vaid 5%-l ning lisasissetuleku 46%-l (Joonis 76). Vastanutest ligi pooled (49%) ei oska öelda, kui suure osa nende sissetulekust PLK-de hooldamisest saadav tulu moodustab. Põhisissetuleku saab PLK-de hooldamisest enda sõnul 4% ÜPT, 6% MAHE ja 7% KSM tootjatest, lisasissetuleku 41% ÜPT, 53% KSM ja 64% MAHE tootjatest.

Kõigil küsimustikule vastanud tootjatel (olenemata sellest, kas nende omandis või kasutuses on PLK-sid) paluti öelda, millised on nende arvates poollooduslike koosluste suurimad väärtused. Kõige sagedamini hinnati kaunist ja mitmekesist maastikku (52%), suurt liigirikkust ja kaitseväärtusega liikide esinemist (50%), aga oluliseks peeti ka kultuuripärandi säilitamist (35%), karjatavate loomade heaolu, näiteks puhta ja mitmekesise loomasööda olemasolu (33%), ning keskkonnasäästlikku maakasutust (samuti 33%) (Joonis 77).

Joonis 77. Poollooduslike koosluste suurimad väärtused tootjate hinnangul olenemata sellest, kas nende omandis või kasutuses on PLK-sid (n=2712; vastaja võis valida mitu vastust)

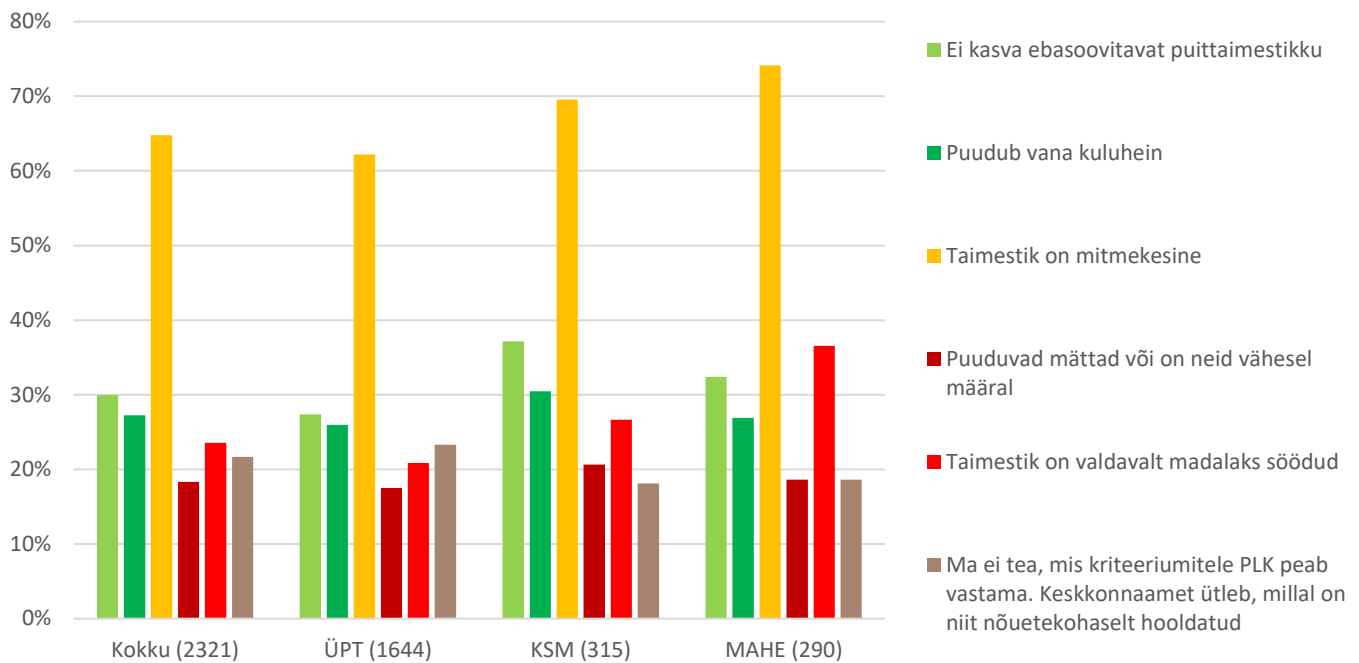
Kummatigi leidis 4% vastanutest, et poollooduslikel kooslustel suured väärtused puuduvad ning 23% valis vastusevariandi „ei oska öelda“. Teistest gruppidest eristuvad MAHE tootjad, kes on olulisima väärtusena esikohale seadnud suure liigirikuse ja kaitseväärtusega liikide esinemise PLK-del (65%) ning peavad ka ülejäänud väärtusi teiste gruppidega võrreldes olulisemaks.

Tootjatest, kes omavad või kasutavad püsirohumaid, sh PLK-sid, teab enamikke poollooduslike koosluste linnuliike 13% ja taimeliike 17% (Joonis 78). Üksikuid poollooduslike koosluste taime- ja/või linnuliike tunneb 56% vastanutest ning üldse ei tea sealseid liike oma sõnul 23%. KSM ja MAHE tootjate teadmised on nii linnu- kui taimeliikide osas veidi paremad kui ÜPT grupil. Lisati 30 kommentaari, kus valdavalt täpsustati, et teatakse paljusid liike, kuid kindlasti mitte enamikke; lisaks linnu- ja taimeliikidele teatakse ka PLK-del tegutsevaid imetajaid ja putukaid.

Joonis 78. Püsirohumaid, sh PLK-sid omavate või kasutatavate tootjate (n=2321) hinnang oma teadmistele poollooduslikele kooslustele iseloomulike liikide osas (vastaja võis valida mitu vastust)

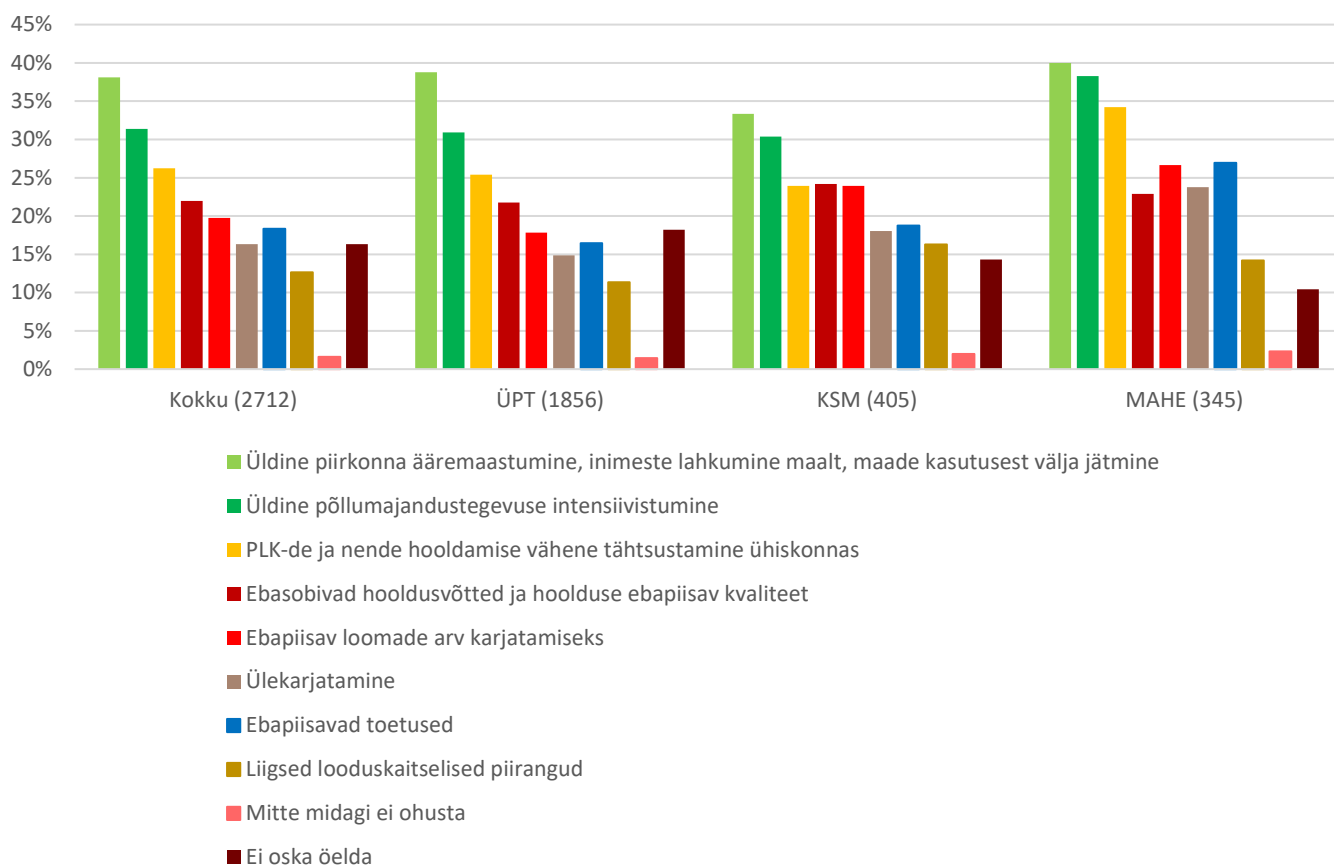

Joonis 79. Ilusa/heas seisus/hästi hooldatud poolloodusliku koosluse kriteeriumid püsirohumaid, sh PLK-sid omavate või kasutavate tootjate hinnangul (n=2321; vastaja võis valida mitu vastust)

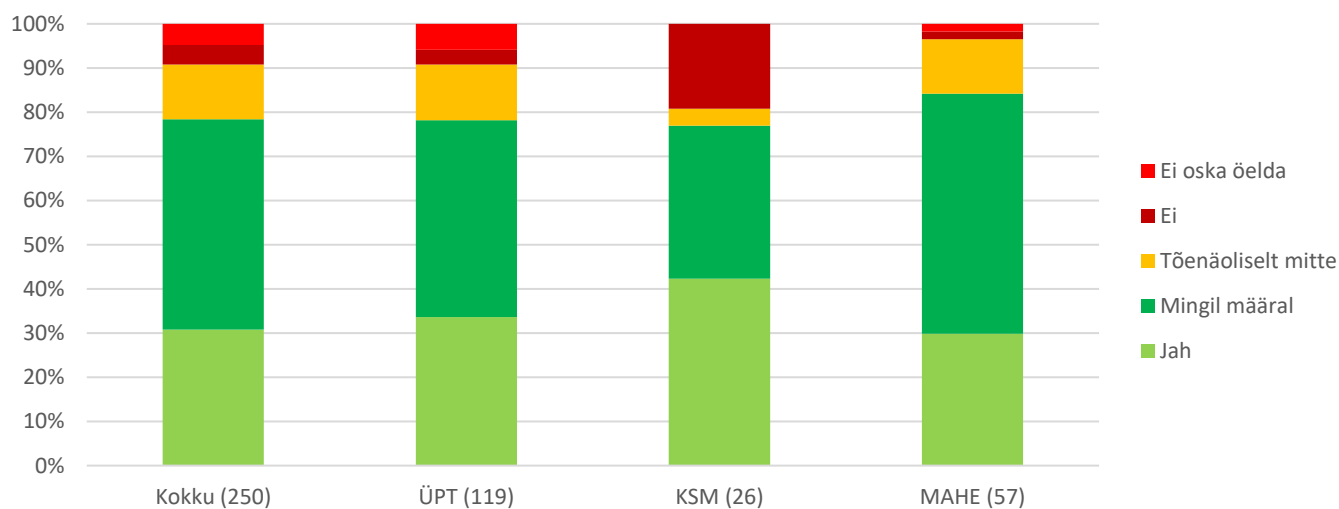
Ilusa, heas seisus oleva ja hästi hooldatud PLK tunnuseks peetakse ülekaalukalt mitmekesist taimestikku (65%) (Joonis 79). Järgmised levinumad kriteeriumid on ebasoovitava puittaimestiku (30%) ja vana kuluheina (27%) puudumine ning valdavalt madalaks söödud taimestik (24%). Mätaste vähesust või puudumist peab oluliseks 18% vastanutest. Enda sõnul ei tea 22%, mis kriteeriumitele PLK peab vastama ning seda ütleb Keskonnaamet, millal on niit nõuetekohaselt hooldatud. Küsimusele lisati 35 kommentaari. Näiteks märgitakse, et heas seisus PLK ei tohiks olla puittaimestikust liiga lage (nagu praegu sageli on), madal kuluhein võiks olla vastuvõetav (niitmiskohustus üle aasta), veerežiim peaks olema looduslik, st kraavideta ning ka mullaelustik on elupaigatüübile vastav, peaks olema säilinud PLK-le omane liigiline kosses – putukad, väikeloomad jne. On palju erinevaid koosluse tüüpe, kõiki ei saa ühe tingimusega kirjeldada. Peamine, et koosluse hooldamine annaks loodusliku mitmekesisuse suurenemise ja antud aladele sobivatele erinevatele liikidele head tingimused. Vältima peaks domineerivate liikide vohamist (pilliroog, lepavõsa).

Poollooduslike koosluste väärtuste säilimist ohustavad vastanute hinnangul kõige enam üldine piirkonna ääremaastumine, inimeste lahkumine maalt ja maade kasutusest välja jätmine (38%), üldine põllumajandustegevuse intensiivistumine (31%), PLK-de ja nende hooldamise vähene tähtsustamine ühiskonnas (26%), aga ka ebasobivad hooldusvõtted ja hoolduse ebapiisav kvaliteet (22%), ebapiisav loomade arv karjatamiseks (20%), ebapiisavad toetused (18%), ülekarjatamine (16%) ja liigsed looduskaitsepiirangud (13%) (Joonis 80). Vastanutest 2% leiab, et poollooduslike koosluste väärtuste säilimist ei ohusta miski ning 16% ei oska öelda (küsimus esitati kõigile, ka neile, kel ei pruugi olla kokkupuudet PLK-dega).

Joonis 80. Põhilised tegurid, mis ohustavad poollooduslike koosluste väärtuste säilimist tootjate hinnangul olenemata sellest, kas nende omandis või kasutuses on PLK-sid (n=2712; vastaja võis valida mitu vastust)

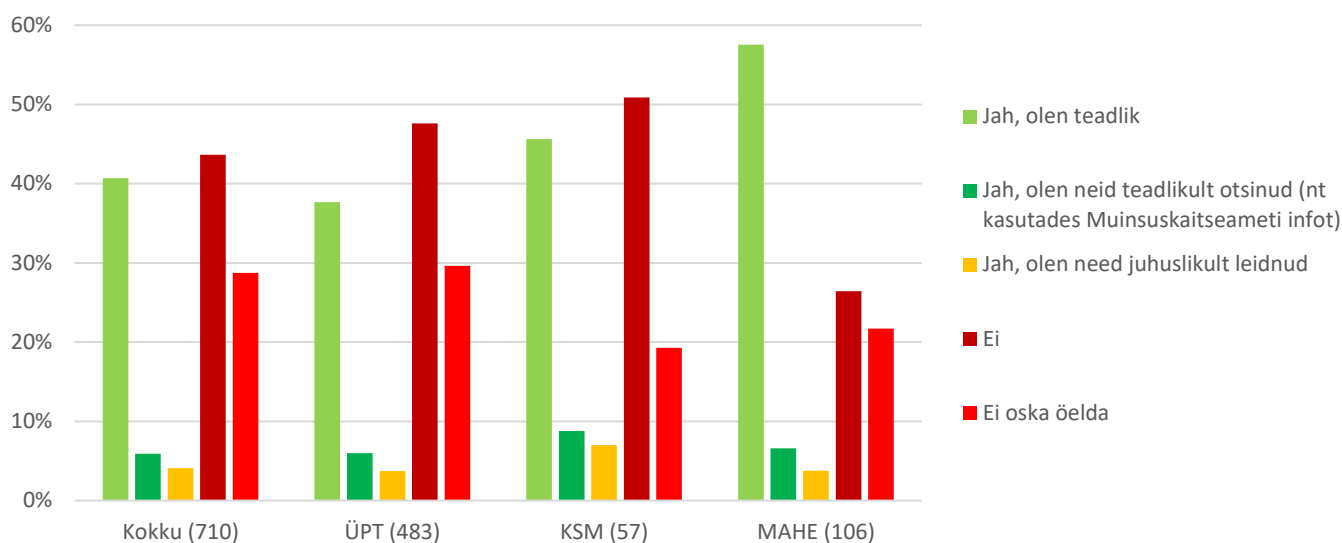

Joonis 81. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse võimalik abi maapiirkonna elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse kasvule PLK toetuse taotlejate hinnangul (n=250)

Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse taotlejatest 31% hinnangul aitab toetus kaasa maapiirkonna elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse kasvule (Joonis 81) ja 48% leiab, et toetusest on mingil määral abi. Vastanutest 12% arvab, et abi tõenäoliselt ei ole ning 4% hinnangul abi kindlasti pole. Kindlat seisukohta ei oma 5% vastanutest.

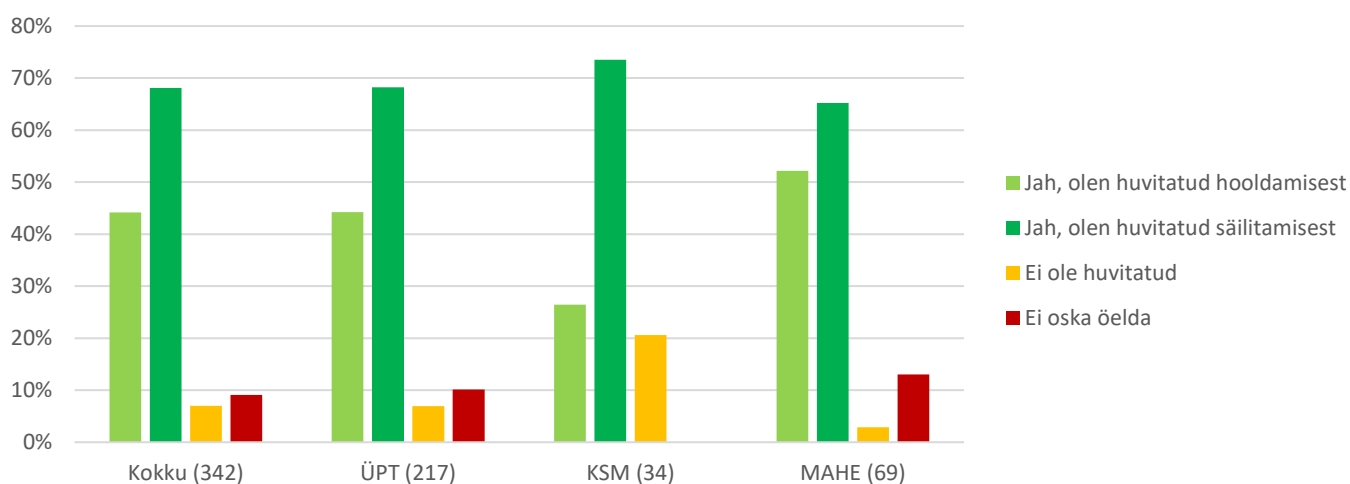
Kõige kindlamad seisukohad ilmnevad KSM tootjate seas, kellest 42% arvab, et PLK toetus aitab kindlasti kaasa piirkonna elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse kasvule ning 19% leiab vastupidist. Samas MAHE tootjatest 54% leiab, et toetusest on abi mingil määral; 12% aga, et tõenäoliselt mitte.

Joonis 82. Poollooduslike kooslusi hooldavate tootjate (n=710) teadlikkus oma valduses olevatel PLK-del asuvatest pärandkultuuri objektidest (vastaja võis valida mitu vastust)

Poollooduslike kooslusi hooldavatest tootjatest 41% on oma valduses olevatel poollooduslike kooslustel asuvatest pärandkultuuri objektidest teadlikud, kuid 44% ei tea enda sõnul nendest objektidest (Joonis 82). Vastanutest 6% on pärandkultuuri objekte teadlikult otsinud, kasutades näiteks Muinsuskaitseameti infot ning 4% on objektid juhuslikult leidnud. 29% ei oska öelda, kas on oma valduses olevatel poollooduslike kooslustel asuvatest pärandkultuuri objektidest teadlikud. Pärandkultuuri objektidest on enim teadlikud MAHE tootjad (58%).

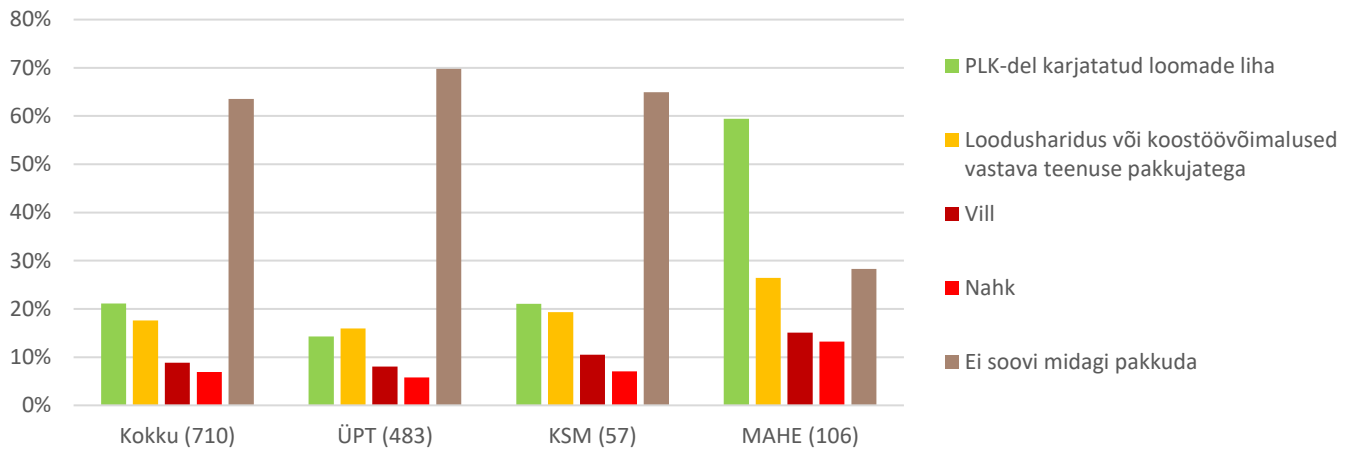
Poollooduslike kooslusi hooldavate ja seasetest pärandkultuuri objektidest teadlike tootjate seast 44% on huvitatud nende objektide hooldamisest ja 68% säilitamisest (Joonis 83).

Joonis 83. Poollooduslike kooslusi hooldavate ja seasetest pärandkultuuri objektidest teadlike tootjate (n=342) huvi objekte hooldada ja säilitada (vastaja võis valida mitu vastust)

Vastanutest 7% pole huvitatud ei hooldamisest ega säilitamisest ning 9% valis vastusevariandi „ei oska öelda“. Pärandkultuuriobjektide hooldamisest huvitatuid on enim MAHE tootjate seas (52%), objektide säilitamisest on huvitatud sagedamini KSM tootjad (74%).

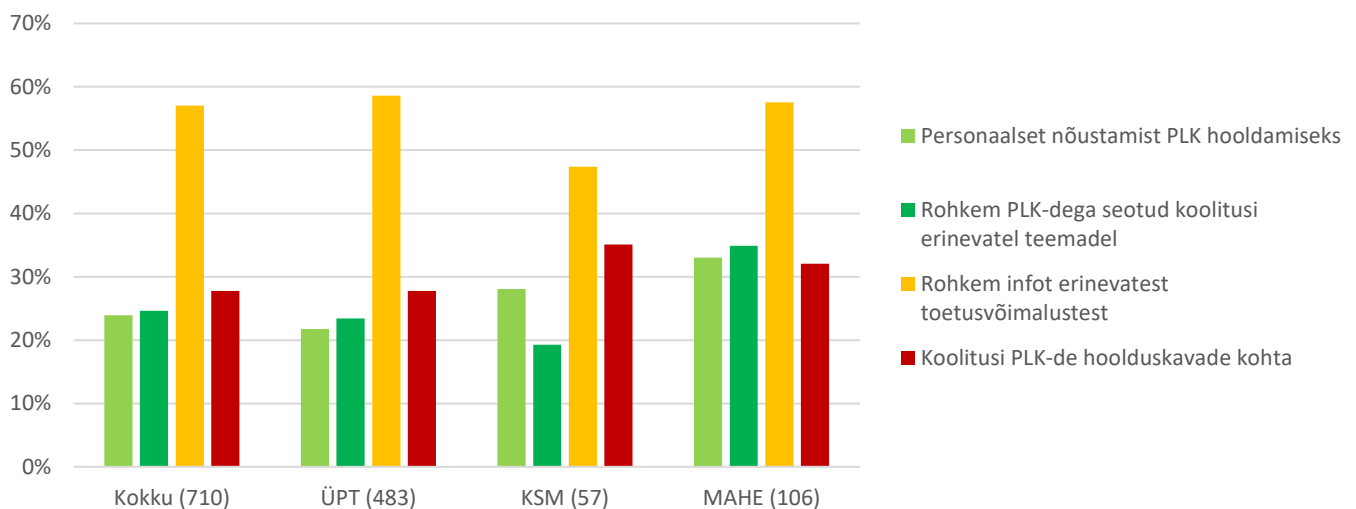

Joonis 84. Poollooduslike kooslusi hooldavate tootjate (n=710) valmidus PLK elupaikadel põhinevaid tooteid ja teenuseid pakkuda

Valdav osa PLK-sid hooldavatest tootjatest (64%) ei soovi pakkuda PLK elupaikadel põhinevaid tooteid ega teenuseid (Joonis 84). PLK-del karjatatud loomade liha on valmis pakkuma 21%, loodusharidust või koostööõimalusi vastava teenuse pakkujaga 18%, villa 9% ja nahku 7% vastanutest. Ootuspäraselt on liha, aga ka teisi loomseid saadusi valmis pakkuma eelkõige MAHE tootjad, kelle seas on rohkem loomapidajaid. MAHE tootjad on ka rohkem avatud loodushariduse pakkumisele ning koostööle teiste teenusepakkujatega.

Küsimuse kohta lisati 38 täpsustavat kommentaari, näiteks pakutakse ekskursioone, telkimisvõimalust (järve kaldal), ratsamatku, hobuste karjatamise võimalust, kanamune, piima, heina ja ravimtaimi. Märgitakse, et PLK taastamine ja hooldamine ongi kompleksteenuse ühiskonnale.

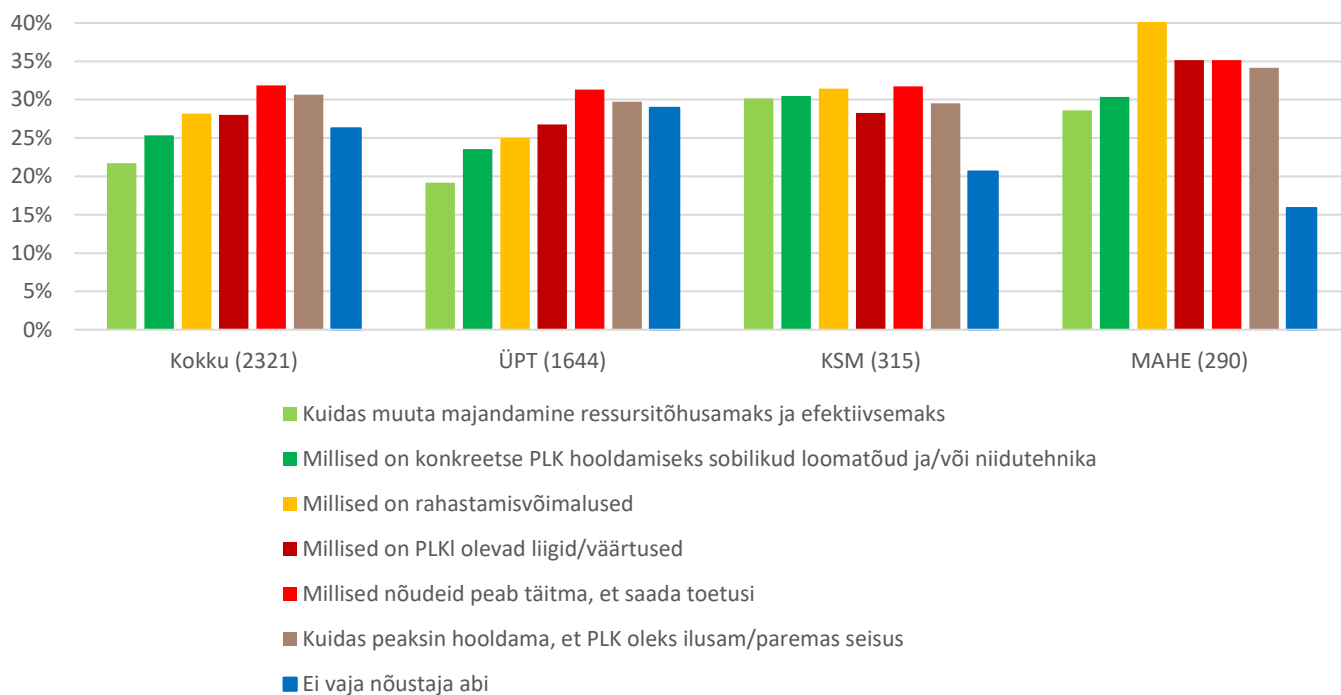

Joonis 85. Vajalik tugi poollooduslike kooslusi hooldavate tootjate (n=710) hinnangul (vastaja võis valida mitu vastust)

Poollooduslike koosluste hooldajatest 57% hinnangul oleks vajalik saada rohkem infot erinevatest toetusvõimalustest (Joonis 85). Koolitusi PLK-de hoolduskavade kohta peab vajalikuks 28%, rohkem PLK-dega seotud koolitusi erinevatel teemadel 25% ja personaalset nõustamist PLK hooldamiseks 24%. Küsimuse kohta lisati 68 kommentaari. Soovitakse pigem praktilist abi – bürokratlike nõuete vähendamist ning riigipoolset abi teede ja vajalike rajatiste rajamisel, väiketapamajade ehitamisel, hooldustehnika soetamisel või korraldamisel ning laidude hooldamisel; suuremat rahalist toetust, hoolduse kvaliteetsust tõestanud hooldaja eelisõigust rentida riigi PLK-sid piirkonnas ja kindlust rendilepingute jätkumisel ning kohalike eelistamist kaugemalt tulevate PLK hooldajate ees.

Püsirohumaid, sh PLK-sid omavatel või kasutatavatel tootjatel küsiti, mis teemadel vajaksid nad nõustaja abi. Vastused jagunesid küllaltki ühtlaselt (Joonis 86). Vastanutest 32% soovib nõustamist selles osas, millised nõudeid peab täitma, et saada toetusi; 31% – kuidas peaks hooldama, et PLK oleks ilusam/paremas seisus; 28% – millised on rahastamisvõimalused, 28% – millised on PLK-l olevad liigid/väärtused, 25% – millised on konkreetse PLK hooldamiseks sobilikud loomatõud ja/või niidutehnika ja 22% – kuidas muuta majandamine ressursitõhusamaks ja efektiivsemaks. Vastanutest 26% ei vaja nõustaja abi. Erinevatel teemadel nõustamisest on enim huvitatud MAHE tootjad.

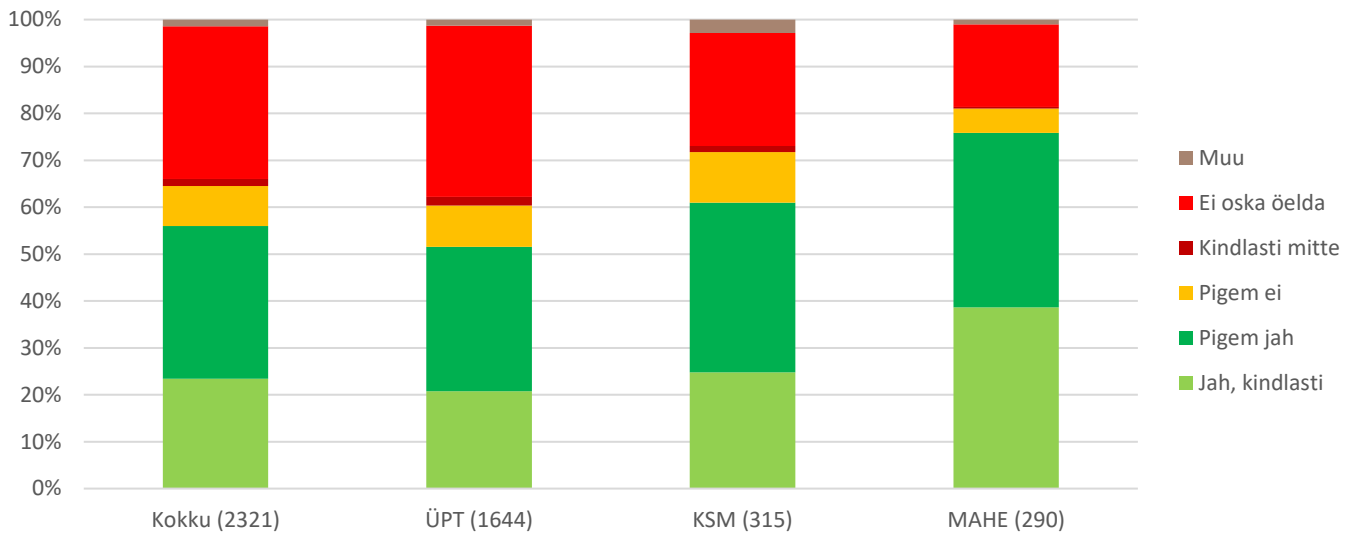

Joonis 86. Nõustamist vajavad teemad püsirohumaid, sh PLK-sid omavate või kasutatavate tootjate (n=2321) hinnangul (vastaja võis valida mitu vastust)

Lisati 70 täpsustavat kommentaari. Paljud leiavad, et see teema neid ei puuduta, kuna neil on küll püsirohumaad kuid mitte PLK. Abi soovitakse PLK-de taastamisega, piiride märkimisega, karjaaedade rajamisega, niitmistehnikaga ja ka rahalist abi. Märgitakse, et ei soovita nõuete täitmiseks linde-loomi tappa (silmas peetakse niitmist ja püsirohumaal hekseldamist). Tarvilikud on teadmised, milliseid hooldusmeetodeid kasutades on võimalik taastada niidukoosluseid ning milliste meetodite abil taastatakse karjamaakoosluseid. Nõustamine ning kontroll peab olema paindlik, kohanduma konkreetsete oludega, kuid resoluutne elurikkust soosivate tulemuste maksimeerimise nõudmisel.

Püsirohumaid, sh PLK-sid omavatest või kasutatavatest tootjatest oleks 23% nõus ja 33% pigem nõus ise oma püsirohumaade/PLK-de seisukorda hindama ja hooldustulemuse eest vastutama, kui selle eest toetust makstaks (Joonis 87). Kolmandik vastajatest ei oska öelda, kas nad oleksid valmis seda tegema. Pigem ei ole valmis ise oma püsirohumaade/PLK-de seisukorda hindama 9% ja kindlasti mitte 2% vastanutest.

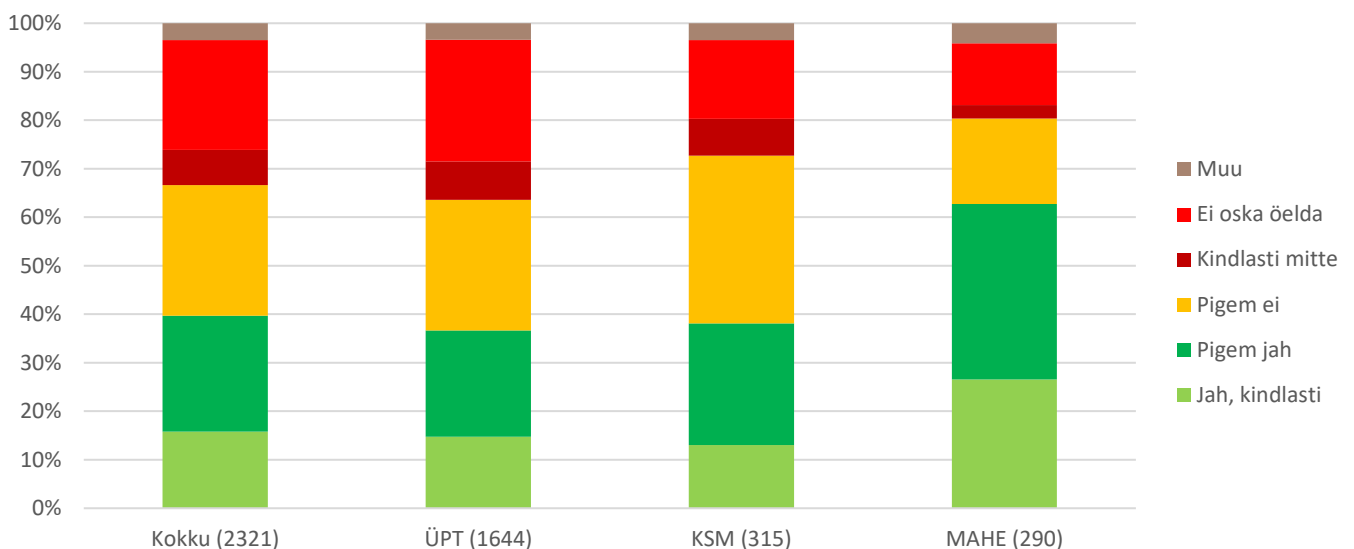

Joonis 87. Püsirohumaid, sh PLK-sid omavate või kasutavate tootjate (n=2321) valmidus ise oma püsirohumaa/PLK-de seisukorda hinnata ja hooldustulemuse eest vastutada, kui selle eest toetust makstaks

Vastusevariandi „muu“ valis 1% tootjatest, lisati 32 kommentaari. Paljud selgitavad, et ei saa küsimusest aru, kuna vastutavad praegugi oma püsirohumaa/PLK hooldustulemuse eest. Lisaks oldaks nõus ka piirkondlike PLK-de kohustuste/nõuete kehtestamisega, sest praegused üldised nõuded on mõne tootja hinnangul halvendanud PLK-de mitmekesisust.

Juhul, kui selle eest toetust makstaks, võtaks uusi püsirohumaid kasutusele kindlasti 16% ja pigem 24% püsirohumaid, sh PLK-sid omavatest või kasutavatest tootjatest (Joonis 88). Pigem ei võtaks uusi püsirohumaid kasutusele 27% ja kindlasti mitte 7% vastanutest. Vastajatest 23% ei oska öelda, kas nad oleksid valmis seda tegema. Vastusevariandi „muu“ valis 3% tootjatest, lisati 78 kommentaari. Märgitakse, et selliseid sobivaid maid pole saada, need peaksid olema lähedal ja logistiliselt ligipääsetavas kohas, püsirohumaid tuleks rajada eelkõige väheviljakatele muldadele, toetus peaks kompenseerima kogu saamata jäänud tulu, püsirohumaal ei nähta mõtet, kui loomi pole ning mitmetel vastanutel on praegugi ainult või valdavalt püsirohumaa.

Joonis 88. Püsirohumaid, sh PLK-sid omavate või kasutavate tootjate (n=2321) valmidus võtta kasutusele uusi püsirohumaid, juhul kui selle eest toetust makstaks

Mahepõllumajandus

Mahepõllumajandustoetuste (mahepõllumajandusele ülemineku toetus ja mahepõllumajandusega jätkamise toetus) eesmärkideks on arendada mahepõllumajandust, suurendada bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust, parandada mullaviljakust, veekvaliteeti ning loomade heaolu.

Mahepõllumajandusega tegelevaid tootjaid (MAHE tootjad) oli küsitlusele vastajate seas 13% (n=345, neist mahepõllumajandusega jätkajaid 327 ja mahepõllumajandusele ülemineku toetuse taotlejaid 18).

MAHE tootjatel paluti hinnata, millised MAHE toetuse nõuded või tegevused on kõige raskemini täidetavad (üks vastaja võis valida mitu vastust). Enamikule vastajatele (64%) on kõik nõuded jõukohased. Rohumaadele mahetoetuse saamise nõuet (tuleb pidada vähemalt 0,2 lü hektari kohta) nimetas raskeks 19%, mullaproovide võtmist 11%, külvikorra ja viljavahelduse nõuet 10%, libliköieliste kasvatamist vähemalt 20% põllumaa kultuuride alusel pinnal 6% ning põldude hoidmist talvise taimkatte all 20% ulatuses pinnast 4% küsitlusele vastanud MAHE tootjatest.

Kõigil MAHE tootjatel paluti vastata, kas nad kasutavad oma põldudel mahepõllumajanduslikult toodetud sertifitseeritud teravilja- või kartuliseemet (üks vastaja võis valida mitu vastust). MAHE tootjatest 38% kasutab mahepõllumajanduslikult toodetud sertifitseeritud teraviljaseemet, mahepõllumajanduslikult toodetud kartuli seemet kasutab 8%. Vastajatest 18% kasutab tavapõllumajanduslikult toodetud sertifitseeritud seemet ning 9% ei kasuta üldse sertifitseeritud seemet. 42% vastajatest ei kasvata teravilja ega kartulit.

MAHE tootjalt, kes kasutavad mahepõllumajanduslikult toodetud sertifitseeritud teravilja- või kartuliseemet (n=143), küsiti kas nad on saanud mahetoetuse suurendatud ühikumäära mahepõllumajanduslikult toodetud sertifitseeritud teravilja- või kartuliseemne kasutamisel. Enamik vastajatest (57%) ei ole suurendatud ühikumäära saanud, 43% on saanud teraviljaseemne kasutamisel ning 1% (2 tootjat) on saanud seemnekartuli kasutamisel.

Teravilja või kartulit kasvatavatel MAHE tootjalt, kes mahepõllumajanduslikult sertifitseeritud seemet ei kasuta (n=94) uuriti mahepõllumajanduslikult toodetud sertifitseeritud teravilja või kartuli seemne mittekasutamise põhjuseid (üks vastaja võis valida mitu vastust). 66% tõi põhjusena välja, et omatoodetud seeme on oluliselt odavam, 49% hinnangul ei ole saada soovitud sorte, mis oleks toodetud mahepõllumajanduslikult sertifitseeritud seemnest, 43% arvab, et praegune toetusmäär pole piisav kallima sertifitseeritud seemne ostmiseks. Vastajatest 26% hinnangul ei ole sertifitseeritud seeme omatoodetud seemnest oluliselt parem. 7% valis vastusevariandi „Muu“ ning kommenteeris vastust vabas vormis. Kommentaarides toodi välja, et mahepõllumajanduslikult toodetud sertifitseeritud seemne kvaliteet ei ole piisav (näiteks leiti, et tavapõllumajanduslik sertifitseeritud seeme on ohutum, kuna on töödeldud fungitsiidiga).

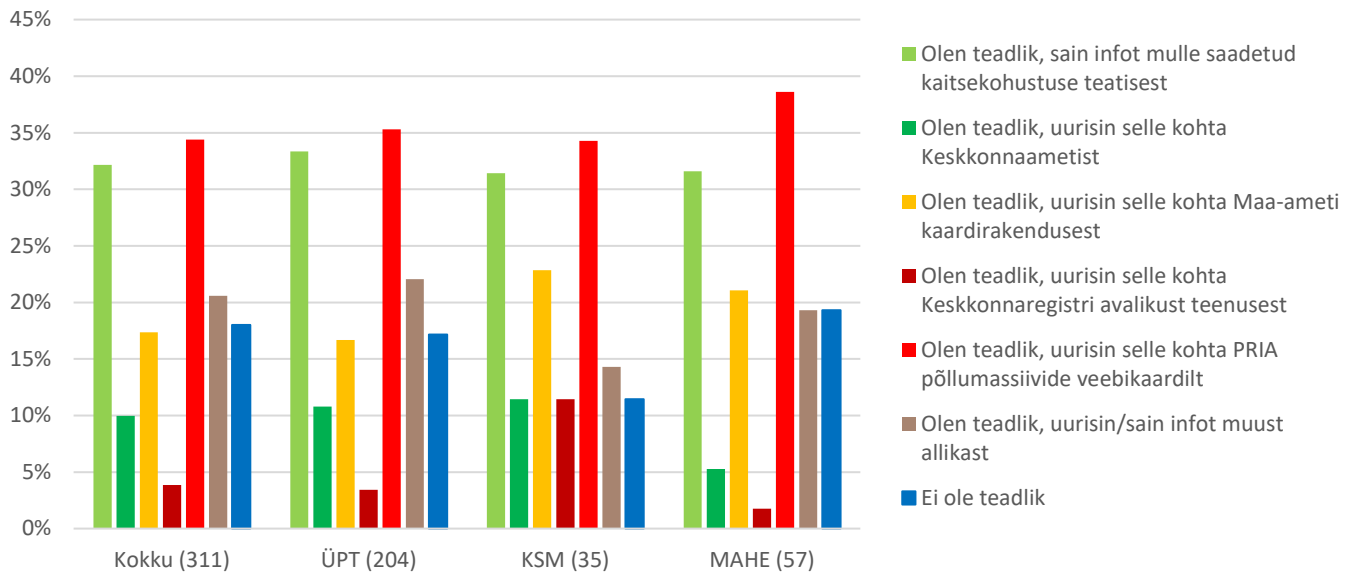
Natura 2000 toetus põllumajandusmaale (NAT)

NAT toetuse eesmärgiks on tagada Natura 2000 võrgustiku aladel looduskaitseõudeid järgiv põllumajanduslik tegevus ning hüvitada sealsetel aladel looduskaitseadusest tulenevate kitsenduste ning linnu- ja loodusdirektiivist tulenevate nõuete täitmiseks tehtud kulutusi ja saamata jäänud tulu. Tootjate kõrgem teadlikkus oma Natura 2000 aladel paiknevatest loodusväärtustest on oluline, kuna sellisel juhul väheneb eeldatavasti oht, et väärtusi teadmatuses kuidagi kahjustatakse. Ka on teadlikud ja loodusväärtusi hindavad tootjad tõenäoliselt leplikumad kaitsekohustusest tulenevate erinevate piirangute suhtes.

Natura 2000 võrgustikku kuuluva põllumajandusmaaga seotud küsimustele vastasid olenevalt küsimusest kas kõik Natura 2000 põllumajandusmaa toetust (NAT) taotlenud tootjad (n=311) või teatud tingimustel väiksem arv tootjaid. Vastajate arv ning vastamise eeltingimused on iga küsimuse juures eraldi välja toodud.

Alustuseks küsiti NAT taotlejatelt, kas ja missuguse allika kaudu on nad teadlikud oma põllumajandusmaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest (näiteks liigid, elupaigad).

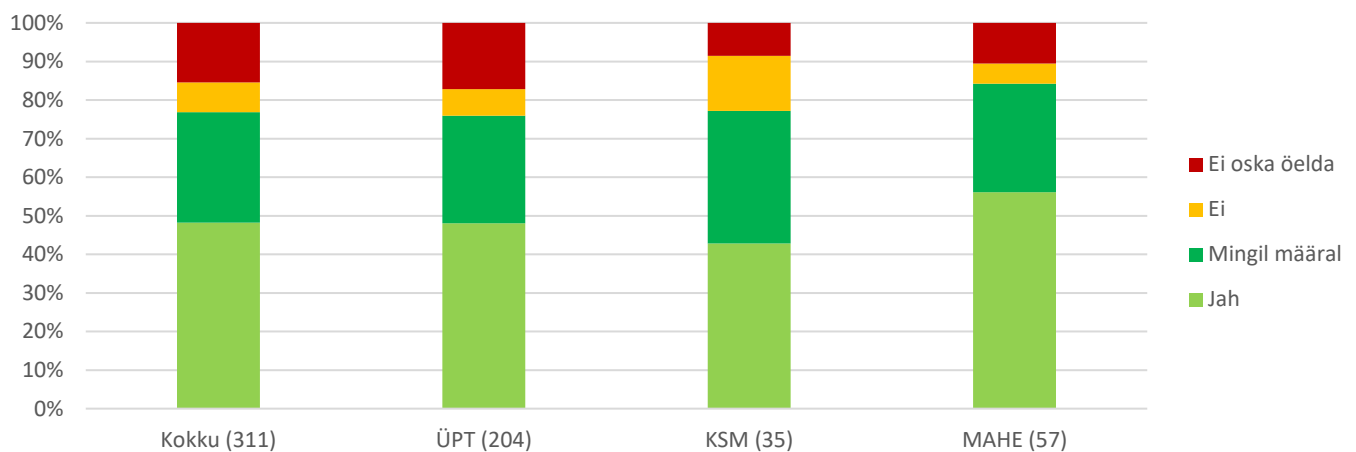

Joonis 89. NAT toetuse taotlejate (n=311) teadlikkus oma põllumajandusmaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest ning teadmiste allikad (vastaja võis valida mitu vastust)

Tootjatest 34% on oma põllumajandusmaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest teadlikud tänu PRIA põllumassiivide veebikaardile, 32% tänu saadetud kaitsekohustuse teatisele, 17% on Natura 2000 loodusväärtuste kohta uurinud Maa-ameti kaardirakendusest, 10% on infot saanud Keskkonnaametist ja 4% Keskkonnaregistri avalikust teenusest (Joonis 89). 21% on infot saanud muust allikast ning 18% ei ole oma põllumajandusmaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest enda sõnul teadlikud. Tootjaid, kes enda sõnul pole oma maadel paiknevatest Natura 2000 väärtustest teadlikud, on kõige vähem KSM tootjate seas (11%).

Veidi alla poole NAT taotlejatest (48%) on sellega rahul, et nende põllumajandusmaa on Natura 2000 võrgustiku osa. Mingil määral on rahul 29% NAT taotlejatest ning 8% ei ole antud olukorraga rahul. Vastanutest 15% ei oma kindlat seisukohta (Joonis 90).

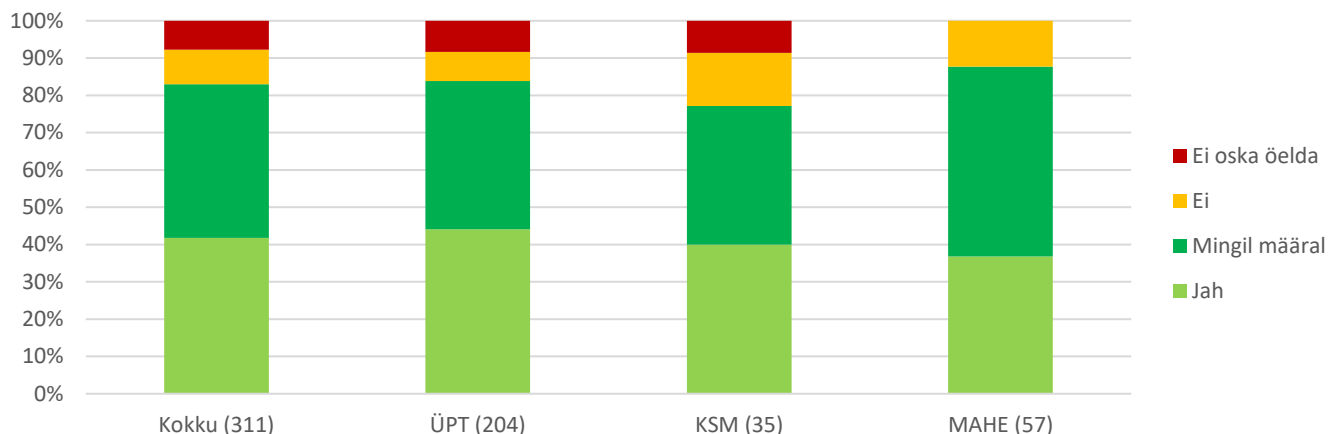

Joonis 90. NAT toetuse taotlejate (n=311) hinnang oma rahulolule seoses põllumajandusmaa Natura 2000 võrgustiku osaks olemisega

ÜPT tootjate seas on võrreldes teiste tootmistüüpidega rohkem neid, kes ei oska öelda, kuivõrd rahul nad antud olukorraga on (17%). Teiste gruppidega võrreldes on vähem rahul KSM tootjad, kellest eitavalt vastas 14%. MAHE tootjatest on oma põllumajandusmaa Natura 2000 võrgustiku osaks olemisega rahul või mingil määral rahul kokku 84%.

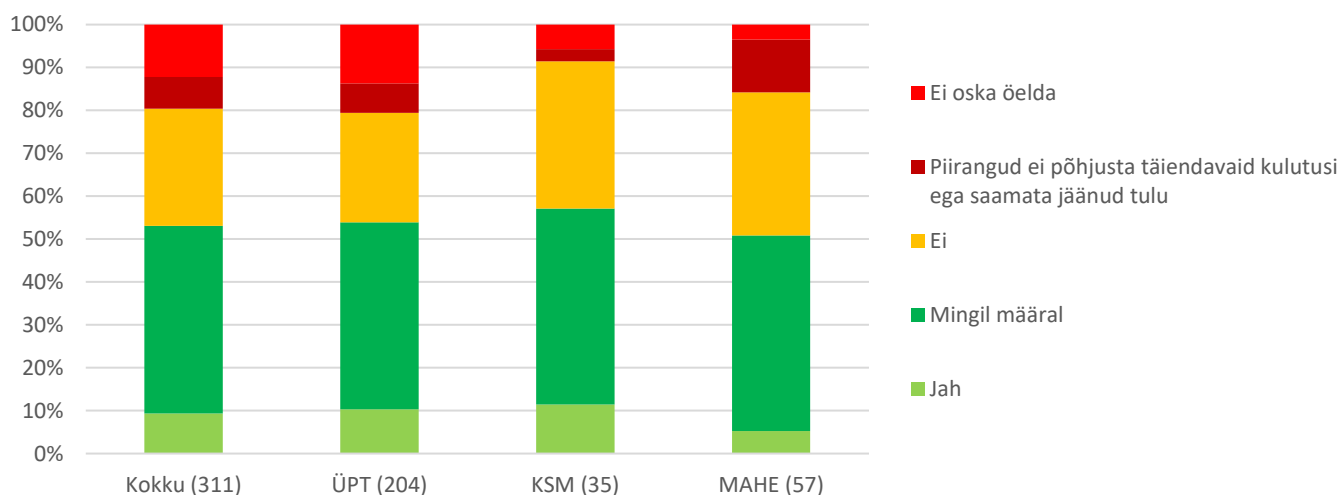

Järgnevalt paluti NAT taotlejatel hinnata, kas antud toetus toetab nende tegevuse jätkamist praeguses asukohas.

Joonis 91. NAT toetuse taotlejate (n=311) hinnang, kas toetus toetab tootja tegevuse jätkamist praeguses asukohas

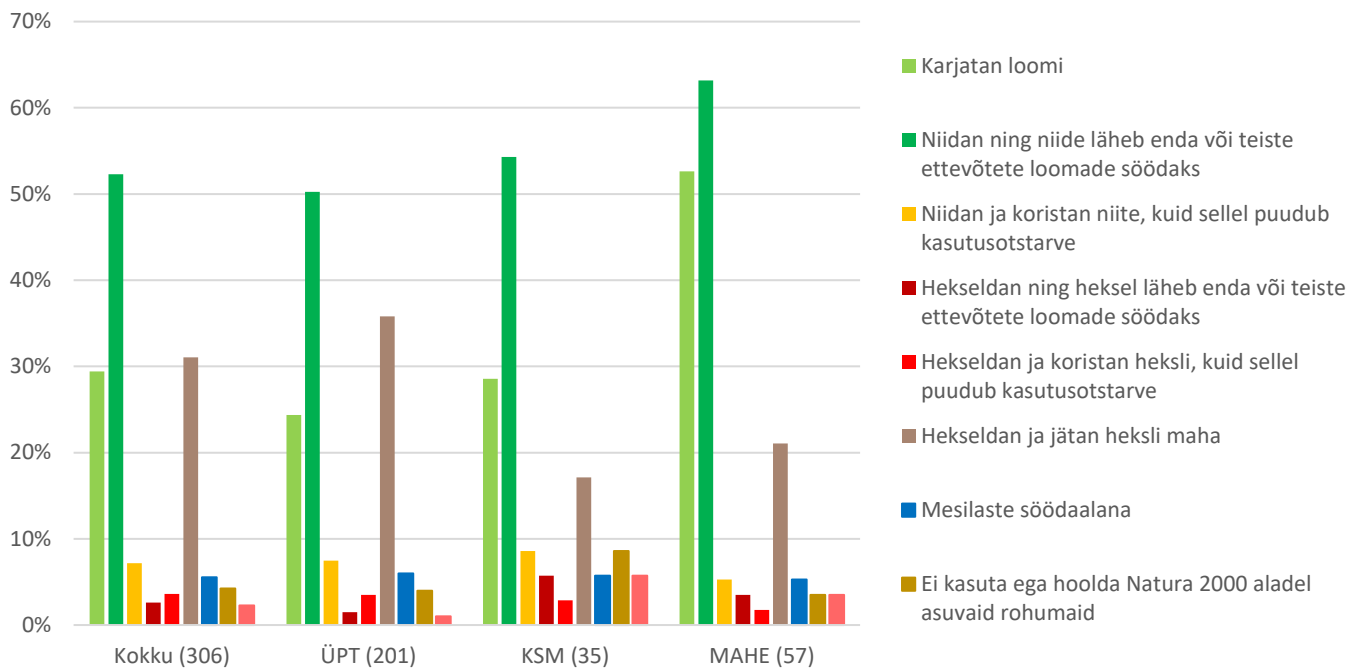
Vastanutest 42% hinnangul toetab Natura 2000 põllumajandusmaa toetus tootja tegevuse jätkamist praeguses asukohas (Joonis 91), 41% arvates toetab see mingil määral, 9% hinnangul ei toeta ning 8% ei oska öelda. ÜPT tootjad vastasid kindlalt jaatavalt veidi sagedamini (44%) kui teiste tootmistüüpide esindajad, ent vähemalt mingil määral tuntakse toetust enim MAHE tootjate seas (“jah” ja “mingil määral” vastuseid kokku 88%).

Joonis 92. NAT toetuse taotlejate (n=311) hinnang, kas toetus kompenseerib alale kehtestatud looduskaitselisi piiranguid

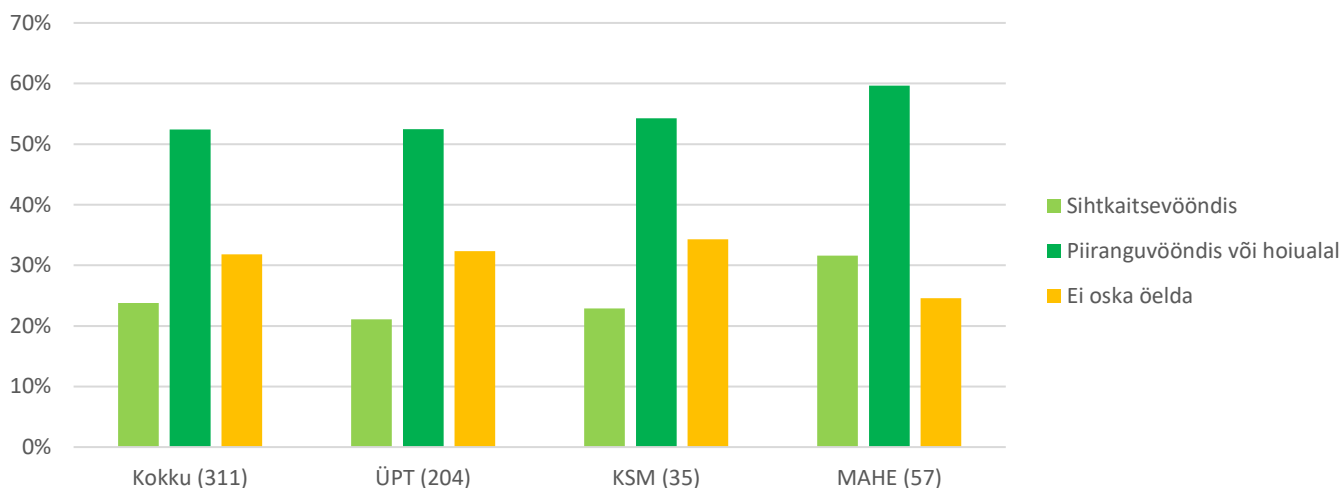
NAT taotlejatest 53% hinnangul kompenseerib toetus sellele alale kehtestatud looduskaitselisi piiranguid vähemalt mingil määral (Joonis 92); samas kui 27% leiab, et see nii ei ole. Vastanutest 7% (MAHE grupis lausa 12%) hinnangul ei põhjusta piirangud täiendavaid kulutusi ega saamata jäänud tulu. Kindlat seisukohta ei oma 12% vastanutest. Teistest tootmistüüpidest veidi rohkem tunnetavad vähemalt mingil määral piirangute kompenseerimist KSM tootjad (57%).

Joonis 93. NAT toetuse taotlejate, kellel on lühiajalisi ja/või püsirohumaid, sh poollooduslikke kooslusi (n=306), Natura 2000 aladel asuvate rohumade kasutus- või hooldusviis (vastaja võis valida mitu vastust)

NAT taotlejatel, kelle ettevõttes on lühiajalisi ja/või püsirohumaid, sealhulgas poollooduslikke kooslusi, küsiti, kuidas nad kasutavad või hooldavad oma Natura 2000 aladel asuvaid rohumaid. Veidi üle poole vastanutest (52%) niidab Natura 2000 rohumaid ning niide läheb nende enda või teiste ettevõtete loomade söödaks (Joonis 93). Loomi karjatab seal 29% vastanud tootjatest; 31% hekseldab ning jätab heksli maha; 4% hekseldab ja koristab heksli, kuid sellel puudub kasutusotstarve; 3% hekseldab ning heksel läheb enda või teiste ettevõtete loomade söödaks. Vastanutest 7% niidab ja koristab niite, kuid sellel puudub kasutusotstarve. Mesilaste söödaalana kasutab Natura 2000 rohumaid 6% tootjatest. Tootjatest 4% ei kasuta ega hoolda Natura 2000 aladel asuvaid rohumaid ning 2% valis vastusevariandi „muu“. MAHE tootjad eristuvad teistest tootmistüüpidest rohkema niitmise ja niite loomasöödana kasutamise (63%) ning loomade karjatamise (53%) poolest.

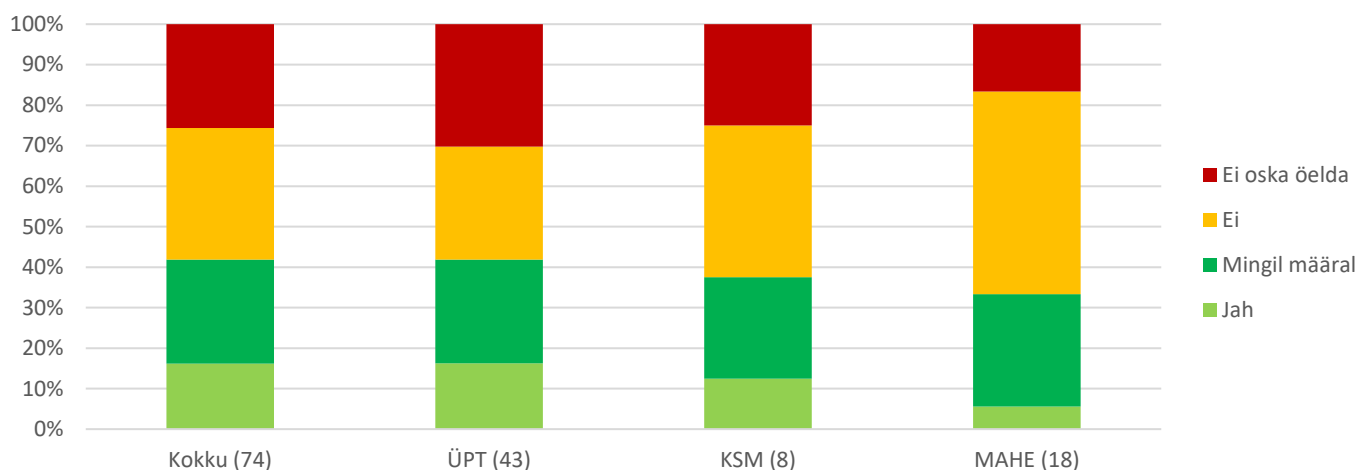

Joonis 94. NAT toetuse taotlejate (n=311) põllumajandusmaa paiknemine erineva rangusastmega kaitsevööndites (vastaja võis valida mitu vastust)

NAT toetuse taotlejatest rohkem kui poolte (52%) maa paikneb piiranguvööndis või hoiualal, 24% sihtkaitsevööndis ning 32% ei oska öelda, millises vööndis nende põllumajandusmaa asub (Joonis 94).

Sihtkaitsevöönd on kaitseala maa- või veeala seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks. Vastavalt looduskaitseadusele on kaitseala sihtkaitsevööndis majandustegevus üldiselt keelatud. Küll aga võib kaitse-eeskirjaga lubada muuhulgas olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutoid ja veerežiimi taastamist, samuti poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks ning kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalikku tegevust. NAT toetust taotlenud tootjatelt, kelle põllumajandusmaa paikneb sihtkaitsevööndis, küsiti, kas nende arvates on sihtkaitsevööndi piirangud põllumajandusmaal liiga ranged.

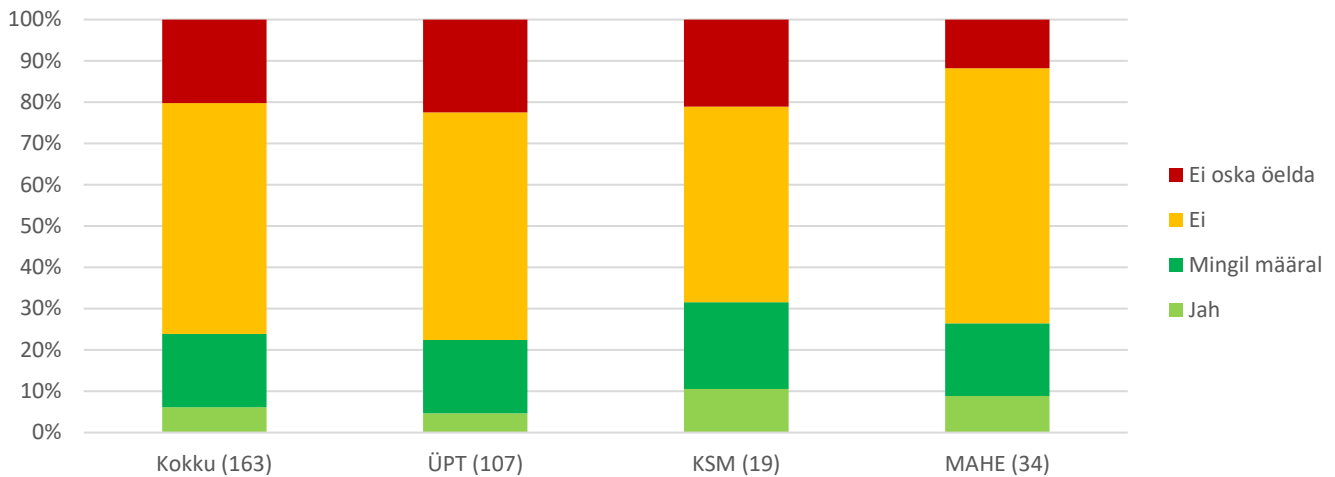

Joonis 95. NAT toetuse taotlejate (n=74) hinnang, kas sihtkaitsevööndi piirangud põllumajandusmaal on liiga ranged

16% hinnangul on piirangud tõepoolest liiga ranged; 26% leiab, et piirangud on mingil määral ranged ning 32% vastas eitavalt (Joonis 95). Tootjatest 26% ei oska öelda, kas sihtkaitsevööndi piirangud on liiga ranged või mitte. „Jah“ või „mingil määral“ vastuse puhul oli võimalus oma valikut kommenteerida. Laekus neli kommentaari. Ühes tootjas tekitab segadust, et mis on ja mis ei ole Natura 2000 ala – kaks samasugust (kaitsealuse liigi seisukohast) kõrvuti olevat katastrit, ent üks on Natura 2000 ala ja teine mitte. Tehti ettepanek, et liiga tugeva kallakuga maa tuleks metsastada, püsirohuma osaliselt ülesharimine võiks olla lubatud. Probleemid on ka näiteks istanduse rajamisega.

Piiranguvööndis on majandustegevus lubatud, arvestades looduskaitseaduses paika pandud kitsendusi. Näiteks on piiranguvööndis keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine ning biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine (kui kaitse-eeskirjaga teisiti ei sätestata). Erinevalt sihtkaitsevööndist on lubatud (maastiku)sõidukiga sõitmine põllumajandustööde tegemisel. Kaitse-eeskirjaga võib piiranguvööndis seada tingimusi maastikuilme ning koosluse loodusliku tasakaalu, liikide ja vanuse mitmekesisuse säilitamiseks. Hoiuala moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, kui see ei ole tagatud muul looduskaitseadusega sätestatud viisil. Hoiuala puhul peab kinnisaja valdaja vähemalt kuu aega enne tööde alustamist esitama hoiuala valitsejale biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamise, loodusliku ja poolloodusliku rohumaaga ning poldri kultiveerimise ja väetamise korral teatise. Hoiuala valitseja hindab kavandatud tegevusi ning tegutseb järgnevalt: kinnitab selle, kui kavandatud tööd on lubatud; teatab teatise esitajale tingimused, mida järgides võib kavandatud töid teha; keelab tööd, mis ohustavad hoiuala kaitstavate liikide või elupaikade soodsa seisundi säilimist, mille tagamiseks hoiuala on moodustatud. NAT taotlejalt, kelle põllumajandusmaa paikneb piiranguvööndis või hoiualal, uuriti, kas neil jääb kehtestatud piirangute tõttu sealsel põllumajandusmaal midagi tegemata.

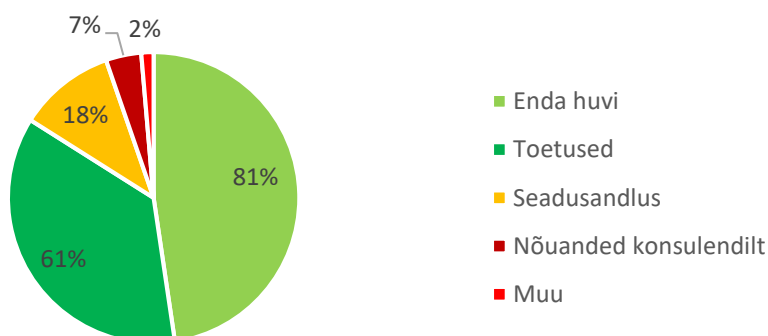
Joonis 96. NAT toetuse taotlejate (n=163) hinnang, kas neil jääb piiranguvõõndis või hoiualal paikneval põllumajandusmaal kehtestatud piirangute tõttu midagi tegemata

Vastajatest 6% leidis, et midagi jääb tegemata, 18% hinnangul jääb mingil määral tegemata, 56% ei jää midagi tegemata ning 20% ei oska öelda (Joonis 96). „Jah“ või „mingil määral“ vastuse puhul paluti kommentaaride lahtris täpsustust. Kommenteerimise võimalust kasutas 14 tootjat. Loetleti erinevaid tegevusi, mis tootja hinnangul piirangute tõttu tegemata jäävad – ehitamine, päikesepargi rajamine, õigeaegne niitmine kvaliteetse sööda kogumiseks, mudakonna arvukuse soodustamine (ei tohi püsirohumaa asemele põldu rajada), rohumaade uuendamine, võimalik metsakasvatus.

Loomade heaolu

Loomade heaolu toetuse (LHT) eesmärgiks on tõsta loomakasvatajate teadlikkust loomade heaolust ja toetada põllumajandustootjaid, kes täidavad loomade heaolu kõrgemaid nõudeid, parandades sellega loomade heaolu ja tervist ning tagades neile loomuomasemad pidamistingimused.

LHT taotlejaid oli küsitlusele vastajate seas 14% (n=391). Neilt küsiti, mis motiveerib neid täitma loomade heaolu kõrgemaid nõudeid (üks vastaja võis valida mitu vastust). Enamikul (81%) on selleks enda huvi, 61% motiveerib toetus, 18% seadusandlus, 7% nõuanded konsulendilt. 2% (9 vastajat) valis vastusevariandi „Muu“ ning lisas selgitava kommentaari, milles valdavalt toodi välja hoolimine loomade heaolust ja tervisest (Joonis 97).

Joonis 97. Tootjate (n=391) hinnang, mis motiveerib neid täitma loomade heaolu kõrgemaid nõudeid (üks vastaja võis valida mitu vastust)

Enamikule LHT tootjatele (58%) on kõik kehtivad LHT nõuded jõukohased. Kehtivatest toetusnõuetest raskemini täidetavateks on karjatamiseks kasutatavate karjamaade vahetamine (20% vastajatest), rohumaade ülekarjatamise vältimine (12%) ning kitsedele ja lammastele ravimtaimede kasvatamine (12%) ning ühe hektari rohumaaga kohta kuni

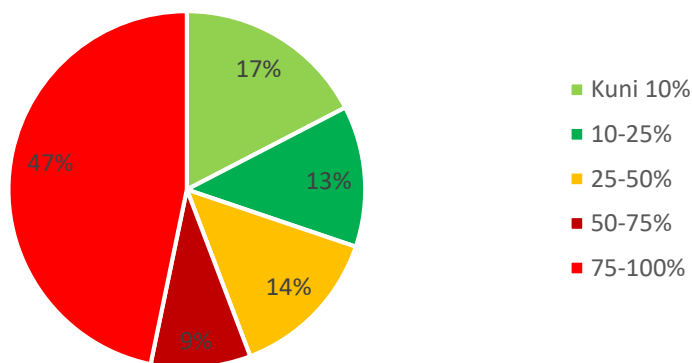
1,4 loomühiku karjatavate loomade nõue (10%). Teisi vastusevariante valis alla 5% vastajatest.

Tootjatel, kes peavad loomi ja/või linde ning ei taotle MAHE ega LHT toetust (n=295), küsiti miks nad ei taotle LHT toetust. 28% vastajatest on loomade või lindude arv väiksem kui toetuse minimaalne nõuetekohaste loomade või lindude arv, 27% vastajate hinnangul on loomade või lindude heaolu tagatud juba praegu kõrgemaid nõudeid täitmatagi, 20% ei ole toetuse kohta piisavalt informatsiooni, 19% hinnangul ei kompenseeri toetussumma nõuete täitmisega kaasnevaid kulusi, 14% vastajatest ei ole toetuse nõuded jõukohased ning 8% puuduvad finantsvahendid, et parandada loomade või lindude pidamistingimusi ning seeläbi loomade heaolu ja tervist. Valiku „Muu“ teinud vastajate kommentaaridest kerkis esile, et tootjatel ei ole LHT loomi, toetust ei soovita ning saadakse ilma hakkama.

Natura 2000 erametsamaa toetus (NAM)

Natura 2000 erametsamaa toetuse eesmärk on kompenseerida erametsaomanikule looduskaitsete piirangute tõttu saamata jäävat tulu Natura 2000 võrgustiku alal piiranguvööndis, sihtkaitsevööndis ja projekteeritaval alal ning sihtkaitsevööndis väljaspool Natura 2000 ala.

Kõigist küsitluse vastanud NAM tootjatest (n=1307), 47% asub Natura 2000 alal 75-100% erametsamaadest ning 17% vastajatest asub Natura 2000 alal kuni 10% erametsamaadest (Joonis 98).

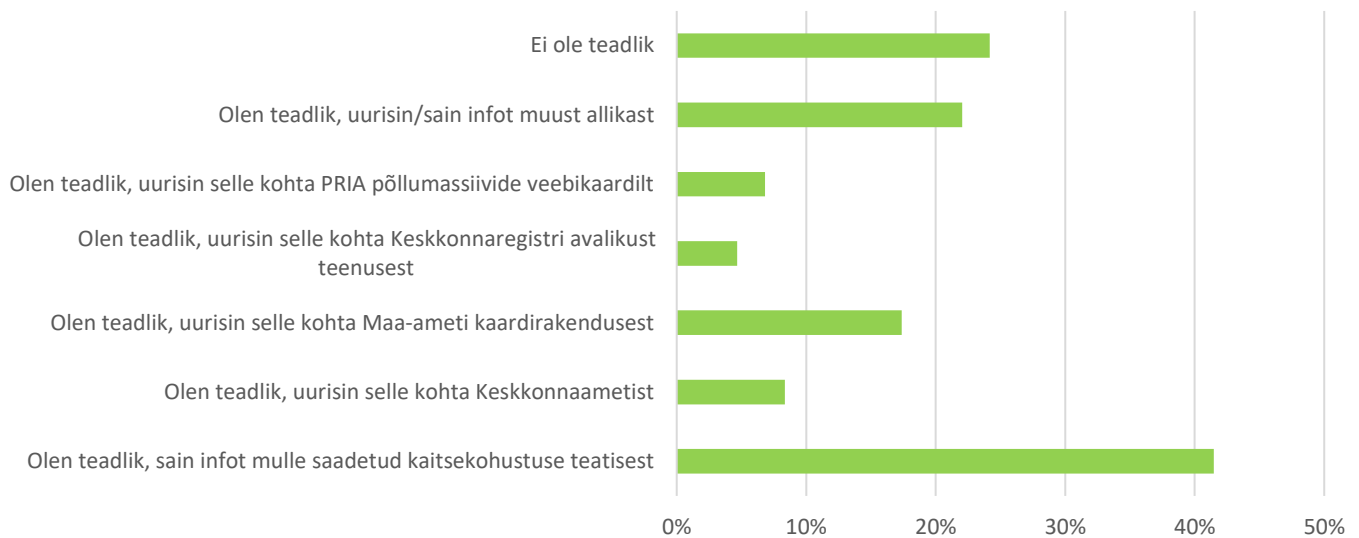

Joonis 98. Kui suur osa NAM tootjate (n=1307) erametsamaast asub Natura 2000 alal

NAM taotlejatest 65% on NAM toetust juba varasemalt taotlenud ning ei mäleta täpset allikat, millisest sai esimest korda teada NAM toetuse taotlemise võimalusest. Erametsakeskusest (kodulehelt või infopäevalt) sai informatsiooni 21%, PRIA kodulehelt 17%, 14% tuttavalt, 13% mujalt meediast (internet, ajakirjandus, jms), 12% NAM tootjatest on saanud toetuse kohta infot Eesti Erametsaliidust (kodulehelt või infopäevalt) ning 10% metsandusnõustajalt (üks vastaja võis valida mitu vastusevarianti).

Küsitluses osalenud NAM tootjatel uuriti, kas ja millise allika kaudu on nad teadlikud oma metsamaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest. Vastajatest enamik on loodusväärtustest teadlikud, 41% sai infot kaitsekohustuse teatisest, 22% muust allikast ning 17% uuris loodusväärtuste kohta Maa-ameti kaardirakendusest, 24% NAM tootjatest ei ole teadlikud oma metsamaal asuvatest Natura 2000 loodusväärtustest (Joonis 99).

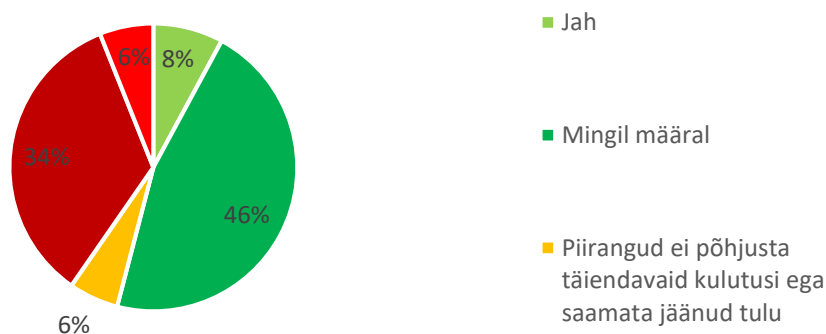

Joonis 99. Kas ja millise allika kaudu on NAM tootjad (n=1307) teadlikud oma metsamaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest (liik/elupaik) (üks vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

38% NAM tootjatest on rahul ning 32% mingil määral rahul, et nende metsamaa on Natura 2000 võrgustiku osa. Metsamaa asumisega Natura 2000 alal ei ole rahul 18% vastajatest ja 13% puudub arvamus. Kõik küsimusele vastajad said võimaluse vastust vabas vormis põhjendada. Tootjatest, kes ei ole rahul, et nende metsamaa asub Natura 2000 võrgustikus, tõi enamik välja liigsed piirangud. Esile kerkis ka, et toetus ei kompenseeri piiranguid ning tootja hinnangul ei esine metsamaal kaitstavaid liike. Tootjad, kes on rahul, et nende metsamaa on Natura 2000 võrgustiku osa, tõi valdavalt põhjenduseks, et nad peavad loodushoidu oluliseks, selliselt on hea metsa säilitada (mets on hoitud) ning saadavad hüved (toetus ja maamaksuvabastus) on mõistlikud.

Järgmiseks küsiti NAM tootjalt, kas Natura 2000 toetus erametsamaale toetab nende tegevuse jätkamist praeguses asukohas. Jaatavalt vastas 29% NAM tootjatest, 37% hinnangul soosib toetus tegevuse jätkamist mingil määral, 21% arvates ei ole toetusel mingit mõju tegevuse jätkamisel või lõpetamisel ning 13% puudub arvamus.

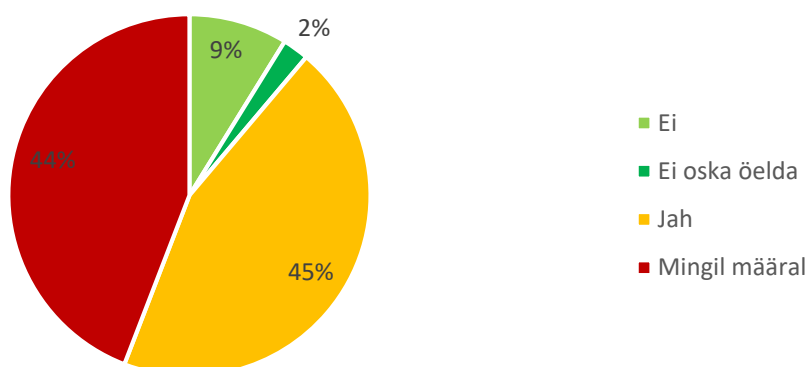
Tootjatel paluti hinnata, kas Natura 2000 toetus erametsamaale kompenseerib sellele alale kehtestatud looduskaitselisi piiranguid. Enamiku vastajate (54%) hinnangul kompenseerib toetus piiranguid täielikult või mingil määral, 34% leiab, et toetused ei ole proportsioonis piirangutega (Joonis 100).

Joonis 100. NAM tootjate (n=1307) hinnang, kas Natura 2000 toetus erametsamaale kompenseerib sellele alale kehtestatud looduskaitselisi piiranguid

Küsitluses osalenute Natura 2000 erametsamaa asub 43% piiranguvööndis, hoiualal või projekteeritaval alal, 39% sihtkaitsevööndis ning 18% vastajatest ei osanud täpsustada. Oma kaitstaval metsamaal kehtivatest piirangutest ja võimalustest on teadlikud või mingil määral teadlikud 89% NAM tootjatest ning vaid 9% ei ole teadlikud (Joonis 101).

Joonis 101. NAM tootjate (n=1307) teadlikkus oma metsamaal kehtivatest piirangutest ja võimalustest

Tootjatest, kelle Natura 2000 erametsamaa asub piiranguvööndis, hoiualal või projekteeritaval alal (n=557) on 59% kasutanud võimalust teha piiranguvööndis kaitse-eeskirjaga jt õigusaktidega kooskõlas olevat raiet, 15% ei soovi nimetatud võimalust kasutada ning 16% ei ole võimalust kasutanud ning ei ole olnud sellest teadlik, 10% valis vastusevariandi „Muu“. Vastajate poolt lisatud kommentaaridest selgus näiteks, et võimalust plaanitakse kasutada tulevikus, ei ole olnud vajadust raiet teha ning on olnud soov raiet teha, kuid ei ole lubatud.

Ettepanekud ja kommentaarid maaelu arengukava toetuste kohta

Küsitluse lõpus said vastajad esitada maaelu arengukava toetuste kohta vabas vormis ettepanekuid ja kommentaare. Seda võimalust kasutas 476 tootjat (13% küsitlusele vastanud tootjatest). Laekunud ettepanekutest ja kommentaaridest antakse ülevaade teemade kaupa.

Väikeettevõtete ja noorte põllumajandustootjate toetamine

Mitmed küsitlusele vastajad tegid ettepaneku, et väikeettevõtteid tuleks rohkem toetada ning lisasid ka mitmeid näiteid, milliste meetmetega neid toetada võiks. Välja toodi suuremad toetused, leebemad nõuded, eelised riigimaade ostmisel või rendil ning põllumaade ostu toetamine. Vastajad näevad, et väikeettevõtete toetamine suurendaks inimeste hulka, kes soovivad maapiirkondades elada ning põllumajandusega tegeleda, tuuakse ka välja, et väiksemad tootjad majandavad keskkonnasõbralikumalt kui suurtootjad. Eraldi nimetati ka vajadust noori põllumajandustootjaid rohkem toetada. Leiti, et noorte puhul tuleks lisaks põllumajandusega alustamisele soosida ka põllumajandusmaa soetamist. Pakuti ka välja, et noortaluniku toetust võiksid saada kõik, kes varasemalt ei ole põllumajandusega tegelenud (olenemata vanusest). Mõne vastaja hinnangul tuleks toetustele seada ülempiir, vältimaks suurettevõtete liigset soosimist.

Mahetootjate toetamine

Tootjate hinnangul võiks mahetootjatele suunatud toetused olla senisest suuremad, kuna praegused toetusmäärad ei kata mahetootjate kasutamiseks vajalikke kulutusi. Kommentaaridest tõusid esile ka näited, kus mahetootja plaanib või on juba üle läinud tavatootmisele, kuna toetus ei kompenseeri kulutusi.

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Enamik mahetoetuseid puudutavaid kommentaare soosis toetuse suurendamist, kuid toodi välja ka, et mahepõllumajandus vähendab mulla viljakust, mistõttu ei ole mahepõllumajanduse toetamine mõistlik. Lisati ka, et mahepõllumajandus on Eestis liigselt toetatud. Märgiti, et mahetootjate tegevus soodustab umbrohtude ja kahjurite levikut (mahetootjalt üle võetud põllul rohkelt umbrohuseemet; mahetootja kasvatatav kultuur tõi ka naaberpõldudele kahjuri, kelle tõrjumiseks sobival tootel pole Eestis kasutusluba). Korduvalt mainiti mahetootjate võimalust püsirohumaad üles harida, mida ei peeta õigeks.

Toetuste suurendamine

Toetuste suurendamist kommenteerinud tootjad toovad esile, et Eesti toetused peaksid olema Euroopa toetustega võrdsel tasemel või isegi suuremad kliimaatiliste olude tõttu. Põllumajandustoetuste suurendamise vajadust põhjendatakse elukalliduse tõusu ning nõuetega, mistõttu ei kata tulud enam kulutusi. Eraldi tuuakse välja ka lisategevuste toetused, mis ei motiveeri tootjaid lisategevustega jätkama. Mainitakse ka, et erinevate lisategevuste toetamist võiks rohkem olla. Kommentaarides kordub mõte, et toetusi peaks maksma ainult realselt põllumajanduse ja loomakasvatusega tegelejatele.

Toetused tehnika soetamiseks

Toetusi puudutavates kommentaarides toodi esile ka vajadus toetada tehnika soetamist. Pakutakse välja, et tehnika ostu toetust võiks saada ka teenuse pakkujaid, kes saaksid hooajal põllumajandustootjatele vajalikke töid teostada.

Hekseldamine

Hekseldamise teemal laekunud kommentaaridest selgub, et tootjad ei ole antud teemal sugugi ühel meelel. Enamik hekseldamist puudutavaid kommentaare pooldavad hekseldamise keelamist, põhjendusena tuuakse välja hekseldamise kahju elurikkusele. Lisati ka soovitusi, et hekseldamine võiks olla lubatud näiteks iga 3-4 aasta järel ning hekseldama peaks hiljem (alates 15. augustist, hilissügisel). Hekseldamist pooldavad tootjad pooldavad ka heksli jätmist põllule.

Glüfosaat

Glüfosaadi kasutamise teemal laekunud kommentaarid pooldavad glüfosaadi kasutamist. Tootjad toovad välja, et kuigi esineb glüfosaadi liigset kasutamist (esile tuuakse seos otsekülviga), ei ole mõistlik kasutamine keskkonnale ohtlik.

Paindlikumad ja hõlpsamini mõistetavad toetusmeetmed

Keskkonnatoetuste tingimusi ja skeeme peetakse ebavajalikult keerulisteks. Võiks olla lubatud väheses ulatuses nõudeid rikkuda, sest alati ei ole võimalik kõike ette näha ja planeeritud ellu viia. Häirib nõuete muutmine perioodi jooksul (niitmine vs hekseldamine, heksli koristamine/mitte koristamine – tekib küsimus, mis on siis õige toimimisviis). Toetusi tuleks suurendada piirkonniti, toetades eelkõige väiksemate põldudega ja suuremate tootmiskuludega äärealasid, mis pole Kesk-Eestiga konkurentsivõimelised. Tuuakse ka välja, et toetuse summa ja tingimused võiksid lähtuda põldude eripärast (mullastik, põllu suurus, pinnavorm). Mitmed kommenteerijad ütlevad, et nt eakamad ei julge 5-aastast kohustust endale võtta ning seetõttu loobuvad toetustest.

Põllumeeste jt maapiirkondade elanike tunnustamine ühiskonnas

Soovitakse, et Eesti põllumajandust vedavad organisatsioonid ja asutused tutvustaksid linlastele senisest rohkem, millega põllumehed, metsamehed jt mainimesed tegelevad. Tuntakse, et paljud, nt loomade-lindude heaoluga seonduvad kohustused on pandud ainult maa- ja metsaomanikele, põllumeestele, kaluritele, metsameestele, mainimestele. Eesti ühiskond peaks olema valmis laiemalt ühiskonnana neid kohustusi võtma.

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Loomade heaolu ja ohustatud tõugu loomade pidamine

Loomade heaolu toetust puudutavatest ettepanekutest tuleb välja tootjate pahameel ravimtaimede kasvatamise osas.

Ohustatud tõugu loomade pidamisel ootavad tootjad, et saaksid toetust ka ühe looma pidamise eest ning toetataks eraldi ka ohustatud tõugu loomadele hoonete rajamist.

Loomade pidamine

Lihaveise kasvatamise puhul tuuakse välja, et tootjad saavad toodangut enamasti müüa vaid omahinnast odavamalt. Lahendusena nähakse näiteks veiseliha importimise piiramist. Tootjad tunnevad ka, et lihaveisekasvatus ei ole Eestis saanud piisavalt toetusi ja tähelepanu.

Ettepanekutena tuuakse välja, et ammlehma ja piimalehma toetuse suurus tuleks võrdsustada ning loomapidamisega seotud hoonete rajamiseks makstav toetus võiks olla suurem.

Mesindus

Tootjad on lisanud mõned kommentaarid ka mesinduse teemal. Välja tuuakse, et mahemesindust soodustav toetus on liiga väike ning mahemett on keeruline müüa õiglase hinnaga, kuna mahemee väärtus on tarbijale teadmata ning turul on palju tavatootjaid.

Rohumaad

Kommentaaridest selgub, et tootjad peavad rohumaid ja nende säilitamist oluliseks. Leitakse, et püsirohumaade toetus peaks olema suurem, eraldi tuuakse välja, et toetama peaks ka püsirohumaade uuendamist ning rohumaa uuendamisel tuleks lubada seal aeg-ajalt kasvatada nt kahe aasta jooksul vahekultuure.

Püsirohumaade ülesharimise osas on tootjad välja toonud vastandlikke mõtteid. On neid, kes leiavad, et püsirohumaad ei tohiks üles harida, kui ka neid, kes ülesharimist pooldavad. Ülesharimise keelamist pooldavad kommentaarid toovad põhjenduseks elurikkuse hävinemise ning pooldajad soovivad võimalust kasutada maad põllukultuuride kasvatamiseks. Pakutakse ka, et püsirohumaad, mis on kunagi olnud põllumaad, võiks lubada üles harida ja endised püsirohumaad, mis on üles haritud, tuleks tagasi rajada püsirohumaaks.

Natura 2000 erametsamaa

Paljude NAM taotlejate hinnangul on metsatoetus juba ammu jäänud allapoole tegelikku saamata jäävat tulu arvestust. Eriti sihtkaitsevööndisse jääva metsamaa toetus võiks taotlejate sõnul suurem olla. Märgiti, et esimese kaitsekategooria liigi puhul on nii püsielupaigas kui ka elupaigas sisuliselt tegemist sihtkaitsevööndi tingimustega, kuigi elupaigas on määratud piiranguvöönd ja vastavalt sellele on toetus väiksem. Kui reaalsed (majandus)tingimused vastavad sihtkaitsevööndile, peaks ka kompensatsioon olema vastav. Natura kaitsealust metsamaad on raske müüa, müügihind on tunduvalt madalam kui kaitse all mitteoleva maa hind. Mõned kommenteerijad leiavad, et riik võiks kaitsealused metsamaad ära osta või vahetada kaitse all mitte olevate metsamaade vastu. Nagu ka teiste MAK toetuste puhul, toodi välja, et NAM toetuse taotlemine peaks olema võimalikult lihtne. Lisaks tekitab muret pidev istikute puudus ja juurdepääsuteede korrashoid. Metsaomanikke häirib, et käidavamates kohtades (nt Lahemaa rahvusparkis) tuleb sageli koristada loodusturistide, kalameeste ja puhkajate järelt. Lahemaa puhul toodi esile ka rannaala korrastamise vajadus – hoida piirkonnale iseloomulikke randa võsastumisest, mida tuleks toetada.

Ettepanekud uute meetmete väljatöötamiseks

Tehti ettepanek, et toetada võiks põldude lupjamist.

Toodi välja, et hanede põhjustatud kahju eest võiks põllumajandustootjal olla võimalus hüvitist saada.

Oodatakse täppisviljeluse toetamist, näitena tuuakse investeeringutoetus täppisviljelus tehnoloogia soetamiseks.

Muud ettepanekud

Tootjad töid kommentaarides esile, et 5-aastane kohustus on (väike)tootjatele liiga pikk.

Tootjad tunnevad, et taotlemise ja nõuete täitmisega seoses võiks olla paremad võimalused saada nõu vastavalt spetsialistilt. Leitakse, et nõustamine peaks olema tasuta ning enne taotlusvooru avanemist oleks hea saada näiteks e-kirja teel vajalikku infot.

Leiti, et suured ettevõtted (üle 500 ha) peaksid olema kohustatud liituma süsiniku kaubandusega.

Tootjate hinnagul tuleks organiseerida rohkem õppepäevi ja loenguid, eraldi tuuakse välja vajadus suurendada põllumajandustootjate teadmisi elurikkusest. Soovitakse ka rohkem koolituste järelvaatamise võimalust endale sobival ajal.

Tootjate seas on ka neid, kes leiavad, et põllumajanduses ei tuleks kõike reguleerida toetustega. Tuuakse välja, et suured toetused viivad intensiivse põllumajanduseni ning toetada võiks ainult mahepõllumajandust kui tegevuse eesmärgiks on liigirikkuse või keskkonna soodustamine.

Kommentaaridest selgub, et tootjatele meeldiks kui toetuste tingimused oleks paar aastat ette teada, et vajadusel oleks aega vastavad muudatused tootmises ellu viia.

Tootjate sõnul võiks investeeringu- ja arengutoetused olla mitte voorupõhised, vaid avatud ning projektitoetused võiksid olla lubatud, näiteks konkreetse põllumehe vajadustest tulenev projektitoetus äriplaani alusel.

Kommentaaridest selgub ka, et tootjate hinnangul arvestab Eesti maaelu arengukava liiga vähe praktilise tootmistegevusega.

Lisaks toodi välja üldisi elementaarseid tingimusi, mis soodustaks tegutsemist maapiirkondades, nagu korralik elektriühendus ja mobiilsidelevi ning kiire internet.

Uuringu kokkuvõte

- 2021. aasta lõpus PMK poolt MAK 2014–2020 hindamise raames läbi viidud põllumajandustootjate e-küsitluse eesmärk oli välja selgitada põllumajandustootjate üldine teadlikkus ja informeeritus keskkonda puudutavates küsimustes, levinumad tegevuspraktikad, põllumajandustootjate hinnang oma keskkonnaalaste teadmiste kohta ja põllumajandustootjate arvamused MAK toetuste (nõuete) kohta ning analüüsida muutusi võrreldes 2017. aastal läbi viidud samasisulise küsitluse tulemustega.
- Küsimustik saadeti kõikidele tootjatele, kes olid 2020. aastal taotlenud pindala- ja/või loomatoetusi ning kel oli PRIA andmebaasis e-maili aadress. Kui üks e-maili aadress oli kontaktiks mitmel toetuse taotlejal, siis oli küsitluskutse saajal võimalus vastata eraldi iga ettevõtte eest, mille kontaktisikuks ta oli. Põhiankeet saadeti 12 530 põllumajandustootjale. Lisaks saadeti 3211 NAM toetuse taotlejale, kel deklareeritud põllumajandusmaad ei olnud, lühike ankeet ainult selle toetuse teemaliste küsimustega. NAM taotlejad, kelle kasutuses oli põllumajandusmaad ja kes olid taotlenud ka teisi pindala- ja/või loomatoetusi, said vastamiseks pika põhiankeedi. Küsitluskutsed saadeti kokku 15 741 e-mailile (90% taotlejate koguarvust), sh 8200 eraisikule ja 7541 äriühingule.
- Põhiküsimustikule laekus 3474 vastust (vastamisaktiivsus 28%) ning NAM küsimustikule 1233 vastust (vastamisaktiivsus 38%), lõpuni vastatud ankeete oli vastavalt 2712 ja 1061 ning osaliselt vastatud ankeete vastavalt 762 ja 172. Analüüsi kaasati ainult lõpuni vastatud ankeedid. Vastajad jagati suurusgruppidesse PMK maamajanduse analüüsi osakonnas vastaja 2020. aastal deklareeritud põllumajandusmaa alusel.

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfondid:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

- Uuringu tulemused on jaotatud teemablokkidesse. Küsimustik koosnes 128 küsimusest ja sarnaselt 2017. aasta küsimustikuga oli üles ehitatud nii, et vastavalt valikutele üldküsimuste blokis (tegevusvaldkond, toetused), tulid järgmised küsimused. Edasised küsimused hõlmasid rohumaa viljelust, mulda ja agrotehnoloogiat, elurikkust, keskkonnateadlikkust ning maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid ning kliimat ja keskkonda säästvaid põllumajandustavasid. Ankeedi II osas keskenduti MAK keskkonnatoetustele – uuriti tootjate hoiakuid ja tegevuspraktikaid seoses keskkonnasõbraliku majandamise, piirkondliku mullakaitse, keskkonnasõbraliku aianduse, kohalikku sorti taimede kasvatamise, ohustatud tõugu looma pidamise, poollooduslike koosluste hooldamise, mahepõllumajanduse, Natura 2000 põllumajandusmaa ja erametsamaa ning loomade heaolu toetuste taotlemisega.
- Lõpetuseks paluti tootjatel kommenteerida maaelu arengukava toetusi vabas vormis ning teha omapoolseid ettepanekuid. Kommentaare ja soovitusi laekus 476 vastajalt (13% lõpuni vastatud ankeetide koguarvust).

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse